

Terrorismirikosten erityiset tunnusmerkistötekijät

Juulianna Koistinen
509347
Rikosoikeuden syventävät opinnot
OTM–Tutkielma
Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta
Joulukuu 2018

JUULIANNA KOISTINEN: Terrorismirikosten erityiset tunnusmerkistökäijät

OTM-tutkielma, 91 s.

Oikeustiede

Joulukuu 2018

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check –järjestelmällä. Opinnäytetyön ID-tunnistenumero Turnitissa on xx.

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää minkälainen sisältö ja merkitys terrorismirikoksiin sisällyville erityisille tunnusmerkistökäijöille – terroristiselle tarkoitukselle ja vahinkoedellytykselle – on annettava. Tutkimus ei kohdistunut terrorismirikosten rikostunnusmerkistöjen tarkasteluun, vaan pohjarikosten lisäksi vaadittaviin tekijän päämäärää ja teon vahingollisuutta koskeviin tunnusmerkistökäijöihin. Käyttämäni tutkimusmenetelmä oli rikoslainoppi. Tärkein lähdeaineisto muodostui rikoslain esitöistä, oikeuskäytännöstä sekä kansallisesta ja kansainvälisestä oikeuskirjallisuudesta.

Aloitin aiheen tarkastelun tutkimalla terrorismin määritelmää, jota ei kansainvälisesti ole vahvistettu. Esiteltyäni terrorismilainsäädäntöä, siirryin käsittelemään erityisistä tunnusmerkistökäijöistä ensimmäistä, vahinkoedellytystä. Käsittelemään vahinkoedellytystä sen ydinsisällön muodostavan abstraktisen vaarantamisen konstruktion kautta, ja esittelin edellytyksen soveltamiseen liittyviä seikkoja, huomioiden terrorismidirektiivin myötä tulleet muutokset. Seuraavissa luvuissa esittelin toisen erityisen tunnusmerkistökäijän, terroristisen tarkoituksen tarkoitustyyppit, ja selvensin tarkoituksen merkitystä ennemminkin päämääränä kuin motiivina. Käsittelemään lisäksi terrorismin ja aseellisen konfliktin välistä rajanvetoa, sekä terrorismirikoksissa vaadittua tahallisuutta, erityisesti tarkoitustahallisuutta. Ennen johtopäätöksiä analysoin kansallista oikeuskäytäntöä tutkimustulosteni pohjalta.

Vahinkoedellytyksen soveltaminen käytännön tilanteessa tulee muuttumaan radikaalisti terrorismidirektiivin myötä. Edellytyksen näyttöä koskevat vaatimukset muuttuvat ja lieventyvät, minkä vuoksi sen toteen näyttämisen automatisoituu ja helpottuu. Vahinkoedellytys sulautuu terroristiseen tarkoitukseen, jonka katsotaan itsessään osoittavan teon vahingollisuuden riittävässä määrin. Terroristinen tarkoitus merkitsee tekijän päämäärää, minkä vuoksi teon taustalla olevalle motiiville, kuten uskonnolliselle ideologialle, ei tule antaa merkittävintä painoarvoa syyllisysharkinnassa. Pääpainon tulee olla tekotavan ja teko-olosuhteiden arvioinnissa, pääosin tarkoitustahallisuuden vaatimuksen mukaisesti. Aseellisen konfliktin yhteydessä tehdyt teot jäävät puolestaan pääosin terrorismilainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle. Tärkeintä lainsäädäntömuutoksen jälkeisessä erityisten tunnusmerkistökäijöiden arvioinnissa on muistaa edelleenkin tutkia sekä tekijän tarkoitusta, että itse teon vahingollisuutta, pääpainon jatkossa kuitenkin ollessa terroristisen tarkoituksen toteen näyttämisessä.

Asiasanat: edistäminen, EU-direktiivi, ideologiat, islam, oikeuskäytäntö, politiikka, sharia, tahallisuus, terrorismi, terrori-iskut, uskonto, valmistelu

Sisällys

SISÄLLYS	III
LÄHTEET	IV
1. JOHDANTO	1
1.1 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	1
1.2 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA AIHEEN RAJAUS	3
1.3 AINEISTO JA MENETELMÄLLISET VALINNAT	4
1.4 TUTKIMUKSEN RAKENNE	5
2. TERRORISMIRIKOKSET	6
2.1 TERRORISMIN MÄÄRITELMÄ	6
2.2 SÄÄNTELYN TAUSTAA	10
2.3 TERRORISTISESSA TARKOITUKSESSA TEHDYT RIKOKSET	12
2.4 EDISTÄMIS- JA VALMISTELURIKOKSET	15
3. VAARANTAMINEN	19
3.1 VAARANTAMISRIKOKSISTA	19
3.2 ABSTRAKTINEN VAARANTAMINEN TERRORISMIRIKOKSISSA	21
3.3 VAKAVAN VAHINGON AIHEUTTAMINEN MAALLE	25
3.3.1 Vahinkoedellytyksen soveltamisala	25
3.3.2 Vakava vahinko	30
3.3.3 Vahinkoedellytyksestä murhassa	31
4. TERRORISTISEN TARKOITUKSEN TUNNUSMERKISTÖ	33
4.1 TARKOITUSTUNNUSMERKIN SOVELTAMISESTA	33
4.2 VAKAVAN PELON AIHEUTTAMINEN VÄESTÖSSÄ	34
4.3 VIRANOMAISEN TAI KANSAINVÄLISEN JÄRJESTÖN OIKEUDETON PAKOTTAMINEN	36
4.4 VALTIO- JA YHTEISKUNTARAKENTEIDEN OIKEUDETON HORJUTTAMINEN	38
4.5 KANSAINVÄLISEN JÄRJESTÖN TALOUDEN TAI PERUSRAKENTEIDEN VAHINGOITTAMINEN	41
5. TERRORISTINEN TARKOITUS KONSTRUKTIONA	42
5.1 TERRORISTINEN TARKOITUS MOTIIVINA JA IDEOLOGIAANA	42
5.2 TERRORISMIN SUHDE ASEELLISEEN KONFLIKTIIN	48
6. TAHALLISUUDESTA	53
6.1 TAHALLISUUDEN LAJEISTA	53
6.2 TAHALLISUUS TERRORISTISESSA TARKOITUKSESSA TEHTÄVISSÄ RIKOKSISSA	55
6.3 TAHALLISUUS VALMISTELU- JA EDISTÄMISRIKOKSISSA	58
7. ARVIOINTIA OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ	63
7.1 VARSINAIS-SUOMEN KO NRO 18/125884	63
7.1.1 Oikeustositseikasto ja pohjarikosten arviointi	63
7.1.2 Erityisten tunnusmerkistötekijöiden arviointia	65
7.2 HELSINGIN KO NRO 14/155462 & HELSINGIN HO 16/111925	70
7.2.1 Oikeustositseikasto ja pohjarikosten arviointi	70
7.2.2 Erityiset tunnusmerkistötekijät edistämiserikoksissa	73
7.2.3 Erityiset tunnusmerkistötekijät valmistelurikoksessa	78
7.3 HELSINGIN KO NRO 17/103187	79
7.3.1 Oikeustositseikasto ja pohjarikosten arviointi	79
7.3.2 Terroristisen tarkoituksen arviointia	82
7.3.3 Maasodankäynti	84
8. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	88

Lähteet

Virallislähteet

HE 44/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle rikosoikeuden yleisiä oppeja koskevan lainsäädännön uudistamiseksi.

HE 188/2002 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle terrorismia koskeviksi rikoslain ja pakkokeinolain säännöksiksi.

HE 81/2007 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle terrorismin ennaltaehkäisyä koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen hyväksymisestä sekä laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja rikoslain 34 a luvun muuttamisesta.

HE 18/2014 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle terrorismirikoksia koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 93/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 34 a luvun, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamisesta.

HE 30/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamisesta.

LaVM 24/2002 vp. Lakivaliokunnan mietintö koskien hallituksen esitystä eduskunnalle terrorismia koskeviksi rikoslain ja pakkokeinolain säännöksiksi.

LaVM 4/2018 vp. Lakivaliokunnan mietintö koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamisesta.

PeVL 48/2002 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle terrorismia koskeviksi rikoslain ja pakkokeinolain säännöksiksi.

PeVL 20/2018 vp. Perustuslakivaliokunnan lausunto koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi rikoslain, pakkokeinolain 10 luvun ja poliisilain 5 luvun muuttamisesta.

Terrorismityöryhmän mietintö 1/2013 koskien hallituksen esitystä eduskunnalle terrorismirikoksia koskeviksi lainsäädäntömuutoksiksi.

Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 56/2017.

Muistio oikeusministeriön kuulemisesta 13.9.2017 koskien terrorismidirektiiviä.

Kansainväliset virallislähteet

Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2002/475/YOS terrorismin torjumisesta, EYVL N:o L 164 22.6.2002, annettu 13.6.2002.

Euroopan unionin neuvoston päätös 2005/671/YOS terrorismirikoksia koskevasta tiedonvaihdesta ja yhteistyöstä, EYVL, N:o L 253/22 29.9.2005, annettu 20.9.2005.

Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2008/919/YOS terrorismin torjumisesta tehdyn puitepäättökseen 2002/475/YOS muuttamisesta, EYVL N:o L 330/21 9.12.2008, annettu 28.11.2008.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/541 terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäättökseen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätökseen 2005/671/YOS muuttamisesta, EUVL N:o L 88/6 31.3.2017, annettu 15.3.2017.

Haagin toisessa rauhankonferenssissa tehtyjä ja siellä 18 päivänä lokakuuta 1907 allekirjoitettuja kansainvälisiä sopimuksia (SopS 11/1924).

Montevideon sopimus valtioiden oikeuksista ja velvollisuuksista 26.12.1933.

Vuoden 1949 Geneven sopimukset (SopS 7-8/1955).

Yhdistyneiden kansakuntien vuoden 1979 yleissopimus panttivankien ottamista vastaan.

Yhdistyneiden kansakuntien vuoden 1994 yleiskokouksen päätöslauselma 49/60.

Yhdistyneiden kansakuntien vuoden 1999 terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus.

Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1373/2001.

Oikeuskirjallisuus

Borgers, Matthias J, Framework Decision on Combating Terrorism: Two Questions on the Definition of Terrorist Offences. *New Journal of European Criminal law* (1) 2012 s. 68–82. (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2083453, Luettu 24.8.2018).

Di Filippo, Marcello, The definition(s) of terrorism in international law, s. 3–19, teoksessa Saul, Ben (ed.), *Research Handbook on International Law and Terrorism*. Edward Elgar Publishing Limited 2014.

Esko, Anna, Kansainvälinen oikeus, terrorismi ja sodankäynti. *Defensor Legis* N:o 1/2017, s. 102–117.

Frände, Dan, *Yleinen rikosoikeus*. Edita Publishing Oy 2005.

Frände, Dan, *Yleinen rikosoikeus*. 2. uudistettu painos. Edita Publishing Oy 2012.

Härkönen, Henrik, Terrorismiryhmän rikosoikeudellinen sääntely. *Lakimies* 2/2006, s. 216–235.

Jyrkkiö-Shamsi, Terhi, Terrorismirikosten erityiset tunnusmerkistötekijät: terroristinen tarkoitus ja terroristinen vahingon vaara, teoksessa Lahti, Raimo – Konttinen-Di Nardo, Essi (toim.), *Kirjoituksia modernista rikosoikeudesta*. Helsingin hovioikeuden julkaisuja 2017.

Koskinen, Pekka, Rikosoikeuden yleiset opit ja rikosvastuun perusteet, s. 159–194 teoksessa Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka, *Rikosoikeus*. 4. muuttamaton painos. Sanoma Pro Oy 2013.

Kreus, Mirkka, Terrorismin torjunta Suomessa. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 39/2010. Poliisiammattikorkeakoulu 2010.

Kukkonen, Iris, Rikokset ihmisyyttä vastaan – tunnusmerkistön ja tekemuotojen muotoutuminen. Julkaistu Edilexissä 7.1.2014. (www.edilex.fi/opinnaytetyot/11777, Luettu 4.12.2018).

Laasanen, Jari, Abstraktinen vaara – vaarantamisrikoksista hyvinvointivaltion rikosoikeudessa. Oikeustiede–Jurisprudentia 2004: XXXVII, s. 323–383.

Lohse, Mikael, Tahallisuus terroristisessa valmistelussa ja edistämisessä. Lakimies 4/2011, s. 709–731.

Lohse, Mikael, Terrorismirikoksen valmistelu ja edistäminen. Suomalainen lakimiesyhdistys 2012.

Lohse, Mikael, Terrorismirikosoikeus turvallisuuden, vaaran ja riskin koelaboratoriona. Lakimies 5/2013, s. 927–929.

Malkki, Leena, Toisen terroristi, toisen vapaustaistelija – Terrorismin määrittelyn ongelmat, s. 15–35 teoksessa Vihatkoot kunhan pelkäävät – Näkökulmia terrorismiin ilmiönä, Paronen, Antti – Teirilä, Olli (toim.). Maanpuolustuskorkeakoulu strategialaitos 2014.

Melander, Sakari, EU-rikosoikeus. 2. uudistettu painos. Talentum Oyj 2015.

Nuotio, Kimmo, Teko, vaara, seuraus: rikosvastuun filosofisista, kriminaalipoliittisista ja lainopillisista perusteista. Suomalainen lakimiesyhdistys 1998.

Nuotio, Kimmo, Eurooppalaistuvan rikosoikeuden ääriviivat. Lakimies 7-8/2007, s. 1102–1122.

Nuotio, Kimmo, Rikosoikeuden koherenssi ja fragmentaatiot: esimerkkinä järjestäytyneen rikollisuuden määrittely. Lakimies 7-8/2009, s. 1154–1174.

Nuotio, Kimmo, RL 34a luku: Terrorismirikokset, s. 949–963 teoksessa Lappi-Seppälä, Tapio – Hakamies, Kaarlo – Koskinen, Pekka – Majanen, Martti – Melander, Sakari – Nuotio, Kimmo – Nuutila, Ari-Matti – Ojala, Timo – Rautio, Ilkka, Rikosoikeus. 4. muuttamaton painos. Sanoma Pro Oy 2013.

Nuutila, Ari-Matti, Rikoslain yleinen osa. Kauppakaari 1997.

Ojanen, Tuomas, Perus- ja ihmisoikeudet terrorismin vastatoimissa Euroopan unionissa. Lakimies 7-8/2007, s. 1053–1074.

Paastela, Jukka, Terrorismista ja terrorismin tutkimisesta, s. 18–74 teoksessa Paastela, Jukka (toim.) Terrorismi – ilmiön tausta ja aikalaisanalyysyjä. Eurooppalaisen filosofian seura ry 2005.

Paronen, Antti – Teirilä, Olli, Johdanto, s. 1–7 teoksessa Paronen, Antti – Teirilä, Olli (toim.), Vihatkoot kunhan pelkäävät – Näkökulmia terrorismiin ilmiönä. Maanpuolustuskorkeakoulu strategialaitos 2014.

Pekkala, Niina, Terrorismin torjunta Suomessa – lainsäädäntö ja viranomaisten rooli. Julkaistu Edilexissä 4.5.2010. (<https://www-edilex-fi.ezproxy.utu.fi/opinnaytetyot/6983.pdf> , Luettu 22.10.2018).

Puistola, Juha-Antero – Herrala, Janne, Terrorismi Euroopassa. Kustannusosakeyhtiö Tammi 2006.

Pöyhönen, Pekka, Tahallisuus ja vaara rikoksen valmistelussa. Helsingin yliopisto 09/2015. (https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/158921/Pekka%20Poyhonen%20-%20Tahallisuus%20ja%20vaara%20rikoksen%20valmistelussa_pro%20gradu_FINAL.pdf?sequence=2, Luettu 18.10.2018).

Rehman, Javid, Islam terrorism and international law, s. 177–191, teoksessa Saul, Ben (ed.), Research Handbook on International Law and Terrorism. Edward Elgar Publishing Limited 2014.

Sajama, Seppo, Argumentaatio oikeustieteellisessä tutkimuksessa, s. 24–50 teoksessa Miettinen, Tarmo (toim.), Oikeustieteellinen opinnäyte – Artikkeleita oikeustieteellisten opinnäytteiden vaatimuksista, metodista ja arvostelusta. Edita Publishing Oy 2016.

Saul, Ben, Terrorism and international humanitarian law, s. 208–231, teoksessa Saul, Ben (ed.), Research Handbook on International Law and Terrorism. Edward Elgar Publishing Limited 2014.

Saul, Ben, Defining Terrorism: a conceptual minefield. The university of Sydney, Sydney Law school legal studies research paper N:o 15/84 2015. (<https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=584095096086109100084113074003002127032069023053024057123008012026070115029097118025037027038012044049023031014120091127009120119094030029067019091010114095085003048050036022025106103066092071087092004121107023084016127093094065070024072090087004002&EXT=pdf>, Luettu 4.12.2018).

Schuurman, Bart – Eijkman, Quirine, Indicators of Terrorist Intent and Capability: Tools for Threat Assessment. Dynamics of Asymmetric Conflict 24.6.2015, s. 215–231. (<https://www.researchgate.net/publication/279183176/download>, Luettu 13.9.2018).

Smits, Jan M., What is legal doctrine? On the aims and methods of legal-dogmatic research, s. 207–228 teoksessa Van Gestel, Rob – Micklitz, Hans-W., Rubin, Edward L. (eds.), Rethinking Legal Scholarship: A Transatlantic Dialogue. Maastricht European Private Law Institute Working Paper No. 2015/06. (<https://poseidon01.ssrn.com/delivery.php?ID=394013103113029031120025111122079109050063050068079069007112000009071021107020122009034102098026110059062006088121091000014073045007060077040004024096085127123110024020033120010084000008023006088003086093104114074075003000022065005126006069007020067&EXT=pdf>, Luettu 24.8.2018).

Tapani, Jussi, Yrittänyttä ei laiteta? : rikoksen yrityksen rangaistavuus. Lakimiesliiton kustannus 2010.

Tapani, Jussi – Tolvanen, Matti, Rikosoikeuden yleinen osa: vastuuoppi. 2. uudistettu painos. Talentum Oyj 2013.

Vihriälä, Helena, Tahallisuuden näyttäminen. Helsingin yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta 2012.

Weigend, Thomas, The universal terrorist: The international Community Grappling with a Definition. *Journal of International Criminal Justice* 4 (5) 2006, s. 912–932. (<https://academic.oup.com/jicj/article/4/5/912/835010#14461372>, Luettu 4.12.2018).

Oikeuskäytäntö

Helsingin HO 23.3.2016 nro 16/111925.

Helsingin KO 19.12.2014 nro 14/155462.

Helsingin KO 24.1.2018 nro 17/103187.

Varsinais-Suomen KO 15.6.2018 nro 18/125884.

Muut lähteet

Scheinin, Martin, Terroristisessa tarkoituksessa tehty murha. *Perustuslakiblogi* 12.10.2014. Kirjoittanut blogin toimitus. (<https://perustuslakiblogi.wordpress.com/2014/10/12/martin-scheinin-terroristisessa-tarkoituksessa-tehty-murha/>, Luettu 4.12.2018).

Melander, Sakari – Scheinin, Martin, Terroristit lietsovat pelkoa – KRP:n ei tulisi vastata samalla keinolla. *Perustuslakiblogi* 11.12.2015. Kirjoittanut blogin toimitus. (<https://perustuslakiblogi.wordpress.com/2015/12/11/sakari-melander-ja-martin-scheinin-terroristit-lietsovat-pelkoa-krpn-ei-tulisi-vastata-samalla-keinolla/>, Luettu 3.12.2018).

Scheinin, Martin, Lausunto 29.12.2017 oikeusministeriölle koskien terrorismidirektiivin täytäntöönpanoa valmistelleen työryhmän mietintöä. (https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/00ae8d69-b262-45f3-8a8a-8882abf4e824/a9675c2a-09bb-45ea-b7af-ff06a49213c2/LAUSUNTO_20180102234500.pdf, Luettu 3.12.2018).

Scheinin, Martin, Terrorismsyytteet kaatuivat – eivätkä suinkaan näyttökysymyksiin. *Perustuslakiblogi* 19.2.2018. Kirjoittanut blogin toimitus. (<https://perustuslakiblogi.wordpress.com/2018/02/19/martin-scheinin-terrorismsyytteet-kaatuivat-eivatka-suinkaan-nayttokysymyksiin/>, Luettu 4.12.2018).

Scheinin, Martin, lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO 15.6.2018 nro 18/125884.

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Terrorismia pidettiin pitkään ilmiönä, jota tuskin tultaisiin Suomessa omakohtaisesti kohtaamaan. Vuoden 2001 WTC-tornien terrori-iskut saivat kuitenkin maailman havahtumaan ja nopeuttivat myös EU:ssa kattavan lainsäädännön säätämistä.¹ Ensimmäisten terrorismia koskevien EU:n tasoisten kriminalisointien jälkeen maailma ja uhkakuvat ovat olleet murroksessa, mikä on tarkoittanut myös terrorismilainsäädännön dynaamisuuden korostumista. Käytännössä havaitut lainsäädännön puutteet ja uudet uhat ovat ajaneet terrorismilainsäädännön hyvin nopeatempoiseen muutokseen ja kehitykseen.

Suomessa terrorismi koettiin vielä pitkälle 2010-lukua kaukaiseksi ja epätodennäköiseksi vaaraksi, joka loppujen lopuksi jouduttiin kuitenkin kohtaamaan äkkiseltään ja nähdäkseni heikosti lainsoveltamiseen varautuneina. Kansallisen tutkimuksen ja oikeuskirjallisuuden vähäisyys koskien terrorismilainsäädäntöä, ei varmasti helpottanut tuomioistuinten ja lainkäyttäjien tehtävää äkkiseltään eteen tulleissa konkreettisissa ratkaisu- ja soveltamistilanteissa. Terrorismirikoksiin sisältyvät erityiset tunnusmerkistötekijät – terroristinen tarkoitus ja vahinkoedellytys – olivat ja ovat edelleen tulkinnanvaraisia ja jokseenkin vaikeaselkoisia. Näiden erityisten edellytysten tutkiminen ja niiden merkityksen selvittäminen ovat asioita, jotka ovat välttämättömiä nykyiset yhteiskunnan uhkakuvat huomioiden. Tarkoitukseni onkin tutkimukseni avulla saada aikaan selkeä kokonaisuus siitä, mitä näillä erityisillä tunnusmerkistötekijöillä tarkoitetaan, ja miten niitä tulisi käytännön ratkaisu- ja soveltamistilanteissa tulkita.

Kansallisesti terrorismirikoksista säädetään rikoslain (RL 19.12.1889/39) 34 a luvussa (24.1.2003/17). Rangaistavaksi on säädetty tietyt terroristisessa tarkoituksessa tehtävät rikokset sekä niiden valmistelu ja edistäminen. Rikosten rangaistavuus terrorismirikoksina sai alkunsa EU:n komission vuonna 2002 antamasta puitepäätöksestä (2002/475/YOS)², jossa määriteltiin terrorismirikokset ja asetettiin jäsenvaltioille kriminalisointivelvoite. Ennen tätä uudistusta Suomessa ei ollut säännöksiä, jotka olisivat koskeneet nimenomaan terrorismia.³ Vuonna 2005 Euroopan unionin neuvosto antoi lisäksi päätöksen (2005/671/YOS)⁴ koskien

---

¹ Nuotio 2013, s. 949, Melander 2015, s. 415, Saul 2015, s. 2.

² Euroopan unionin neuvoston puitepäätös 2002/475/YOS terrorismin torjumisesta, EYVL N:o L 164 22.6.2002, annettu 13.6.2002.

³ HE 188/2002 vp, s. 3–4.

⁴ Euroopan unionin neuvoston päätös 2005/671/YOS terrorismirikoksia koskevasta tiedonvaihdesta ja yhteistyöstä, EYVL, N:o L 253/22 29.9.2005, annettu 20.9.2005.

tietojenvaihtoa ja yhteistyötä, ja vuonna 2008 puitepäättökseen (2008/919/YOS)⁵ vuoden 2002 puitepäättökseen muuttamisesta. Maaliskuussa 2017 annettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/541⁶, jolla korvattiin puitepäättös ja siihen vuonna 2008 tehdyt muutokset⁷, sekä ajantasaistettiin terrorismilainsäädäntö. Kansallinen terrorismilainsäädäntö koki siis jälleen muutoksen, kun direktiivi astui voimaan 15.11.2018 (9.11.2018/874).

Suomessa on terrorismia koskevaa oikeuskäytäntöä hyvin rajoitetusti, ja varmasti osin myös tästä syystä kansallinen tutkimus ja oikeuskirjallisuus on vähäistä. Aiheen voidaan sanoa olevan Suomessa varsin tuore, eikä käytännön ratkaisutoimintaa olla jouduttu harjoittamaan ennen vuotta 2014. Terrorismirikollisuudesta, terrorismirikosten tunnusmerkistötekijöistä ja niiden soveltamisesta ei ole mielestäni vielä tarpeeksi tutkimusta ja kirjallisuutta. Aiheen harvinainen luonne ja tutkimuksen vähäisyys saivat minut kiinnostumaan aiheen käsittelystä, mutta taustalla oli luonnollisesti myös tiedonjano tästä ”tabuksi” muodostuneesta rikollisuuden muodosta. Tarpeen tutkia aihetta laajemmin huomasin jo aiemmin ON – opinnäytetyötä kirjoittaessani, tutkiessani poliisin toimivaltuuksia terrorismin torjunnassa. Halusin OTM –tutkielmani avulla erikoistua itselleni vielä hieman vieraaksi jääneeseen aiheeseen ja luoda hyödyllisen esityksen myös muille aiheesta kiinnostuneille. Terrorismi on ollut helppo aiemmin sivuuttaa, koska sen ei ole koettu koskettavan Suomea, mutta tilanteen muututtua, tarvitaan myös tutkimusta käytännön soveltamis- ja ratkaisutilanteiden tueksi. Tämän vuoksi koen tutkimukseni olevan tarpeellinen ja relevantti.

Tavoitteeni on tutkimukseni avulla luoda hieman vaikeasti ymmärrettävästä ja jatkuvan muutoksen alla olevasta säännöskokonaisuudesta koherentti ja ymmärrettävä kokonaisuus, erityisesti tulkinnanvaraiseksi jääneiden erityisten tunnusmerkistötekijöiden osalta. Haluaisin saada aikaan selkeän, sekä relevantit näkökulmat ja lähteet huomioivan esityksen siitä, miten erityisiä tunnusmerkistötekijöitä on tulkittava, ja mikä olisi paras toimintatapa käytännön lainsoveltamisessa, kun nämä konstruktiot kohdataan. Tarkoitukseni ei ole esittää selkeää kaavaa siihen, millaisen näytön voidaan katsoa riittävän tunnusmerkistötekijöiden osoittamiseksi, tai millaisiin oikeustositseikkoihin kunkin osapuolen olisi hyvä soveltamistilanteessa vedota. Haluan ennemminkin pyrkiä nostamaan esiin sellaisia olosuhteita, tunnusmerkkejä ja tekijöitä, jotka kuvailevat ja selventävät

---

⁵ Euroopan unionin neuvoston puitepäättös 2008/919/YOS terrorismin torjumisesta tehdyn puitepäättökseen 2002/475/YOS muuttamisesta, EYVL N:o L 330/21 9.12.2008, annettu 28.11.2008.

⁶ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/541 terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäättökseen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätökseen 2005/671/YOS muuttamisesta, EUVL N:o L 88/6 31.3.2017, annettu 15.3.2017.

⁷ HE 30/2018 vp, s. 1.

tunnusmerkistökäsitteitä, ja auttavat ymmärtämään mistä terrorismissa ilmiönä on oikeastaan kyse. Tavoitteeni on löytää terrorismilainsäädännön ydin ja selvittää, mistä rangaistavuuden ala tosiasiallisesti koostuu. Toivon pystyväni tuomaan esiin sellaisia seikkoja, jotka tekojen arvioinnissa on hyvä huomioida, sekä seikkoja, joita puolestaan ei tulisi ottaa huomioon.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aiheen rajaus

Päätutkimuskysymykseni muodostuu sen selvittämisestä, *miten terrorismirikosten erityisiä tunnusmerkistökäsitteitä on käytännössä tulkittava ja sovellettava*. Pyrin selvittämään miten terroristinen tarkoitus ja vahinkoedellytys on määritelty EU:n tasolla ja erityisesti kansallisessa lainsäädännössä. Tutkin miten oikeuskirjallisuudessa, esitöissä ja artikkeleissa näitä edellytyksiä on tulkittu ja millainen sisältö niille on annettu. Käsitelen myös kolmea kansallista oikeustapausta selvittääkseni miten tuomioistuimessa käytännön ratkaisutilanteessa näitä tunnusmerkistökäsitteitä on arvioitu. Apukysymyksiäni ovat siten: 1.) Miten vahinkoedellytykseen sisältyvä abstraktinen vaarantaminen esiintyy terrorismirikoksissa ja miten sen esiintymistä tulisi arvioida, erityisesti huomioiden ero 1 §:n 1 ja 2 momenttien välillä? 2.) Miten lainsäädäntömuutoksen myötä vahinkoedellytykseen sisältyvän käsitteen ”valtio” vaihtuminen käsitteeseen ”maa” käytännössä vaikuttaa säännöksen soveltamiseen? 3.) Mitä terroristisen tarkoituksen vaihtoehtoiset tarkoitustyyppit tarkoittavat ja miten terroristinen tarkoitus tulisi konstruktiona ymmärtää? 4.) Miten erityisiä tunnusmerkistökäsitteitä on tulkittu ja sovellettu käytännön ratkaisutoiminnassa?

Rajaan tutkimukseni ainoastaan erityisten tunnusmerkistökäsitteiden syvempään käsittelyyn, enkä perehdy eri terrorismirikosten tunnusmerkistöihin ja niiden arviointiin täytettyinä tekoina. Käsittely rajautuu pääosiltaan siten RL 34 a luvun 1 §:n 1 momenttiin ja 1 a §:ään (9.11.2018/874) sisällytetyn vahinkoedellytyksen ja saman luvun 6 §:ssä määritellyn terroristisen tarkoituksen käsittelyyn. Yrityksen rangaistavuuteen liittyvien erityispiirteiden ja osallisuusoppiin liittyvien seikkojen käsittelyyn olen rajannut tutkimukseni ulkopuolelle. Tutkimukseni keskittyy erityisesti ääri-islamilaiseen terrorismiin, kuitenkin huomioiden sen, ettei tämä ole ainoa terrorismin muoto. Valtioterrorismin roolia en tarkemmin tutkimuksessani arvioi osin sen kiistanalaisuuden vuoksi, mutta myös, koska valtioiden harjoittama terrori on jo kansainvälisen oikeuden sääntelemää. Olen valinnut lähempään tarkasteluun kolme kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltyä tapausta, ja muissa EU-maissa

kertynyttä oikeuskäytäntöä sivuan vain lyhyehkösti relevanteilta osiltaan, kun se on aiheen tarkastelun kannalta tarkoituksenmukaista.

1.3 Aineisto ja menetelmälliset valinnat

Vastaavaa tutkimusta nimenomaan terrorismirikosten erityisistä tunnusmerkistötekijöistä en ole löytänyt. Täsmälleen samasta aiheesta löytyy ainoastaan *Terhi Jyrkkiö-Shamsin* kirjoittama Helsingin hovioikeuden julkaisuja –teoksessa vuonna 2017 julkaistu artikkeli ”Terrorismirikosten erityiset tunnusmerkistötekijät: terroristinen tarkoitus ja terroristisen vahingon vaara”. Muutoin erityisten tunnusmerkistötekijöiden kokonaisvaltainen tarkastelu oikeuskirjallisuudessa on jäänyt vähäiseksi. Aihetta on käsitelty enemmälti valmistelu- ja edistämistekojen osalta erityisesti *Mikael Lohsen* toimesta, hänen väitöskirjassaan ”Terrorismirikoksen valmistelu ja edistäminen” vuodelta 2012, sekä hänen muissa lyhyemmissä kirjoituksissaan. Terrorismin torjuntaa Suomessa ovat käsitelleet *Mirkka Kreus* vuonna 2010 Poliisiammattikorkeakoulun julkaisemassa teoksessa ”Terrorismin torjunta Suomessa”, sekä *Niina Pekkala OTM* –tutkielmassaan ”Terrorismin torjunta Suomessa – lainsäädäntö ja viranomaisten rooli” vuonna 2009. EU-rikosoikeuden tarkastelun yhteydessä Sakari Melander on käsitellyt myös terrorismia vuoden 2015 teoksessaan, ja kansainvälisestä oikeuskirjallisuudesta löytyy teoksia erityisesti ääri-islamilaisten terrorismin näkökulmasta kirjoitettuna mm. *Ben Saulilta*, *Javaid Rehmanilta*, *Thomas Weigendiltä* ja *Matthias Borgersilta*. Muutoin kansallisessa oikeuskirjallisuudessa terrorismia ovat käsitelleet mm. *Kimmo Nuotio*, *Pekka Koskinen* ja *Martin Scheinin*. Terrorismin määrittelystä on kirjoittanut Suomessa paljon esimerkiksi *Leena Malkki*.

Varsinainen erityisten tunnusmerkistötekijöiden käsittely on kuitenkin edellä todetun mukaisesti jäänyt vähemmälle. Koska kansallisesti oikeuskirjallisuutta löytyy vain rajoitetusti, olen joutunut turvautumaan myös ulkomaiseen aineistoon terrorismin ja terrorismirikollisuuden määrittelyssä. Tutkielmaani sisältyy osin myös oikeusvertailevaa näkökulmaa, esitellessäni lyhyehkösti Ruotsin ja Norjan oikeuskäytäntöä vertailukohtana Suomen oikeuskirjallisuudessa esitetyille näkökohdille. Kansallisesta oikeuskäytännöstä olen valinnut käsittelyyni kolme oikeustapausta, joita tutkin lähemmin, analysoimalla tuomioistuinten perusteluja ja vertaamalla niitä oikeuskirjallisuudessa todettuihin seikkoihin. Tapaukset ovat olleet käräjäoikeuksien käsittelyssä, ja yhtä tapauksista on käsitelty myös hovioikeustasolla asti. Ennakkotapausten luonteista tapausta ei korkeimmalta oikeusasteelta kuitenkaan löydy, joten olen joutunut rajaamaan käsittelyn alempien oikeusasteiden

tuomioihin. Lainsäädännön esityöt ovat myös luonnollisesti tärkeässä roolissa, erityisesti muiden kansallisten lähteiden vähäisyyden vuoksi. Kansallisen oikeuskirjallisuuden puolelta olen tutkimuksessani käyttänyt väitöskirjoja, rikosoikeuden perusteoksia, sekä artikkeleita.

Tutkimusmenetelmäni on rikoslainopillista eli oikeusdogmaattista, koska pyrin tulkitsemaan ja systematisoimaan voimassaolevaa lainsäädäntöä. Tarkoitukseni on tutkimuksessani selvittää kielellisten ilmaisujen merkitystä, ensinnäkin sanamuodon mukaisesti tutkimalla, mitä käsitteillä todella tarkoitetaan ja toiseksi historiallisesti tarkastelemalla, mitä lainsäätäjät on tarkoittanut, sekä kolmanneksi systemaattisesti selvittämällä terrorismilainsäädännön merkitystä rikosoikeudellisen kokonaisuuden osana.⁸ Terrorismilainsäädäntö kansallisella ja EU-tasolla luo normatiivisen viitekehyksen tutkimukselleni. Pyrkimyksenäni on omaksua tutkimuspositio, jossa asetan itseni oikeusjärjestyksen sisään, ja tarkastelen aiheitani tästä näkökulmasta. Pyrin luomaan tulkintasuosituksia, ottamaan kantaa siihen miten säännöksiä tulisi kehittää *de lege ferenda*, sekä tuomaan esiin periaatteita ja tärkeitä seikkoja, jotka tulisi huomioida ja jotka voisivat auttaa käytännön ratkaisu- ja soveltamistilanteissa.

Vaikka käytänkin myös historiallista tulkintaa, tutkimukseni ytimessä on nimenomaisesti voimassaolevan lain tulkinta ja tarkastelu, säännösten taustan ja historian ollessa vain tukea antavina elementteinä.⁹ Tutkimuksessani korostuu sanamuodon mukainen tulkinta erityisesti terroristisen tarkoituksen merkityssisällön tarkastelussa, kun pyrin karistamaan tietynlaiset ideologiset odotukset käsitteen ympäriltä. Muutoinkin lähtökohtana erityisten tunnusmerkistökäsitteiden tulkitsemisessä on sanamuodon mukainen tulkinta, mutta välttämätöntä on myös historiallinen tulkinta tarkastellessani, mitä lainsäätäjät on alkuperäisen puitepäätöksen antamisesta lähtien tarkoittanut.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Aloitan aiheen käsittelyn luvussa 2 luomalla katsauksen terrorismirikoksiin. Aloitan tarkastelun käsittelemällä terrorismin määritelmää ja terrorismin kriminalisoinnin kansainvälistä ulottuvuutta. Tämän jälkeen esittelen kansallisen, alkuperäisesti EU:n puitepäätökseen perustuvan terrorismilainsäädännön. Käsittelen ensin lyhyesti sääntelyn taustaa, jonka jälkeen pureudun siihen, mitä kansallinen terrorismirikoksia koskeva rikoslain 34 a luku pitää sisällään. Luvussa 3 aloitan erityisten tunnusmerkistökäsitteiden tarkastelun

---

⁸ Sajama 2016, s. 24–25.

⁹ Smits 2015, s. 5–7.

vahinkoedellytyksen piirteisiin syventymällä. Vaikka terroristisessa tarkoituksessa tehtäviä rikoksia koskevassa säännöksessä terroristinen tarkoitus mainitaankin ensin, näin kuitenkin kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisimmaksi käsitellä ”on omiaan” – vahinkoedellytyksen ensimmäiseksi. Selvitän luvussa, mitä abstrakti vaarantaminen käytännössä tarkoittaa terrorismirikosten osalta ja miten sitä arvioidaan.

Luvussa 4 siirrytään seuraavan erityisen tunnusmerkistökijän – terroristisen tarkoituksen – käsittelyyn, esittelemällä yksityiskohtaisesti 6 §:ssä määritellyt neljä tarkoitustyyppiä. Tarkemmin terroristisen tarkoituksen käytännön merkitykseen perehdytään luvussa 5, jossa tarkoitustunnusmerkkiin syvennytään konstruktiona. Luvussa 6 esittelen terrorismirikoksiin sisältyvää tahallisuusarviointia, ja viimeisessä käsittelyluvussa 7 vertaan tutkimuksessani selvinneitä seikkoja kansalliseen oikeuskäytäntöön. Luvusta 8 löytyvät lopulliset johtopäätökseni aiheesta, tutkimuskysymykseni ja tavoitteideni pohjalta.

2. Terrorismirikokset

2.1 Terrorismin määritelmä

Määritelmänä terrorismi ei ole lainkaan yksinkertainen, vaan päinvastoin sen määrittelemisen on hyvin vaikeaa,¹⁰ osin varmasti sen vuoksi, että terrorismi luokitellaan ennemminkin poliittiseksi, kuin oikeudelliseksi käsitteeksi¹¹. *Malkki* näkee terrorismin lähinnä sosiaalisena konstruktiona, koska hänen mukaansa mitään ei voida luontaisesti pitää terrorismina, vaan tietyt teot nähdään terrorismina vasta silloin, kun niistä aletaan käyttämään kyseistä termiä.¹² *Di Filippo* esitti määritelmän ongelmallisuuden ytimen kuvaavasti sanomalla, että kansallisesta sankarista voi yhtäkkiä tulla kansan silmissä terroristi, ja terroristista puolestaan sankari.¹³ Vaikka terroristiset tavoitteet ja toimintatavat ovat jo yli 2000 vuotta vanhoja¹⁴, ei tähänkään päivään mennessä tarkkaa määritelmää olla pystytty vakiinnuttamaan lukuisista yrityksistä ja neuvotteluista huolimatta¹⁵. Tästä on hyvänä esimerkkinä vuonna 1994 YK:n yleiskokouksessa pitkien neuvottelujen jälkeen aikaansaatu määrittelemä, jossa ainoiksi

---

¹⁰ Puistola–Herrala 2006, s. 13.

¹¹ Nuotio 2013, s. 950, Esko 2017, s. 106.

¹² Malkki 2014, s. 16.

¹³ Di Filippo 2014, s. 3, 6.

¹⁴ Puistola–Herrala 2006, s. 17.

¹⁵ Härkönen 2006, s. 217, Di Filippo 2014, s. 8–9.

terrorisille luontaisiksi piirteiksi saatiin sovittua teon poliittisuus ja tarkoitus aiheuttaa kauhua väestössä.¹⁶

Määrittelyn ongelmallisuuden vuoksi kriminalisoinnit ovat jääneet hyvin pitkälle kansallisiksi ja kansainväliset sopimukset joita on pystytty laatimaan, ovat olleet alueellisesti hyvin rajattuja tai koskettaneet vain tietynlaisia terroristisina pidettyjä rikoksia.¹⁷ Syy siihen miksi terrorismin määrittelyn puuttuminen voi olla ongelmallista on se, että jonkin toiminnan tai teon kutsumisella terrorismiksi voi olla hyvinkin konkreettisia seurauksia. Tuomitseminen terrorismista voi johtaa ankarampaan rangaistukseen, ja teon luokittelu terrorismiksi voi puolestaan mahdollistaa laajemmat perusoikeuksiin puuttuvat tutkintakeinot.¹⁸ Terrorismin määrittelemisen myötä pystyttäisiin paremmin luomaan yhteistä kriminaalipoliittista näkökulmaa ja määrittelyn jälkeen olisi mahdollista oikeuttaa tarvittaessa hyvin voimakkaat ja välittömät iskut erilaisiin terroristisiin kohteisiin.¹⁹ Vaikka kansainvälistä yleissopimusta terrorismin torjumiseen ei olla saatu aikaiseksi²⁰, terrorismi on kuitenkin pystytty oikeudellistamaan ilman tarkkarajaista määritelmää, mistä todisteina toimivat lukuisat YK:n terrorisminvastaiset sopimukset.²¹ Tämän pohjalta YK:n piirissä on luotu kattava ja laaja sopimusverkosto ja erityisesti oikeudellisten puitteiden vahvistamisesta terrorismin ennaltaehkäisemiseksi, on muodostunut kansainvälisen yhteistyön merkittävä osa-alue. Jäsenvaltioita on lisäksi kannustettu oma-aloitteiseen käytäntöjen ja tietojen vaihtoon.²²

Ongelmana terrorismin määrittelyssä ovat ensinnäkin kansalliset erot siinä, mitä etuja ja intressejä halutaan suojella²³. Toinen ongelma kohdataan, kun yritetään määrittää teon erityinen tarkoitus (*dolus specialis*), eli terroristinen tarkoitus. YK:n yleissopimuksessa suojeltavien etujen ala rajattiin yksilöiden elämän ja fyysisen koskemattomuuden suojeluun, mutta paikallisesti suojeltavien etujen ala haluttiin laajentaa koskemaan lisäksi mm. infrastruktuuria ja ympäristöä. Ongelma terroristisen tarkoituksen määrittelyssä puolestaan liittyy terrorismin poliittiseen ulottuvuuteen, vaikkei poliittinen elementti itse terroristisessa tarkoituksessa ole aina edes oleellinen.²⁴ Useiden viranomaisten mukaan toistuva ongelma on myös valtioterrorismin roolin määrittäminen, eli sen arviointi, mikä merkitys annetaan valtion

¹⁶ YK:n yleiskokouksen päätöslauselman 49/60 liitteen 3 §.

¹⁷ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 123.

¹⁸ Weigend 2006, s. 913, Malkki 2014, s. 25–26.

¹⁹ Nuotio 2007, s. 1112.

²⁰ Malkki 2014, s. 22.

²¹ Esko 2017, s. 108.

²² HE 81/2007 vp, s. 3–5.

²³ Ojanen 2007, s. 1054.

²⁴ Di Filippo 2014, s. 8–9, Malkki 2014, s. 20.

roolille väkivaltaisten tapahtumien rahoittajana tai tukijana, kun se käyttää eri tilanteissa omia sissiryhmittymiään tai muita toimijoita.²⁵ Tähän ongelmakohtaan sisältyy myös itsenäisyystaisteluiden suhde terrorismiin, koska vaikka itsenäisyysliikkeet voivat syllistyä tekoihin jotka ovat terroristisia, ei koko liikettä voi sillä perusteella väittää terroristiseksi.²⁶ Erimielisyyksiä on aiheutunut myös siitä, että länsimaiden kanta on – toisin kuin kolmansien maiden – ettei tarkoitus voi oikeuttaa keinoja.²⁷

Esko tiivistäisi *Weigendinkin* esittämän kannan mukaisesti terrorismin määrittelemisen ongelmallisuuden siihen, ettei olla pystytty kansainvälisesti löytämään yhteisymmärrystä suhtautumisessa asevoimien ja ”ilmaisten vapaustaistelijoiden” sekä vastarintaliikkeiden käyttämään väkivaltaan.²⁸ Jotkut viranomaiset ovatkin nähneet tarpeelliseksi sisällyttää terrorismin määritelmään myös valtion harjoittaman terrorismin, mutta esimerkiksi *Di Filippin* mukaan tämä kuitenkin vain hankaloittaisi tilannetta.²⁹ Länsimaissa on yleisesti katsottu, että valtioiden harjoittama terrorismi on jo riittävällä tasolla kriminalisoitu kansainvälisen oikeuden keinoin, vaikka kolmannet maat ovatkin sitä mieltä, että valtioterrorismi tulisi olla rangaistavaa terrorismin vakavimpana muotona.³⁰

Terrorismin määrittelyn ongelmallisuudesta huolimatta, sille on löydettävissä tiettyjä ominaisia luonteenpiirteitä. Väkivaltaiset terroriteot tehdään yleensä pienten salaisten liikkeiden toimesta, ja vaikka osa terroristiryhmistä olisikin hyvin julkisia, silloinkin on usein kyse siitä, että liike on jakautunut salaiseen ja julkiseen osastoon.³¹ Terroristiset organisaatiot voivat toisaalta toimia myös rakenteeltaan hyvinkin hajautuneina niin, että yksittäiset terroristisolut toimivat itsenäisesti ja jopa toisistaan tietämättä.³² Terroristit saattavat jopa pyrkiä toimimaan salassa ja tunnistamattomasti, tarkoituksenaan levittää siten kauhua ja pelkoa, mutta useammin ryhmät kuitenkin päinvastoin haluavat ihmisten tietävän kuka iskun takana on ollut. Terrori-isku kohdistuu usein suoraan viholliseen, kuten poliitikkoon tai sotilaalliseen kohteeseen, mutta enenevässä määrin myös satunnaisiin ihmisiin, jotka ovat väärässä paikassa väärään aikaan. Valikoidut kohteet ovat yleensä myös jollakin tavoin symbolisia, kuten moskeijoita, kirkkoja ja valtion rakennuksia, mutta ne voivat olla myös

---

²⁵ Di Filippo 2014, s. 4.

²⁶ Nuotio 2013, s. 950.

²⁷ Malkki 2014, s. 21.

²⁸ Weigend 2006, s. 918, Esko 2017, s. 108.

²⁹ Di Filippo 2014, s. 4.

³⁰ Malkki 2014, s. 21.

³¹ Paastela 2005, s. 21.

³² Nuotio 2009, s. 1164.

päinvastoin täysin satunnaisia, kuten lentokenttiä, ostoskeskuksia ja junia.³³ Käytetyt taktiikat ovat sellaisia, joilla saadaan luotua laajempaa kauhua ja turvattomuutta väestössä sekä viranomaisissa. Terrorismiin kuuluu myös se erityinen piirre, että tekoja tehdään usein kokonaisten organisaatioiden toimesta. Kun ihmiset havaitsevat, että tekojen takana on organisaatio, ja että tekoja voi siten tapahtua uudestaan, pelko alkaa leviämään helpommin.³⁴

On hyvä huomata, että terrorismissa on yleensä kyse väkivallan harjoittamisesta, mutta kaikkea väkivaltaa ei voida kuitenkaan lukea terrorismiksi. Terrorismin käsitteen ulkopuolelle rajautuu esimerkiksi mellakka, joka voidaan käsittää väkivaltaiseksi yhteenotoksi kansanjoukon ja poliisin välillä. Vaikka tämänkin taustalla saattaa joskus olla uskonnollinen tai poliittinen motiivi, usein taustalla on kuitenkin hyvin epäpoliittinen tekijä, kuten urheilu. Mellakka voi olla tarkoitushakuista ja symbolista, eli esimerkiksi tapa ilmaista tyytymättömyyttä olosuhteisiin, mutta edes yhteenotoissa poliisien kanssa ei ole kyse terrorismista. Yksittäinen terroriteko ei myöskään ole taistelu perinteisessä mielessä, vaikka terrorismi voi jossain suhteessa vaikuttaa sodalta. Terroristit eivät kuitenkaan noudata yleisesti tunnettuja sodan oikeussääntöjä, eivätkä iskuja tehdessään erottele siviilejä ja sotilaita.³⁵

Terrorismin ja niin sanotun tavallisen rikollisuuden välinen suhde on myös ongelmallinen. Terroristi ja rikollinen voidaan kuitenkin erottaa esim. siitä, että terroristi on perustaltaan altruisti. Terroristi siis uskoo toimivansa hyvän asian puolesta, ja ajattelee saavansa terrori-iskulla estettyä esim. kansan sortamisen tai jonkin toisen valtion intervention. Rikollisella puolestaan ei ole tällaista motiivia, vaan hän toimii yleensä ainoastaan oman edun tavoittelemiseksi. Poliittisuuden on lisäksi esitetty erottavan terrorismin muusta rikollisuudesta. Terroristinen poliittisuus nousee esimerkiksi yhteiskunnallisista epäkohdista, sekä sosiaalisesta ja uskonnollisesta epäoikeudenmukaisuudesta, mitä ei joidenkin mielestä voida korjata ilman väkivaltaisuuksia.³⁶

Näistä seikoista johdetuille, kansallisesti toisistaan eroaville terrorismisäännöksille on yhteistä se, että ne koskevat tekojen väkivaltaista luonnetta³⁷, niissä yksilöidään tietyt kohteet ja niissä

---

³³ Paastela 2005, s. 21–22, 32.

³⁴ Di Filippo 2014, s. 15, 17.

³⁵ Paastela 2005, s. 22, 25–26, 60, 68.

³⁶ Paastela 2005, s. 24, 26, 74.

³⁷ Härkönen 2006, s. 217, Weigend 2006, s. 916, Kreuz 2010, s. 57, Lohse 2013, s. 927, Di Filippo 2014, s. 10, Saul 2015, s. 2.

korostetaan teon tietynlaista tarkoitusta³⁸. Variaatioita on tästä huolimatta lukemattomia, eikä yleistä yhteistä nimittäjää pystytä esittämään. WTC-tornien iskujen jälkeen oli kuitenkin havaittavissa, että siviilien suojeleminen alkoi yhteisesti korostua poliittisuuteen nähden. Oikeuskäytäntö osoittaa, että joidenkin tuomioistuinten päätöksissä on jo käytetty sellaista terrorismin suppeaa määritelmää, jota pidetään maailmanlaajuisesti yleisesti hyväksyttynä. Kyseisen määritelmän keskiössä ovat juuri siviilit, sekä tekijän tarkoitus aiheuttaa pelkoa ja turvattomuutta heidän keskuudessaan, eikä tekijän poliittiselle tarkoitukselle ole annettu siinä materiaalista merkitystä.³⁹ Valtiot ovat siten selvästi alkaneet korostaa erityisesti sitä, ettei siviileihin kohdistettua terroristista väkivaltaa voida hyväksyä. Tämän perusteella voitaisiin sanoa, että yhteisen kansainvälisen käsityksen mukaan ”ydin” terrorismiin kuuluvat ne väkivaltaiset teot, jotka horjuttavat siviilien olennaisimpia oikeuksia, kuten oikeutta elämään, sellaisilla tavoilla, jotka ovat ehdottoman tuomittavia.⁴⁰

Yhteenvetona voidaan todeta, ettei terrorismia voida määritellä ainoastaan sillä kuvauksella, että terroristeilla on kumouksellinen tai ideologinen poliittinen tarkoitus, koska tällainen määritelmä ei ole sellaisenaan tyydyttävä, eikä sitä ole täysin oikeutettu kansainvälisessä käytännössäkään. *Di Filippo* katsoo, ettei yksin tekijän tarkoitus, eikä käytetty metodikaan voi sellaisenaan määrittää käsitystä terrorismista. Hänen mukaansa tulisi ensin arvioida sitä oikeudellista intressiä, jota teko horjuttaa, sekä itse väkivaltaa, jota ei voida yhteiskunnassa hyväksyä. Vasta kun näitä seikkoja on arvioitu, voidaan yksilöidä ne elementit, joita terrorismin määrittelemiseksi tarvitaan.⁴¹

2.2 Sääntelyn taustaa

Terrorismia koskeva sääntely sai alkunsa EU:ssa syyskuussa 2001 YK:n turvallisuusneuvoston antaman päätöslauselman myötä, jossa kehoitettiin ehkäisemään terrorismin rahoittamista.⁴² EU:ssa tämä pantiin täytäntöön asetuksella (EY) N:o 2580/2001, jolla määrättiin tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvista toimenpiteistä, joiden tarkoitus oli torjua terrorismia.⁴³ Sääntely ei kuitenkaan jäänyt tähän. Terroritekojen

---

³⁸ Weigend 2006, s. 923, *Di Filippo* 2014, s. 10.

³⁹ *Di Filippo* 2014, s. 10–11.

⁴⁰ *Di Filippo* 2014, s. 14, 19.

⁴¹ *Di Filippo* 2014, s. 14–16.

⁴² YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1373/2001.

⁴³ Euroopan unionin neuvoston asetus (EY) N:o 2580/2001 tiettyihin henkilöihin ja yhteisöihin kohdistuvista erityisistä rajoittavista toimenpiteistä terrorismin torjumiseksi, EYVL L 344, 28.12.2001, annettu 27.12.2001.

katsottiin jo 2000-luvun alussa muodostavan yhden vakavimmista loukkauksista niitä arvoja kohtaan, joiden varaan koko Euroopan unioni ja yhteiskunnan perustoiminnot perustuvat. Tällaisia arvoja ovat ihmisarvo, vapaus, tasa-arvo ja yhteisvastuullisuus, terveys sekä ihmisoikeudet ja perusvapaudet.⁴⁴ Perus- ja ihmisoikeusherkkyyden vuoksi, terrorismin estämiselle ja keskeyttämiselle on katsottu olevan hyväksyttävät ja erittäin painavat perusteet myös perusoikeusjärjestelmän kannalta, mikä on tärkeää huomioida myös valittaessa oikeasuhtaisia keinoja terrorismin torjumisessa.⁴⁵

EU:n komissio antoi näiden seikkojen vallitessa syyskuussa 2001 jo pitkään valmisteilla olleen ehdotuksen puitepäätökseksi terrorismin torjumiseksi. Päätös hyväksyttiin Euroopan parlamentin toimesta helmikuussa 2002, ja lopullisesti se hyväksyttiin saman vuoden kesäkuussa. Päätöksessä määriteltiin terrorismirikokset ja asetettiin velvoite niiden kriminalisoinnille.⁴⁶ Tästä puitepäätöksestä muodostui kulmakivi kaikkien EU:n jäsenvaltioiden terrorismin vastaisille rikosoikeudellisille toimille.⁴⁷ Puitepäätöksen myötä, Suomessa oli tarve tehdä rikoslainsäädäntöön huomattavia muutoksia, minkä seurauksena hallitus jätti esityksen eduskunnalle vuonna 2002 uudesta rikoslakiin liitettävästä 34 a luvusta, joka koski terrorismirikoksia.⁴⁸

Terrorismirikoksina ei haluttu pitää ainoastaan niitä, joista seuraa hengen menettäminen tai ruumiinvamma, vaan pelkästään jo hengen tai terveyden vaarantamisestakin tehtiin terrorismirikoksena rangaistavaa. Suomessa otettiin päätöksen perusteella kuitenkin lähtökohdaksi se, ettei kriminalisointeja uloteta juurikaan pidemmälle, kuin mitä päätös ja muut Suomea sitovat sopimukset edellyttivät.⁴⁹ Puitepäätöksessä näet asetettiin vain minimitaso sille, mitkä rikokset oli kriminalisoitava terrorismirikoksina, ja kansallisesti oli sallittua säätää laveamminkin, kuitenkin perusoikeudet ja oikeusvaltioperiaate huomioiden.⁵⁰ Ennen tätä uudistusta Suomessa ei ollut ollut nimenomaan terrorismia koskevia säännöksiä. Suuri osa terrorismirikoksiksi kvalifioiduista teoista oli kuitenkin jo itsessään rikoslain mukaan rangaistavia, sillä puitepäätöksessä lueteltiin vain perusmuotoisia tekoja, jotka oli määrä lukea terrorismirikoksiksi, jos myös terroristiset lisäedellytykset täyttyisivät.⁵¹

---

⁴⁴ LaVM 24/2002 vp, yleisperustelut, Melander 2015, s. 418, (EU) 2017/541 kohta 2, PeVL 20/2018 vp, s. 2.

⁴⁵ PeVL 20/2018 vp, s. 2, LaVM 4/2018 vp, s. 4.

⁴⁶ HE 188/2002 vp, s. 34.

⁴⁷ Melander 2015, s. 415, (EU) 2017/541 kohta 3.

⁴⁸ HE 188/2002 vp, s. 1, Nuotio 2007, s. 1108.

⁴⁹ HE 188/2002 vp, s. 3, 34.

⁵⁰ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 126–127.

⁵¹ HE 188/2002 vp, s. 3–4.

Päätöksen mukaiset velvoitteet kirjattiin siten, että ne olivat sopusoinnussa valmisteilla olleen rikoslain kokonaisuudistuksen periaatteiden kanssa.⁵²

Puitepäätöksen myötä vuonna 2003 rangaistavaksi säädettiin terroristisessa tarkoituksessa tehtävät rikokset ja niiden valmistelu, terroristiryhmän johtaminen ja sen toimintaan osallistuminen, sekä terrorismin rahoittaminen. Lakiin kirjattiin myös määritelmäsäännös, johon sisällytettiin terroristisen tarkoituksen, terroristiryhmän ja kansainvälisen järjestön määritelmät. Myöhemmin vuonna 2007 säädettiin rangaistavaksi koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekoa varten, vuonna 2014 kouluttautuminen, värväminen ja terroristiryhmän rahoittaminen sekä vuonna 2016 matkustus terrorismirikoksen tekemistä varten. Uusimmat muutokset tulivat vuonna 2018 terrorismidirektiivin myötä, kun tekemuotoihin lisättiin mm. eräitä tietoliikenteeseen ja –järjestelmiin liittyviä rikoksia, radiologista asetta koskeva rikos sekä itsekouluttautuminen terrorismirikoksen tekemistä varten.⁵³ Direktiivin mukaisia muutoksia tarkastellaan jäljempänä lähemmin.

Tuoreimpana terrorismiin liittyvänä uhkana on pidetty vierastaistelijoita, jotka matkustavat ulkomaille, osallistuvat siellä terroristiseen toimintaan ja palaavat sitten kotimaihinsa aiheuttaen jatkuvasti kasvavan turvallisuusuhan kaikissa jäsenvaltioissa. Useat vierastaistelijat onkin yhdistetty paluunsa jälkeen terrori-iskuihin ja niiden suunnitteluun.⁵⁴ Todellisen uhan muodostavat myös henkilöt, jotka eivät edes lähde ulkomaille taistelemaan, vaan jäävät Eurooppaan ja saavat ohjeita sekä innostusta ulkomailta toimivilta terroristiryhmiltä. Tämän koko ajan vahvistuneen rajat ylittävän toiminnan luonteen katsottiin edellyttävän hyvin voimakkaita ja koordinoituja vastatoimia, eli käytännössä yhteistyön tiivistämistä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä. Lainsäädännöllisten tarpeiden muututtua, oli myös terrorismilainsäädännön jälleen aika uudistua, minkä vuoksi annettiin jo edellä mainittu terrorismidirektiivi.

2.3 Terroristisessa tarkoituksessa tehdyt rikokset

Rikoslain 34 a luvun 1 ja 1 a §:ssä säädetään teoista, joista voidaan tuomita terrorismirikoksina. Terrorismirikokset säädettiin Suomessa kansainvälisiksi rikoksiksi jo

---

⁵² LaVM 24/2002 vp, yleisperustelut.

⁵³ HE 30/2018 vp, s. 1.

⁵⁴ Terroristiryhmän mietintö 1/2013, s. 16–17, HE 18/2014 vp, s. 4, HE 93/2016 vp, s. 1, 15–16.

vuonna 2002, joten ne kuuluvat Suomen lainkäyttövaltaan riippumatta siitä, kuka on tekijä, missä teko on tehty ja mitä kyseisen paikan lainsäädäntö sanoo.⁵⁵ Rikokset rakentuvat kolmesta osasta, joista ensimmäinen muodostuu pohjarikoksesta, jota ilman terroristisessa tarkoituksessa tehtyä rikosta ei voi olla. Pohjarikos on jokin 1 tai 1 a §:ssä mainituista rikoksista, jotka ovat muutoinkin Suomen rikoslaissa kriminalisoituja. Jotta näiden pykälien mukainen rikos voisi olla terrorismirikos, edellytetään toiseksi, että se on tehty terroristisessa tarkoituksessa, eli että jokin tai jotkut 6 §:n 1 momentissa mainituista tarkoitustyypeistä soveltuvat tilanteeseen.

Kolmas ja viimeinen rikoksen osa on vahinkoedellytys, jonka täyttymistä edellytetään kaikilta 1 §:n 1 momentissa ja 1 a §:ssä mainituilta rikoksilta.⁵⁶ Vahinkoedellytyksen mukaan teot on katsottava terrorismirikoksiksi silloin, kun ne ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle⁵⁷ tai kansainväliselle järjestölle, eli kun ne ovat luonteensa tai asiayhteytensä vuoksi sellaisia.⁵⁸ Tämän edellytyksen lisäämisellä haluttiin rajata terrorismirikosten piiri koskettamaan ainoastaan vakavimpia tekoja.⁵⁹ Jos jokin näistä kolmesta elementistä puuttuu, ei kyse ole terrorismirikoksesta. *Jyrkkiö-Shamsi* esittääkin, että paras tapa käsitellä terrorismirikoksia on ensin tutkia, onko pohjarikosta tapahtunut, ja vasta sen jälkeen arvioida terroristisen tarkoituksen ja vahinkoedellytyksen olemassaoloa, koska jos pohjarikosta ei ole asiassa tapahtunut, ei ole tarpeen tutkia myöskään erityisiä tunnusmerkistötekijöitä.⁶⁰

Puitepäätös edellytti, että terrorismirikoksista tuomitut rangaistukset ovat ankarampia kuin niin sanottujen tavallisten tämänkaltaisten rikosten enimmäisrangaistukset.⁶¹ Rangaistuksia ei kuitenkaan tarvinnut korottaa, jos rangaistus oli jo säädetty kansallisen lainsäädännön mukaiseksi enimmäisrangaistukseksi. Suomen rikoslaissa jouduttiin korottamaan useimpien 1 §:n 1 momentissa mainittujen rikosten enimmäisrangaistusta, joidenkin osalta jopa kahdella vuodella. Terrorismirikoksia ei päätöksen mukaan tarvinnut kuitenkaan määrittää omaksi rikoslajikseen kansallisessa rikoslaissa, eikä näin Suomessa tehtykään, koska kyse oli valmiiksi rangaistavista teoista.⁶² Ankarammalla rangaistusasteikolla pyritään ilmaisemaan tehokkuuden ja varoittavuuden vaatimusta, eivätkä tämän vuoksi myöskään ne seikat, että teko jäisi vain yrityksen asteelle, tai että tekijä syyllistyisi vain avunantoon, alenna

⁵⁵ Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 56/2017, s. 88.

⁵⁶ *Jyrkkiö-Shamsi* 2017, s. 125.

⁵⁷ Ennen terrorismidirektiivin voimaantuloa 15.11.2018 maa-sanan sijaan käytettiin termiä valtio.

⁵⁸ HE 188/2002 vp, s. 33.

⁵⁹ *Melander* 2015, s. 419.

⁶⁰ *Jyrkkiö-Shamsi* 2017, s. 125.

⁶¹ HE 188/2002 vp, s. 32–33.

⁶² HE 188/2002 vp, s. 32–33.

rangaistusta merkittävästi. Muutoin lieventävät ja koventavat perusteet ovat kuitenkin normaalisti käytössä.⁶³

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävät rikokset luetellaan 1 ja 1 a §:ssä enimmäisrangaistuksen mukaan lievimmästä vakavimpaan.⁶⁴ Luetellut rikokset, pois lukien 1 §:n 2 momentin mukainen murha, tulee tehdä terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle. Pykälän 1 momentissa 1 *kohdassa 1* mainitaan laitton uhkaus, perätön vaarailmoitus, törkeä julkisrauhan rikkominen, ja ydinenergian käyttörikos, joista voidaan tuomita enintään kolmeksi vuodeksi vankeuteen. *Kohta 2* sisältää tahallisen vaaran aiheuttamisen, tahallisen räjähdერიoksen, vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomisen sekä julkisen kehottamisen rikokseen, joista voidaan tuomita enintään neljäksi vuodeksi vankeuteen. *Kohdassa 3* luetellaan törkeä varkaus, joukkoliikenteeseen tai tavarankuljetukseen soveltuvan moottorikulkuneuvon törkeä käyttövarkaus, tuhotyö, liikennetuhotyö, terveyden vaarantaminen, törkeä vahingonteko, törkeä ampuma-aserikos ja puolustustarvikkeiden maastavientirikos, joiden maksimirangaistus on kuusi vuotta vankeutta.

Kohta 4 (9.11.2018/874) muutettiin terrorismidirektiivin myötä koskemaan törkeää datavahingontekoa, törkeää tietoliikenteen häirintää ja törkeää tietoliikennejärjestelmän häirintää, joista voidaan tuomita enintään seitsemäksi vuodeksi vankeuteen. *Kohtaan 5* siirrettiin terrorismidirektiivin myötä aiemmin kohdassa 4 mainittu kemiallisen ja biologisen aseiden kiellon rikkominen sekä tahallinen törkeä ympäristön turmeleminen, joista voidaan tuomita enintään kahdeksan vuotta vankeutta. *Kohdassa 6* mainitaan törkeä pahoinpitely, törkeä ihmiskauppa, panttivangin ottaminen, törkeä tuhotyö, törkeä terveyden vaarantaminen, ydinräjähdერიкос ja kaappaus, joista tuomittava maksimirangaistus on 12 vuotta vankeutta. *Kohdassa 7* mainitusta surmasta voidaan tuomita enintään 12 vuodeksi vankeuteen. *Kohdassa 8* mainitaan tappo, josta voidaan poikkeuksellisesti tuomita elinkaudeksi vankeuteen. Momentissa 2 listataan viimeiseksi murha, josta tuomitaan elinkaudeksi vankeuteen, kun se on tehty terroristisessa tarkoituksessa, eikä lisäedellytyksenä siis ole, että teon tulisi olla omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle. Näiden tekojen yritys on säädetty 3 momentissa rangaistavaksi. On hyvä huomioida, että jotta yritys olisi rangaistava terrorismirikoksen yrityksenä, on senkin täytettävä teon tarkoitukselle

---

⁶³ Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 56/2017, s. 82.

⁶⁴ HE 188/2002 vp, s. 33.

asetettu edellytys ja 1 momentissa mainittujen rikosten osalta myös vahinkoedellytyksen on täytyttävä.⁶⁵

Terrorismidirektiivin myötä lukuun lisättiin omaan pykäläänsä uusi *1 a §*, jolla kriminalisoidaan *terroristisessa tarkoituksessa tehty radiologista asetta koskeva rikos*. Pykälän mukaan tuomitaan enintään kahdeksaksi vuodeksi vankeuteen se, joka terroristisessa tarkoituksessa valmistaa, hankkii, kuljettaa, toimittaa tai kehittää ydinterrorismin torjumisesta tehdyssä kansainvälisessä yleissopimuksessa tarkoitetun laitteen, pitää sellaista hallussaan tai harjoittaa tutkimustoimintaa sellaisen valmistamista varten. Teolta edellytetään lisäksi, että se on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle.⁶⁶

2.4 Edistämis- ja valmistelurikokset

Rikoslain 34a luvun 1 ja 1 a §:ssä on siis lueteltu rikokset, jotka voidaan tehdä terroristisessa tarkoituksessa. Pykälässä 2 säädetään näiden rikosten valmistelusta ja 3–5c §:ssä on mainittu puolestaan rikokset, jotka voidaan tehdä 1, 1 a tai 2 §:ssä mainittujen rikosten edistämiseksi. Ajallisesti ja henkilöillisesti etäällä päärikoksesta olevien valmistelu- ja edistämisrikosten kriminalisoinnilla on haluttu laajentaa rikosvastuuta, jotta terroristiseen toimintaan voitaisiin puuttua jo sen alkulähteillä, eli kyse on käytännössä proaktiivisista kriminalisoinneista.⁶⁷ Edistämis- ja valmistelurikokset ovat itsenäisiä myös siinä mielessä, ettei niihin sisälly aksessorisuusvaatimusta, eikä välttämättä uhreja tai seurauksia, eli tekojen rangaistavuus ei edellytä suoraa yhteyttä myöhempisiin terroristisiin rikoksiin.⁶⁸

Koska liitännäisyyttä päätekoon ei vaadita, sillä onko pääteon tekijä syyllinen tai ryhdyttiinkö päätekoon, ei ole rangaistavuuden kannalta relevanssia.⁶⁹ Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelulta edellytetään yhteyttä päärikokseen kuitenkin siinä mielessä, että valmistelun kohteena olevan pääteon tulisi onnistuessaan olla omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle. Valmistelurikoksen tekijältä edellytetään terroristista tarkoitusta, mutta edistämisrikoksen tekijältä taas ei. Sen sijaan

---

⁶⁵ HE 188/2002 vp, s. 32.

⁶⁶ HE 30/2018 vp, s. 100, 119.

⁶⁷ Lohse 2013, s. 928.

⁶⁸ Lohse 2012, s. 73, Lohse 2013, s. 928, Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 56/2017, s. 76–77, ks. myös Härkönen 2006, s. 228.

⁶⁹ Lohse 2012, s. 73.

edistäjältä vaaditaan erityistä edistämistarkoitusta tai tietoisuutta siitä, että hän omalla toiminnallaan edistää terrorismirikosten tekoa.⁷⁰

Koska valmistelu tapahtuu ajallisesti ja edistäminen osallisuuden näkökulmasta hyvinkin etäällä päärikoksesta, vahinkoedellytyksen mukaiset vaarantamiskelpoiset kohteet, niin kuin päätekijä ne hahmottaisi, ovat usein vielä kehittymättä siinä vaiheessa, kun valmistelija tai edistäjä suorittaa oman tekonsa. *Lohse* kutsuukin valmistelijan/edistäjän rikospanoksen ja vaarantamiskelpoisten kohteiden vaarantumisen yhteyttä heuristiseksi hypoteesiksi, eikä hän siksi pidä realistisena sitä ajatusta, että valmistelu- ja edistämisteoilta olisi edellytettävä suoraa vahingonvaaran aiheuttamista jollekin valtiolle⁷¹ tai kansainväliselle järjestölle, vaan on tyydyttävä siihen, että terroristinen päärikos täyttää tämän vaarantamisedellytyksen.⁷² *Jyrkkiö-Shamsi* tukee *Lohsen* käsitystä toteamalla, että valmistelulla tulee tähdätä sellaiseen tekoon, joka olisi tehty toteutuessaan terroristisessa tarkoituksessa ja nimenomaan niin, että *teko*, johon valmistelulla tähdätään, *olisi onnistuessaan ollut omiaan aiheuttamaan* vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle⁷³ tai kansainväliselle järjestölle.⁷⁴

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua koskevan 2 §:n (9.11.2018/874) mukaan, joka tehdäkseen 1 §:n 1 tai 2 momentin tai 1 a §:n mukaisen rikoksen, sopii toisen kanssa, tai laatii suunnitelman sellaisen rikoksen tekemisestä, on tuomittava terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta. Rikostunnusmerkistön täyttymiseksi edellytetään lisäksi, että tehdäkseen kyseisen rikoksen, henkilö valmistaa, pitää hallussaan, kuljettaa, käyttää tai luovuttaa räjähteen, kemiallisen tai biologisen aseensa taikka toksiiniaseen, ampuma-aseen taikka vaarallisen esineen tai aineen. Vaihtoehtoisesti suunnitelman lisäksi edellytetään, että tekijä hankkii ydinräjähteen valmistukseen tai kemiallisen tai biologisen aseensa taikka toksiiniaseen valmistukseen tarvittavia laitteita tai aineita, tai siihen tarvittavan valmistuskaavan tai piirustuksen.

Terroristiryhmän johtaminen on kriminalisoitu 3 §:ssä. Terroristiryhmän johtamisesta tuomitaan 1 momentin (9.11.2018/874) mukaan vankeuteen enintään 12 vuodeksi henkilö, joka johtaa sellaista terroristiryhmää, jonka toiminnassa on tehty jokin 1 §:n 1 momentin 2–8 kohdassa, 2 momentissa tai 1 a §:ssä tarkoitettu rikos tai näiden yritys. Tämän pykälän

⁷⁰ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 127.

⁷¹ Lähdeoteosta kirjoitettaessa lain sanamuoto on sisältänyt sanan valtio.

⁷² Lohse 2012, s. 173–174.

⁷³ Lähdeoteosta kirjoitettaessa lain sanamuoto on sisältänyt sanan valtio.

⁷⁴ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 127.

mukaan tuomitaan myös, jos terroristiryhmä on tehnyt 2 §:n mukaisen valmistelukoksen. Jos ryhmä on syylistynyt 1 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaiseen rikokseen, voidaan terroristiryhmän johtamisesta tuomita enintään kuudeksi vuodeksi vankeuteen. Tuomittaessa terroristiryhmän johtamisesta, on johtaja tuomittava myös hänen itse tekemästään, tai hänen johdollaan terroristiryhmän toimesta tehdystä 1 §:n mukaisesta rikoksesta tai sen yrityksestä, sekä 2 §:n mukaisesta valmistelukoksesta.

Terroristiryhmän toiminnan edistämisestä tuomitaan enintään kahdeksaksi vuodeksi vankeuteen 4 §:n (26.9.2003/832) mukaisesti se, joka edistää 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua toimintaa, tai on ainakin tietoinen toimintansa kyseistä rikollista toimintaa edistävästä vaikutuksesta. Rangaistaviksi katsotut edistämiskeinot luetellaan 1 momentin 1–5 kohdissa. Kohdassa 1 mainitaan terroristiryhmän varustaminen tai yritys varustaa ryhmä räjähteillä, aseilla, ampumatarvikkeilla tai niiden valmistamiseen tarkoitetuilla aineilla, tarvikkeilla tai muilla vaarallisilla esineillä tai aineilla. Kohdassa 2 esitetty keino on toimitilojen tai muiden tarvittujen tilojen, kulkuvälineiden tai muiden erittäin tärkeiden välineiden hankinta, hankkimisen yritys tai luovutus terroristiryhmälle. Kohta 3 käsittää sellaisen tiedon – jonka tietoon tuleminen terroristiryhmälle on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa maalle tai kansainväliselle järjestölle – hankkimisen, hankkimisen yrityksen, välittämisen, luovuttamisen tai ilmaisemisen terroristiryhmälle. Kohdassa 4 luetellaan terroristiryhmän tärkeiden taloudellisten asioiden hoitaminen, tai sen toiminnan kannalta erittäin tärkeiden taloudellisten tai oikeudellisten neuvojen antaminen, pois lukien avustajan tai asiamiehen tehtävän hoitaminen esitutkinnassa, tuomioistuinkäsittelyssä ja rangaistuksen täytäntöönpanossa. Viimeinen keino kohdassa 5 sisältää RL 32 luvun (24.8.1990/769) 6 (4.3.2011/191) ja 7 §:ien (31.1.2003/61) mukaiset rahanpesurikokset.

Koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten tuomitaan enintään kahdeksaksi vuodeksi 4 a §:n (9.11.2018/874) mukaan se, joka edistääkseen 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettua rikollista toimintaa, tai tietoisena oman toimintansa edistävästä vaikutuksesta, toimeenpane, yrittää toimeenpanna tai antaa koulutusta räjähteiden, ampuma-aseiden, muiden aseiden tai myrkyllisten tai haitallisten aineiden valmistuksessa tai käytössä tai muulla vastaavalla tavalla. *Kouluttautumisesta terrorismirikoksen tekemistä varten* tuomitaan enintään kolmeksi vuodeksi 4 b §:n (9.11.2018/874) mukaisesti se, joka kouluttautuu räjähteiden, ampuma-aseiden tai muiden aseiden, myrkyllisten tai haitallisten aineiden, tai muiden näihin merkitykseltään rinnastuvien erityisten menetelmien tai tekniikoiden käytössä tai valmistuksessa. Edellytyksenä on, että kouluttautuminen tehdään jonkin 1 §:n 1 momentin 2–

8 kohdissa, 2 momentissa, 1 a tai 2 §:ssä mainitun rikoksen tekemistä varten. *Värväämisestä terrorismirikoksen tekemiseen 4 c §:n* (9.11.2018/874) mukaan tuomitaan enintään kahdeksaksi vuodeksi vankeuteen se, joka perustaa tai organisoii terroristiryhmän tai värvää tai yrittää värvätä väkeä terroristiryhmään tai tekemään terrorismirikoksen. Tarkoituksena tulee olla 1, 1 a tai 2 §:ssä tarkoitettujen rikollisten toiminnan edistäminen, tai tietoisuus siitä, että oma toiminta edistää sitä.

Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan enintään kahdeksaksi vuodeksi vankeuteen 5 §:n mukaan se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen pykälän 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettuja rikoksia, tai tietoisena siitä, että varoilla rahoitetaan näitä tekoja. Kohta 1 sisältää panttivangin ottamisen sekä kaappauksen. Kohta 2 käsittää terrorististen pommi-iskujen torjumista koskevassa kansainvälisessä yleissopimuksessa tarkoitettuja tuhotyöt, törkeät tuhotyöt sekä yleisvaarallisen rikoksen valmistelun. Kohta 3 luettelee kansainvälisten siviili-ilmailua ja merenkulkua koskevien yleissopimusten sisältämät tuhotyöt, liikennetuhotyöt, törkeät tuhotyöt ja yleisvaarallisten rikosten valmistelun. Kohta 4 koskee ydinaineiden turvajärjestelyjä koskevista toimista tehdyn yleissopimuksen määrittelemää ydinräjähderyöstä, terveyden vaarantamista, törkeää terveyden vaarantamista, ydinenergian käyttörikosta tai muuta ydinaineeseen kohdistuvaa tai sitä välineenä käyttäen tehtyä tekoa. Kohta 5 koskee kansainvälisen yleissopimuksen mukaista suojelua nauttivaan henkilöön kohdistettavaa murhaa, tappoa, surmaa, törkeää pahoinpitelyä, vapaudenriistoa, törkeää vapaudenriistoa, törkeää ihmiskauppaa, panttivangin ottamista tai törkeää julkisrauhan rikkomista. Myös tällaisella teolla uhkaaminen on kohdan mukaan rangaistavaa. Terrorismin rahoittamisesta tuomitaan 3 momentin (9.11.2018/874) mukaan myös, jos rahoituksen kohteena on 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5 b tai 5 c §:ssä mainittu rikos. Yritys on myös rangaistava.

Terroristiryhmän rahoittamisesta 5 a §:n (12.12.2014/1068) mukaisesti tuomitaan vankeuteen enintään kolmeksi vuodeksi se, joka suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja terroristiryhmälle. Terroristiryhmällä tarkoitetaan 6 §:n määritelmäsäännöksen 2 momentin mukaan rakenteeltaan jäsentynyttä yhteenliittymää, joka muodostuu vähintään kolmesta henkilöstä. Ryhmän tulee toimia yhteistuumin ja tietyn ajan koossa pysyen, tehdäkseen 1 tai 1 a §:ssä tarkoitettuja rikoksia⁷⁵. Varojen antajalta edellytetään lisäksi tietoisuutta ryhmän luonteesta terroristiryhmänä. Terrorismin rahoittamisen yritys on myös rangaistavaa. *Matkustaminen terrorismirikoksen tekemistä varten* on kriminalisoitu 5 b §:ssä,

---

⁷⁵ HE 30/2018 vp, s. 106.

(11.11.2016/919) ja siitä voidaan tuomita enintään kahdeksi vuodeksi vankeuteen. Matkustamisen tulee 1 momentin (9.11.2018/874) mukaan tapahtua 1, 1 a, 2–4, 4 a–4 c, 5 tai 5 a §:n mukaisen rikoksen teon tarkoituksessa. Myös yritys on rangaistava. Kokonaan uutena säännöksenä terrorismirikosten lukuun lisättiin terrorismidirektiivin myötä 5 c § (9.11.2018/874) jonka mukaan tuomitaan *terrorismirikoksen tekemistä varten tapahtuvan matkustamisen edistämisestä* vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Pykälän mukaan rangaistavaa on 5 b §:n 1 momentin mukaisen matkustamisrikoksen edistäminen neuvoin tai toimin sekä toisen auttaminen muilla tavoin. Tähän edistämiskokseen ei sovelleta RL 5 luvun 6 §:n mukaisia säännöksiä avunannosta, eli henkilöä ei voida tuomita samaan aikaan sekä edistämisestä että avunannosta.

3. Vaarantaminen

3.1 Vaarantamisrikoksista

Perinteisenä rikoksena pidetään loukkaamisrikosta, jossa edellytetään konkreettista vahinkoseurausta, eli oikeudellisesti suojatun edun loukkaamista. Tarpeelliseksi on kuitenkin nähty kriminalisoida lisäksi vaarantamisrikokset, joissa teon rangaistavuuden kannalta on riittävää, että se jonkinasteisesti vaarantaa suojatun oikeushyvän. Vaarantamiskriminalisoinnit luovat siten ulomman suojan oikeushyville.⁷⁶ Suojellut intressit ovat usein hyvin keskeisiä oikeushyviä, kuten henki tai terveys. Rikosta tehtäessä näitä kyseisiä intressejä ei kuitenkaan suoraan loukata, vaan vahingon kohteena ovat ennemminkin yleisluonteisemmat intressit, kuten yhteiskunnan yleinen järjestys.⁷⁷ Näissä rikoksissa rangaistavuuden määrittelee itse teon vaarallisuus ja vahingollisuus, eikä vahinkoseurauksen laatu.⁷⁸

Rikokset voidaan jakaa kategorioihin sen perusteella mikä on vaadittavan vaaran aste, kun arvioidaan teon ja siitä syntyvän seurauksen suhdetta. Ensimmäinen kategoria on konkreettinen vaarantaminen, joka esiintyy laissa muodossa ”aiheuttaa vaaraa”. Tätä konkreettista vaarantamista edellytetään esimerkiksi RL 21 luvun (21.4.1995/578) 13 §:ssä kriminalisoidussa rikoksessa vaaran aiheuttaminen.⁷⁹ Kyseessä on välitön vaara, jonka voidaan sanoa olevan käsillä vasta kun kulloinkin suojeltavan edun olemassaolo vaarantuu

---

⁷⁶ Nuutila 1997, s. 100, Koskinen 2013, s. 165.

⁷⁷ Frände 2012, s. 64.

⁷⁸ Nuutila 1997, s. 100.

⁷⁹ Tapani–Tolvanen 2013, s. 176.

akuutisti sen vuoksi, että seurauksen syntymistä voi pitää niin lähellä olevana asiana.⁸⁰ Edellytyksenä siis on, että yksilöidylle oikeushyvälle on tosiasiasa aiheutettu vaaraa. Vahingon syntymisen vaaran on tullut todella olla olemassa jossakin konkreettisessa tapauksessa, ja vaikkei vahinkoa olisikaan sattunut, on pystyttävä toteamaan, että joku olisi esimerkiksi voinut tilanteessa vahingoittua. Kyse on käytännössä ”läheltä piti” –tilanteesta.⁸¹

Toinen kategoria on abstraktin vaaran aiheuttaminen, josta käytetään myös nimitystä on omiaan –delikti⁸². Abstraktinen vaarantaminen esiintyy laissa muodossa ”on omiaan aiheuttamaan vaaraa”. Tähän konstruktion kuuluvat esimerkiksi yleisvaaralliset rikokset, jotka on kriminalisoitu RL 34 luvussa.⁸³ Abstraktia vaarantamista edellyttävissä tunnusmerkistöissä ei vaadita samanlaista näyttöä todellisesta vaaratilanteesta, kuin konkreettisen vaarantamisen tilanteissa, vaan sen sijaan on tehtävä yleistävää teon vaarallisuuden arviointia. Vaara liittyy nimenomaan itse teon vaarallisuuteen, eikä oikeudellisesti suojatun edun vaarantamiseen, niin kuin konkreettisessa vaarantamisessa. Edellytyksenä tässäkin kuitenkin on, että voidaan jälkikäteen sanoa vahingon syntymisen olleen käytännössä mahdollista. Tosiasiallisen vaaratilanteen syntyä ei siis edellytetä, vaan teon on tullut olla luonteeltaan sellainen, että vahinkoseuraamuksen syntyminen on ollut mahdollista.⁸⁴

Kolmanteen kategoriaan kuuluvat tekorikoksiksi kutsutut rikokset, joiden rangaistussäännökset eivät sisällä minkäänlaista vaarantamisen kriteeriä.⁸⁵ Tekorikoksista voidaan siten tuomita ilman teon vaarallisuuden arviointia, koska niiden osalta on riittävää, että kielletty teko tai toiminta on suoritettu. Tämä perustuu siihen, että monet teot ja käyttäytymismallit ovat vaarallisia ilman, että vahinkoseurausta edes aiheutuisi, joten niiden rikostunnusmerkistö on rakennettu presumoidun vaaran varaan.⁸⁶ Niiden on siis arvioitu olevan automaattisesti niin vaarallisia, ettei niiden sisäänkirjoitettu oletama teon vaaraa aiheuttavasta luonteesta ole kumottavissa. Näihin rikoksiin kuuluvat esimerkiksi huumausainerikokset, joihin tekijä syyllistyy mm. pitämällä huumausainetta hallussaan, taikka myymällä, hankkimalla tai käyttämällä sitä.⁸⁷ Teko- ja seurausrikosten välillä tehdään siis selvä ero. Tekorikokset eivät edellytä teosta erillistä vaikutusta, mutta jos seurausta tai

⁸⁰ Frände 2005, s. 67.

⁸¹ Nuutila 1997, s. 101–102, Koskinen 2013, s. 165.

⁸² Frände 2005, s. 67.

⁸³ Tapani–Tolvanen 2013, s. 176.

⁸⁴ Nuutila 1997, s. 103, 105, Koskinen 2013, s. 165.

⁸⁵ Tapani–Tolvanen, s. 177.

⁸⁶ Nuutila 1997, s. 101, Koskinen 2013, s. 164, 166.

⁸⁷ Tapani–Tolvanen, s. 177.

vaikutusta taas edellytetään teon lisäksi, on kyse seurausrikoksesta.⁸⁸ Esitetyn selvityksen perusteella voidaan todeta terrorismirikosten kuuluvan abstraktisten vaarantamisrikosten luokkaan, koska niiden osalta edellytetään, että teot ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle.⁸⁹

3.2 Abstraktinen vaarantaminen terrorismirikoksissa

Terrorismirikoksiin sisältyvä vahinkoedellytys kuuluu tunnusmerkistön subjektiiviseen osaan ja se on terroristiseen tarkoitukseen nähden itsenäinen vastuun perustava seikka. Kyse on lisäksi 1 §:n 1 momentissa ja 1 a §:ssä mainittujen päärिकosten rangaistavuuden ehdottomasta edellytyksestä.⁹⁰ Vahinkoedellytyksen abstraktisuuden vuoksi päärिकoksen osalta ei edellytetä, että voidaan osoittaa teon aiheuttaneen juuri siinä kohtaa vahinkoa, vaan riittää, että teko on tekotyypinä sellainen, että sen voidaan kokemuksen perusteella sanoa yleensä aiheuttavan vaaditunlaista vahinkoa.⁹¹ Abstraktinen vaarallisuus ei siten ole yksittäisen teon ominaisuus vaan yleisesti tekotyypin ominaisuus. Tämä tarkoittaa sitä, ettei yksittäisen teon vaarallisuutta tarvitse määrittää, vaan riittää että pystytään toteamaan kyseessä olevan teko,⁹² joka kuuluu vaarallisten tekojen luokkaan. Jos teko ei kuitenkaan ole omiaan aiheuttamaan tällaista vahinkoa, ei kyse ole terrorismirikoksesta. Tekijän tahallisuuden edellytetään ulottuvan myös 1 §:n 1 momentissa ja 1 a §:ssä tarkoitettuun vaaraan vahingon syntymisestä, mikä käy ilmi säännöksen muotoilusta ”siten, että teko on omiaan”.⁹³

Tulkintoja siitä, miten abstraktisen vaarantamisen olemassaolo voitaisiin todeta tai miten sitä tulisi tutkia, löytyy useita. *Fränden* mukaan abstraktin vaaran osoittaminen ei edellytä ontologista vahingon sattumisen mahdollisuutta, vaan sen sijaan teon sijoittumista tiettyyn vaarallisten tekojen luokkaan. Jotta teon voitaisiin siten sanoa olevan abstraktisti vaarallinen, se pitäisi pystyä lokeroimaan sellaiseen tekojen luokkaan, jossa tekojen vahinkotodennäköisyys on tarpeeksi korkea.⁹⁴ *Nuotio* noudattaisi *Fränden* kaavaa tyypilukittelusta teon vaarallisuuden arvioimiseksi, mikä voitaisiin hänen nähdäkseen

⁸⁸ Frände 2005, s. 64, Frände 2012, s. 61.

⁸⁹ HE 188/2002 vp, s. 33, Nuotio 2013, s. 956, Melander 2015, s. 421.

⁹⁰ Lohse 2012, s. 173.

⁹¹ HE 188/2002 vp, s. 33.

⁹² Nuotio 1998, s. 360.

⁹³ HE 188/2002 vp, s.33.

⁹⁴ Frände 2012, s. 84.

perustaa esimerkiksi tilastotietoon. Vaaran hän näkee ulkoisena tilana, jossa kaikki ei enää ole tekijän kontrollissa suhteessa seuraukseen. Vaara on läsnä kun kokemussääntöjen perusteella tiedetään, että silloin kun tietyt edellytykset ovat käsillä, vahinkoja ei saa enää tarkoituksellisesti torjuttua. Se ettei vahinko syntyntykään, ei tarkoita ettei vaara siitä olisi ollut käsillä, vaan silloin syntyvänä vahinkona pidetään ihmisten uskon horjumista suojellun oikeushyvän pysyvyyteen.⁹⁵

Nuotio toteaa, että tekotyypin vaarallisuudesta voi olla nimenomaan vain kokemuksiin perustuvaa tietoa, mutta huomauttaa samalla, että kokemuseräinen tieto voi olla tulkinnanvaraista. Eri tekotyyppien vaarallisuuden arviointi on kuitenkin sitä helpompaa, mitä täydellisempää tieto yleisesti maailmasta on. Tieto vaarallisuudesta on siis yhteiskunnassa vallitsevaa yhteistä ja institutionalisoitua kokemustietoa. Vaaran käsitteellä otetaan kantaa siihen, mitä erilaiset asiat ihmisille merkitsevät ja miten ne huomioiden tulee toimia, varsinkin kun ne ajatellaan reunaehtoina, jotka voivat edellyttää erityistä huomiota tai varotoimia. Jokin teko siten mielletään vahingolliseksi ja se halutaan torjua.⁹⁶

Laasanen kertoo kannattavansa tulkintaa abstraktis-konkreettisesta vaarasta, jossa abstraktista vaaraa pidetään lähtökohtaisesti tietyn tekotyypin vaarallisuutena, mutta se suhteutetaan konkreettisiin teko-olosuhteisiin. Hän toteaa *Tolvasen* olevan lähes samoilla linjoilla arvioidessaan tämän tarkoittavan, että abstraktisen vaaran täytyminen selvitetään tyyppitapauservioinnilla sekä tapauskohtaisella teleologisella argumentaatiolla. Abstraktinen vaara on joka tapauksessa arvioitava presumoidun ja konkreettisen vaaran avulla, suhteutettuna niihin. *Laasanen* mukaan kuitenkin luonteenomaisen vaarallisuuden ja jälkikäteen arvioidun mahdollisuuden yhdistäminen on ongelmallista, ja katsoo ettei teon luonteenomaiselle vaarallisuudelle jää itsenäistä merkitystä, jos edellytetään myös jälkikäteisarvioon perustuvaa vahingon syntymisen mahdollisuutta. Hänen mukaansa nämä kaksi edellytystä yhdistämällä käy helposti niin, että arvioidaan ainoastaan vahingon synnyn ontologista mahdollisuutta, abstraktisen ja konkreettisen vaarantamisen rajan hämärtyessä, koska molemmilta edellytetään samankaltaisia asioita.⁹⁷

Abstraktia vaaraa on kuitenkin nykytiedon valossa tarkasteltava sekä etukäteis- että jälkikäteisnäkökulmasta⁹⁸, arvioimalla mitä tapahtumista tiedetään jälkikäteen *ex post* sekä

⁹⁵ Nuotio 1998, s. 372–373, 404.

⁹⁶ Nuotio 1998, s. 361, 365, 371.

⁹⁷ Laasanen 2004, s. 343–344, 347.

⁹⁸ Lohse 2012, s. 175.

mitä tapahtumiin vaikuttavista seikoista tiedetään etukäteen *ex ante*. Jotta voitaisiin sanoa vaaran olleen käsillä, on aina pystyttävä toteamaan *ex post* -näkökulmasta, että seurauksen syntyminen oli tosiasiasa mahdollista, koska jos seurauksen syntyminen on ollut täysin poissuljettua, tekijä ei mitenkään ole voinut syyllistyä abstraktisen vaaran aiheuttamiseen. Ei siis edellytetä, että pystytään osoittamaan jonkun todella olleen vaaran piirissä, vaan riittää, että joku olisi voinut olla vaaran piirissä. Tässä on siis kyse todennäköisyysarvion tekemisestä koskien sitä, onko kyseessä oleva tekotyyppejä ollut käsillä olleissa konkreettisissa olosuhteissa vaarallinen.⁹⁹

Tilanteen tarkastelu sekä tekijän että uhrin kannalta on tärkeää. Uhrinäkökulmaa tarkastellessa voidaan arvioida myös tekijän teon vahinkorelevanssia. Vaaran voidaan sanoa olleen käsillä, jos seurauksen synty on estynyt vain satunnaisista syistä, eli jos seurauksen syntymättä jääminen ei ole johtunut uhrin sellaisista toimista vaaran ehkäisemiseksi, jotka tekijä olisi voinut tai saanut ottaa huomioon. Voidaan pitää harvinaisina sellaisia tilanteita, joissa tekijän toimiessa jälkikäteen ajateltuna vaarallisesti, vahingon vaara sulkeutuisi uhrin näkökulmasta pois muutoin kuin satunnaisesta syystä. Yleensä ei pystytä rajaamaan potentiaalisten uhrien määrää niin, että kaikkien mahdollisten uhrien voitaisiin sanoa ehkäisseen konkreettisen vahingon tai vaaran syntymisen sellaisella omalla toiminnallaan, jonka tekijä olisi voinut tai saanut ottaa lukuun. Vaaran määrittämisessä ei tässä tilanteessa ole kyse syy-yhteydestä, vaan rangaistavuus sidotaan siihen, onko tekijän menettely jälkikäteen ajateltuna ollut omiaan aiheuttamaan vaaraa toisten turvallisuudelle. Olosuhteet on tilanteessa huomioitava juuri konkreettisen tapauksen tapahtumahetken mukaisesti.¹⁰⁰

Kun tilannetta on arvioitu edellä esitetyn mukaisesti tilanteen vaarallisuutta jälkikäteen tarkasteltuna, ja konkreettisen vaaran tai vahingon ei ole todettu olevan poissuljettua, riskinottoa tulee tarkastella myös *ex ante* -näkökulmasta. Tässä tarkastellaan vaaran astetta tai sitä, minkä asteista varmuutta edellytetään siltä mahdollisuudelta, että vaara voisi syntyä. Vaaran asteen arviointi tapahtuu sen perusteella, minkä voidaan katsoa olleen ulkopuoliselle tarkkailijan roolissa toimineelle henkilölle teon hetkellä tunnettavissa, ja tätä täydennetään itse tekijän faktisella tietämyksellä. Arvioinnin ääripäinä ovat siten vahingon mahdottomuus ja toisessa päässä konkreettinen vaara tai jopa vahinko. Vaaran mahdollisuus voi olla

⁹⁹ Tapani–Tolvanen 2013, s. 180–181.

¹⁰⁰ Tapani–Tolvanen 2013, s. 180–182, 186.

kokonaan poissuljettu myös *ex ante* -tarkastelussa vain itse tekijän tiedossa olevien seikkojen perusteella.¹⁰¹

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän pääririkoksen, eli 1 §:n 1 momentin tai 1 a §:n mukaisten rikosten osalta vahinkoedellytyksen arviointi voisi käsitykseni mukaan tapahtua edellä selostetun mukaisesti seuraavaa kaavaa noudattaen.¹⁰² Otan esimerkiksi tilanteen, jossa tekijällä katsottaisiin toisen henkilön pahoinpidellessään olleen 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen terroristinen tarkoitus, eli hänen päämääränänsä olisi ollut aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa. Tämän johtopäätöksen jälkeen olisi arvioitava, onko teko ollut sellainen, että se on ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle.

Edellä selostetun mukaisesti tekisin ensimmäisenä arvion siitä, voidaanko *ex post* eli - jälkikäteisnäkökulmasta sanoa konkreettiset olosuhteet huomioden tekotyypin olleen sellainen, että vahingon syntyminen on ollut mahdollista, eikä täysin poissuljettua. Jos vahingon syntyminen on ollut täysin poissuljettua, sen on tullut johtua muista kuin vain satunnaisista syistä. Näyttöä ei vaadita siis siitä, että pahoinpitely olisi juuri kyseisessä tilanteessa tosiasiaassa aiheuttanut sellaista vakavaa vahinkoa, mitä esimerkiksi maalle tässä kohtaa voitaisiin arvioida aiheutuvan, vaan arvioitavana olisi tämän kyseisen seurauksen syntymisestä riippumatta, onko teko ollut sellainen, että vahingon syntyminen on kuitenkin ollut mahdollista. Jos jälkikäteen arvioituna todetaan, ettei vahingon aiheutuminen ole ollut täysin poissuljettua, on vielä arvioitava *ex ante* eli -etukäteisnäkökulmasta, mikä on ollut vahingon syntymisen vaaran aste.

Ex ante -näkökulmasta on arvioitava, onko teko tekotyypiltään vaarallinen siten, että se on omiaan aiheuttamaan kulloinkin kyseessä olevan vahingon. Kun esimerkkitapauksessa tekijä pahoinpiteli toisen henkilön tarkoituksenaan pelotella vakavasti väestöä, olisi arvioitava, onko pahoinpitely tekotyypinä sellainen, että se olisi omiaan aiheuttamaan myös vakavaa vahinkoa maalle tai järjestölle. Jos ei voida näiden arvioiden jälkeen sanoa, että pahoinpitely kyseessä olevassa yksittäisessä tilanteessa ollut on omiaan aiheuttamaan sanottua vahinkoa, ei kyse ole terrorismirikoksesta. Tekijän on tullut toimia myös vahinkoon nähden tahallisesti

---

¹⁰¹ Tapani-Tolvanen 2013, s. 183.

¹⁰² Ehdotelma arvioinnin kulusta on tehty sen roolin pohjalta, joka vahinkoedellytyksellä on nähty olevan ennen terrorismidirektiivin myötä tulleita muutoksia. Vahinkoedellytyksen arviointi suhteessa tekoon tulee siis todennäköisesti muuttumaan. Arviointia koskien sitä, miten lakimuutos tulee vaikuttamaan vahinkoedellytyksen soveltamiseen, tehdään seuraavassa alaluvussa 3.3.

siten, että hän on tarkoittanut saada pahoinpitelyllä aikaan myös vakavaa vahinkoa maalle tai järjestölle.

Vahinkoedellytystä sovelletaan suoraan edellä kuvatulla tavalla vain 1 ja 1 a §:ien mukaisiin tekoihin, ja valmistelu- ja edistämisrikoksiin vain välillisesti. Jotta 2–5 c §:en mukaisten valmistelu- ja edistämisrikosten osalta voitaisiin sanoa abstraktisen vaaran olleen käsillä, on voitava todeta *ex post* -näkökulmasta terroristisen päärikoksen toteutumisen olleen mahdollista. Jos päärikoksen realisoitumisen ei voida jälkikäteen arvioituna sanoa olleen mahdollista, ei rikosvastuuta synny. Kuitenkin, jos päärikoksen mahdollisuutta ei voida sulkea pois jälkikäteen arvioituna, on vielä arvioitava etukäteis- eli *ex ante* -näkökulmasta, onko edistämis- tai valmisteluteko ollut luonteeltaan vaarallinen. Vaarallisuutta tulee arvioida nimenomaan tekohetken näkökulmasta ulkopuolisen tarkkailijan silmin, kuitenkin sen tiedon valossa, mikä tekijälläkin on ollut. *Lohse* pitää tässä kohtaa luontevimpana tekotyypin yleisesti tiedossa olevan vaarallisuuden arviointia, mutta *ex ante* -näkökulmaa voi tarkastella myös etukäteistodennäköisyyksiä arvioimalla. Tekotyypiajattelussa vaarakriteeri täyttyy, kun terroristisen päärikoksen täytyminen on ollut todellisuudessa mahdollista, esimerkiksi kokemustiedon, rikostiedustelun tai rikosanalyysin perusteella.¹⁰³

3.3 Vakavan vahingon aiheuttaminen maalle

3.3.1 Vahinkoedellytyksen soveltamisala

Kun puitepäätöstä pantiin täytäntöön vuonna 2002, hallituksen esityksessä huomioitiin päätöksen asettama vahinkoedellytys, jonka mukaan teon on oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin *maalle* tai kansainväliselle järjestölle. Suomen rikoslakiin vahinkoedellytys kirjattiin kuitenkin alkuperäisesti muotoon, jossa edellytettiin vakavaa vahinkoa jollekin *valtiolle*, koska tämän katsottiin kirjoitustavaltaan istuvan paremmin suomalaiseen lainsäädäntöön. Hallitus piti tätä kirjoitusasua puitepäätöksen mukaisena. Vahinkoedellytyksen vuoksi suhteellisen vähäiset rikokset jäivät terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten -luettelon ulkopuolelle, koska niiden ei katsottu voivan aiheuttaa tämänkaltaista vahinkoa.¹⁰⁴ Se mitä tämä vakava vahinko itsessään on, ei ole määritelty.

Kun käsite vakava vahinko *maalle* siirrettiin rikoslakiin muodossa vakava vahinko *valtiolle*, kyseisestä lisäehdosta muodostui käytännössä huomattavasti vaativampi, kuin mitä

¹⁰³ Lohse 2012, s. 175–176.

¹⁰⁴ HE 188/2002 vp, s. 33.

puitepäättöksessä oltiin tarkoitettu. Rikoslakiin kirjattuna sitä oli kuitenkin sovellettava täysimääräisesti syytetyn eduksi. Ero näiden kahden käsitteen välillä on siinä, että vakava vahinko *maalle* voi liittyä esimerkiksi talouselämään tai kansalaisyhteiskuntaan, mikä on kohteena hyvin laaja, kun taas vahinko *valtiolle* rajautuu vaikutuksiin, jotka koskevat hyvin pientä piiriä, eli esimerkiksi valtionelemiä ja valtion virkakoneistoa.¹⁰⁵ Valtio-sanankäyttö johti siten rangaistavan käyttäytymisen alan aiheettomaan supistumiseen, kun lisäksi huomioitiin terroristisen tarkoituksen määritelmä ja siitä ilmenevä terrorismirikollisuuden luonne. Luonteeltaan terrorismi ei näet kohdistu vain valtioon tai kansainväliseen järjestöön, vaan lisäksi koko muuhun yhteiskuntaan, jonka vuoksi vahingon kohteen piirin rajaaminen näin suppeasti vain valtioneuleistoon tai prosesseihin oli ongelmallista.¹⁰⁶

Terrorismidirektiiviä implementoidessaan hallitus myönsi esityksessään, että käsite ”maa” on oikeudellisesti epäselvempi kuin valtio, sillä esimerkiksi Montevideossa vuonna 1933 tehdyssä valtioiden oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa sopimuksessa, valtion selviksi tunnusmerkeiksi lueteltiin pysyvä väestö, rajattu alue, oma hallitus sekä kyky solmia muiden valtioiden kanssa suhteita¹⁰⁷. Käsitteelle ”maa” ei kuitenkaan ole vakiintunut vastaavia tunnusmerkkejä. Vahinkoedellytyksen arvioinnissa näin tarkalle käsitteen määrittelylle ei kuitenkaan katsottu olevan tarvetta, joten sitä ei pidetty relevanttina ongelmana. Muutosta asiantilaan ei direktiivin myötä tullut, vaan edelleenkin edellytettiin, että vakava vahinko aiheutuu maalle ”country”. Rikoslakiin tehtiin näin ollen direktiivin implementoinnin myötä sen 1 §:n 1 momenttiin ja 1 a §:ään muutos siten, että valtio sana korvattiin sanalla maa.¹⁰⁸

Muutoksella haluttiin lain esitöiden mukaan korostaa sitä, että terroristisessa tarkoituksessa tehdystä rikoksesta aiheutuva vakava vahinko, jota vahinkoedellytyksellä tarkoitetaan, on se vahinko, joka aiheutuu 6 §:n 1 momentin mukaisen terroristisen päämäärän mukaisesta toiminnasta.¹⁰⁹ Tällä haluttiin tuoda esille se, ettei vahinkoedellytyksen mukaista vahinkoa voida katsoa aiheutettavan ainoastaan valtion viranomaisille tai sen rakenteille.¹¹⁰ Käytännössä tämän virkkeen perusteella, jos tekijällä katsottaisiin olevan terroristinen tarkoitus esimerkiksi 6 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella, koska hänen tarkoituksenaan on ollut väestön vakava pelotteleminen, olisi itse pelon aiheutuminen sitä vahinkoa, joka aiheutuisi maalle tai kansainväliselle järjestölle vahinkoedellytyksen mukaisesti. Myöhemmin

¹⁰⁵ Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO nro 18/125884, s.7.

¹⁰⁶ HE 30/2018 vp, s. 19.

¹⁰⁷ Montevideon vuoden 1933 sopimus valtioiden oikeuksista ja velvollisuuksista, artikla 1.

¹⁰⁸ HE 30/2018 vp, s. 19–20.

¹⁰⁹ Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 56/2017, s. 31, HE 30/2018 vp, s. 20.

¹¹⁰ Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 56/2017, s. 135.

perusteluissa kuitenkin esitetään, että vahinkoedellytyksen mukainen vahinko ”vain” *voi olla* terroristisen tarkoituksen mukaista toimintaa.¹¹¹

Hieman epäselväksi siis jäi, oliko tarkoitus rajata vakavan vahingon ilmentymisen ala jatkossa ainoastaan terrorististen tarkoitustyyppien mukaisten toimien aiheuttamiin seurauksiin, koska esityksen alussa annettiin käsitykseni mukaan ymmärtää, että vahinkoedellytyksen mukaista vahinkoa voi olla vain se, mitä aiheutuu terroristisen tarkoituksen mukaisesta toiminnasta. Jos näin on, vahinkoedellytys tulee täyttymään jatkossa aina automaattisesti sillä perusteella, että terroristisen tarkoituksen mukaisen päämäärän, esim. valtiosäännön oikeudettoman kumoamisen onnistuessa, olisi tämä oikeudeton kumoaminen itsessään niin vakavaa, että se täyttäisi vahinkoedellytyksen mukaisen vakavan vahingon vaatimuksen. Vaikka tekijä ei päämäärässään onnistuisikaan, voitaisiin teon tällä perusteella katsoa kuitenkin olleen omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa.

Tarkoituksena saattoi toki olla, että terrorististen tarkoitusten mukaisten päämäärien vahingollisuuden vuoksi haluttiin tehdä mahdolliseksi se, että jatkossa myös kaiken muun mahdollisesti teolla aiheutuvan vahingon lisäksi, itse terroristisen päämäärän tavoittelun katsottaisiin olevan omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Vaikka suoraan tähän ei esitöissä ole vastattu, katsoisin kuitenkin, että koska alkuperäinen tarkoitus valtio-sanan muuttamisella maaksi oli se, että näin laajennetaan rangaistavuuden alaa vahinkoedellytyksen osalta, tarkoitus oli nyt vain lisätä myös terroristisen tarkoituksen mukaisen toiminnan seuraukset vakavan vahingon alaan. Uskon näin, koska terrorististen tarkoitustyyppien mukaisten tekojen seurauksia voitaisiin arvioida vahinkona maalle¹¹², kun taas aiemmin valtio-sanan ollessa käytössä, oli soveltuvuuden ala liian tiukka tähän tarkoitukseen. En siten usko, että tarkoitus on ollut kaventaa rangaistavuuden alaa ainoastaan terroristisen tarkoituksen mukaisen toiminnan aiheuttamaan vahinkoon, vaan tarkoitus on ollut päinvastoin laajentaa rangaistavuuden alaa.

Scheinin on esittänyt tämän vastaisesti olevansa sitä mieltä, ettei yhtäkään 6 §:n 1 momentissa lueteltua tarkoitustyyppiä voida itsessään pitää vahinkoedellytyksen mukaisena vakavana vahinkona. Hänen mukaansa tämä on selvää, sillä vuoden 2002 hallituksen esityksen mukaan tekoa ei voida pitää terroristisessa tarkoituksessa tehtynä rikoksena, jos se ei ole ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa, vaikka tekijällä itsellään olisikin ollut terroristinen tarkoitus.

---

¹¹¹ HE 30/2018 vp, s. 99.

¹¹² Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 56/2017, s. 135, HE 30/2018 vp, s. 99.

¹¹³ Olen itse Scheininin kanssa siltä osin samaa mieltä, että tähän asti tarkoitus on ollut tarkastella näitä kahta edellytystä, terroristista tarkoitusta ja vahinkoedellytystä, toisistaan riippumattomina ja itsenäisinä edellytyksinä. Niiden liittämistä tällä tavoin yhteen seuraa mielestäni oikeustilan muutos.

Terroristisen tarkoituksen ja vahinkoedellytyksen pitäminen tunnusmerkistötekijöinä täysin itsenäisinä ja erillisinä toisistaan, voi muodostua tämän muutoksen myötä hankalaksi. Koska käytetty sanamuoto ”on omiaan” viittaa abstraktiin vaaraan, ei voida edellyttää seurauksen aktualisoitumista vahinkoedellytyksen täyttymisen toteamiseksi, vaan teon on edelleen oltava ”vain” omiaan aiheuttamaan vahinkoa. Jotta tekijällä voidaan puolestaan todeta olleen terroristinen tarkoitus, on pystyttävä osoittamaan, että tämän nimenomaisena tarkoituksena on ollut saada aikaan jokin 6 §:n 1 momentissa esitetyn tarkoitustyyppin mukainen seuraus. Jos siis on niin vahvaa näyttöä, että pystytään osoittamaan tämän nimenomaisen tarkoituksen olemassaolo, eikö samalla tule osoitetuksi, että teko on myös ollut omiaan aiheuttamaan kyseisen seurauksen ja siten vakavaa vahinkoa, koska se on ollut tekijän nimenomainen tarkoitus. Näin ajatellen, terroristisen tarkoituksen täyttymisestä seuraisi automaattisesti myös vahinkoedellytyksen täyttyminen.

Tunnusmerkistötekijöiden sulautuminen yhteen siten, että aina kun terroristinen tarkoitus katsotaan näytetyksi, katsotaan teon myös olleen omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa, ei ole nähdäkseni ollut lainsäätäjän alkuperäinen tarkoitus. Niin kuin jäljempänä voi huomata, oikeuskäytännössä toisen edellytyksen täyttyminen ei ole ollut automaattinen merkki myös toisen täyttymisestä. Vaikkei seurauksena sitten olisikaan se, että terroristisen tarkoituksen täyttyminen merkkaisi automaattisesti vahinkoedellytyksen täyttymistä, mielestäni kynnys sille, että teon katsotaan olevan omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa, tulee laskemaan huomattavasti siitä, mitä se on nykyisellään ollut. Toisaalta, ehkä juuri tämä onkin ollut tarkoitus. Tämän seikan käytännön merkitys jäänee oikeuskäytännön varaan.

Toinen esille nouseva tulkinnanvaraisuus on se, että jos teon katsotaan täyttävän enemmän kuin yhden 6 §:n 1 momentin mukaisista tarkoitustyypeistä, tuleeko myös vahinkoedellytyksen jatkossa täytyä niiden kaikkien osalta, vai riittääkö, että se täytyy esimerkiksi vain yhden tarkoitustyyppin mukaiseen seuraukseen nähden. Voidaan esimerkkinä esittää tilanne, jossa tekijän tarkoituksena on ollut kumota oikeudettomasti jonkin valtion valtiosääntö, sekä aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa, ja terroristisen tarkoituksen

---

¹¹³ Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO nro 18/125884, s. 9.

katsotaan täyttyvän molempien osalta, koska ne ovat olleet tekijän nimenomaisina päämäärinä. Oikeus katsoo itse teon olleen sellainen, että sen voidaan todeta olleen omiaan aiheuttamaan vakavaa pelkoa väestön keskuudessa, mutta se ei kuitenkaan ole ollut sellainen, että voitaisiin sanoa sen olleen omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa valtiosäännön kumoamisen muodossa. Riittääkö silloin, että teko on kuitenkin ollut omiaan aiheuttamaan pelkoa, koska se on näin ollen aiheuttanut vakavaa vahinkoa maalle? Voiko käytännössä tapahtua niin, ettei sitä, että teko on ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa, perustella enää muilla seikoilla kuin sillä, että terroristinen päämäärä (tarkoitus) *per se* aiheuttaisi toteutuessaan vakavaa vahinkoa? Nämä kysymykset kaipaavat nähdäkseni lisätutkimusta, jota ei tämän tutkielman puitteissa ole mahdollista toteuttaa.

Borgers on ottanut aihetta käsitellessään esiin mielenkiintoisia seikkoja. Hän ensinnäkin toteaa yleisesti ajateltavan, että vahinkoedellytys on objektiivinen edellytys, sillä sen toteen näyttäminen edellyttää, että tietyn toiminnan ja olosuhteiden perusteella voidaan sanoa teon aiheuttaneen vakavaa vahinkoa tai ainakin aiheuttaneen vahingon vaaran. *Borgers* ei kuitenkaan ole vakuuttunut siitä, että tämä on ollut alkuperäinen tarkoitus. Hän tarjoaa vaihtoehtoiseksi arviointitavaksi subjektiivista näkökulmaa. Tämän mukaisesti ajateltaisiin tekojen, joista voidaan tuomita terrorismirikoksina, olevan niin vakavia, että ne olisivat itsessään omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Vahingon vaaran katsottaisiin kasvavan, kun tekoon yhdistettäisiin terroristinen tarkoitus, jolloin rangaistusvastuun syntymisen kannalta olisi riittävää, että rikos tehtäisiin terroristisessa tarkoituksessa.¹¹⁴

Kääntäessään Alankomaiden ja Saksan vastaavia säännöksiä hän havaitsi, että sanamuodon mukaisesti tulkittaessa niiden kieliversioissa vahinkoedellytystä pidetään vain toissijaisena lausekkeena, eikä erillisenä edellytyksenä. Toissijaisuudella hän käsitykseni mukaan tarkoittaa, että säännöksissä on ilmaistu tekojen vain saattavan aiheuttaa lieveilmiönä myös vakavaa vahinkoa. Englannin- ja ranskankielisissä versioissa hänen tulkintansa mukaan puolestaan esitetään, että vakavaa vahinkoa voi aiheutua, jos teko tehdään terroristisessa tarkoituksessa. Käytännössä vahinkoedellytys tarkoittaa hänen mukaansa näissä versioissa vain sitä, että yhdistettäessä vakava rikos ja terroristinen tarkoitus, olisi tämän mukainen käytös omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa.¹¹⁵

---

¹¹⁴ Borgers 2012, s. 69, 72.

¹¹⁵ Borgers 2012, s. 69–70.

Koska komissio ei ole torjunut kumpaakaan esitettyä vaihtoehtoa, eikä siten ole ottanut kantaa siihen, tulisiko vahinkoedellytyksen olla erillinen edellytys vai ei, *Borgers* tulkitsee tämän olevan täysin jäsenvaltioiden oman harkinnan varassa.¹¹⁶ Tämän perusteella katson, että myös Suomessa olisi mahdollista vahinkoedellytyksen tunnusmerkkien objektiivisen arvioinnin sijasta siirtyä subjektiiviseen arviointiin. Uskallan kuitenkin väittää, että tämä tulkinta ei soveltuisi Suomen rikosoikeusjärjestelmään kovinkaan hyvin. Koska oikeustila on vahinkoedellytyksen osalta direktiivin myötä kuitenkin muuttunut – nähdäkseni radikaalisti – ei tätäkään vaihtoehtoa voida sulkea pois.

3.3.2 Vakava vahinko

Vaikka Suomessa nyt onkin muutettu vahingon kohde valtiosta maaksi, *Weigend* pitää terrorismilainsäädännön soveltamisalaa tällaisessakin tilanteessa hyvin rajattuna, koska hän katsoo olevan hyvin vähän sellaisia tekoja, jotka voisivat aiheuttaa vakavaa vahinkoa koko maalle tai kansainväliselle järjestölle.¹¹⁷ Myös *Borgers* pitää hyvin epäselvänä sitä, mistä voisi muodostua tarkoitettu vakava vahinko. *Weigendia* lainaten hän kuitenkin esittää, että tällaista vahinkoa voisi olla kaikki sellainen vahinko, mikä vaikeuttaa valtion tehtävää ylläpitää kansalaisten yleistä turvallisuutta tai yhteiskunnan tärkeimpiä toimintoja, kuten infrastruktuuria. Tällaista vahinkoa voisi varmuudella liittyä esimerkiksi tilanteisiin, joissa hankaloitetaan veden tai energian jakelua tai vahingoitetaan liikenneväyliä. Suora iskeminen yksilöihin voi myös vahingoittaa kansalaisten luottamusta valtion kykyyn suojella väestöä.¹¹⁸

Borgers katsoo, että on hyvin vaikeaa tarkasti määritellä ne tilanteet ja se toiminta, joka on potentiaalista aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Hänen mukaansa tulisikin arvioida vahinkoedellytyksen täyttymistä sen perusteella, mikä rikos kulloinkin on kyseessä, eli tulisi arvioida onko rikos sellainen, että sen voitaisiin yleisesti sanoa olevan omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Tässä yhteydessä olisi hänen mukaansa tarpeen arvioida myös tekijällä ollutta tarkoitusta sen selvittämiseksi, onko tavoiteltu päämäärä ollut sen mukainen, että se olisi voinut aiheuttaa vakavaa vahinkoa.¹¹⁹

Jos edellä kuvaamillani tavoin vahinkoedellytyksen katsotaan jatkossa täyttyvän lähes automaattisesti, kun voidaan tekijällä todeta olleen terroristinen tarkoitus, ei vakavan

---

¹¹⁶ *Borgers* 2012, s. 73.

¹¹⁷ *Weigend* 2006, s. 927.

¹¹⁸ *Borgers* 2012, s. 71.

¹¹⁹ *Borgers* 2012, s. 72.

vahingon määrittelemättömyyttä voida pitää enää suurena ongelmana. Tämän mukaisesti, jos tekijällä katsotaan olleen terroristinen tarkoitus, on teko samalla ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Arviota tuskin tulnaisiin jatkossakaan tekemään niin päin, että ensin arvioitaisiin onko teko ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Jos edelleen kuitenkin pidettäisiin relevanttina arvioida myös muun kuin terroristisen tarkoituksen aiheuttaman vahingon syntyä, olisi tilanne edelleen hankala. Tähän mennessä kertyneestä oikeuskäytännöstä ei ole apua, niin kuin jaksossa 7 tullaan huomaamaan. Lähtökohtaisesti arvioisin onnistuneeksi *Weigendin* kuvauksen siitä, mitä vakava vahinko voisi olla. Tosiasia kuitenkin on, että kuvattu vahinko vaikuttaa erehdyttävästi samanlaiselta, kuin mitä terrorististen tarkoitustyyppien nro 3 ja 4 kohdalla on esitetty mahdollisesti aiheutuvaksi vahingoksi. Tätä seikkaa, sekä *Borgersin* aiempia teräviä huomioita pohtiessa, en pidä erityisten tunnusmerkistötekijöiden mahdollista yhteen sulautumista välttämättä huonona asiana.

3.3.3 Vahinkoedellytyksestä murhassa

Nyt jo kumotun puitepäätöksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan ihmishenkeen kohdistuvista rikoksista, jotka voivat aiheuttaa kuoleman, on tuomittava terrorismirikoksena kun ne voivat luonteensa tai asiayhteytensä vuoksi aiheuttaa vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle silloin, kun tekijä tekee ne terroristisessa tarkoituksessa.¹²⁰ Terrorismidirektiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan terrorismirikoksiksi määritellään puolestaan ihmishenkeen kohdistuvat hyökkäykset, jotka voivat aiheuttaa kuoleman ja jotka luonteensa tai asiayhteytensä vuoksi voivat aiheuttaa vakavaa haittaa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle, silloin kun ne tehdään terroristisessa tarkoituksessa.¹²¹ Sekä jo puitepäätöksessä, että nyttemmin terrorismidirektiivissä vahinkoedellytys on siis sisällytetty myös murhan tunnusmerkistötekijöihin, kun se tehdään terroristisessa tarkoituksessa. Molemmat kuitenkin mahdollistavat myös sen, että kansallisesti murha voidaan katsoa tehdyksi terroristisessa tarkoituksessa pelkästään sillä perusteella, että tekoon sisältyy terroristinen tarkoitus, eikä vahinkoedellytyksen täytyminen ole välttämätöntä. Tätä perustellaan sillä, että murha poikkeaa muutenkin huomattavasti 1 momentissa mainituista rikoksista sen törkeyden ja vakavuuden vuoksi, sekä siksi, että siitä tuomitaan aina elinkautiseen.¹²²

---

¹²⁰ EU:n puitepäätös 2002/475/YOS.

¹²¹ Direktiivi (EU) 2017/541.

¹²² HE 30/2018 vp, s. 20.

Hallitus katsoi puitepäätöstä täytäntöönpannessaan, ettei terroristisessa tarkoituksessa tehtyyn murhaan tarvinnut liittää vahinkoedellytystä, koska sen rangaistusasteikko ei kuitenkaan olisi tämän myötä muuttunut, rangaistuksen ollessa jos valmiiksi maksimirangaistus – elinkautinen vankeusrangaistus.¹²³ EU:n komissio katsoi vuonna 2007, että Suomi oli jo vuonna 2002 pannut puitepäätöksen asianmukaisesti täytäntöön.¹²⁴ Jäljempänä tarkemmin tarkasteltavassa oikeustapauksessa kärjäoikeus on todennut, ettei Suomen valtio ollut toiminut virheellisesti jättäessään murhan osalta pois vaatimuksen vahinkoedellytyksen täytymisestä. Oikeus myös totesi, ettei Suomessa toteutettu sääntely ollut puitepäätöksen tavoitteiden ja tarkoituksen vastainen siten, että tulkintavaikutuksen vuoksi terroristisessa tarkoituksessa tehtyä murhaa koskevaa 2 momenttia olisi tullut tulkita niin, että se sanamuodosta huolimatta sisältäisi vahinkoedellytyksen vaatimuksen.¹²⁵

Martin Scheinin esitti kyseisessä tapauksessa kärjäoikeudelle vastaajan pyynnöstä antamassaan asiantuntijalausunnossa, että koska puitepäätöksessä lisäehto koskee myös murhaa, sen tulisi koskea murhaa myös Suomen rikoslaissa. Hänen mukaansa siis edellytys vakavasta vahingosta koskee yhtäläillä myös 2 momenttia, vaikkei sitä siihen ole kirjattu. Scheininin kanta on, ettei esitöissä perustella onnistuneesti sitä, miksi lisäehto vakavasta vahingosta on jätetty pois 2 momentista. Vaikka rangaistus murhasta on sama riippumatta siitä, täytyykö lisäehto, hänen mukaansa murhaa ei voida pitää terroristisessa tarkoituksessa tehtynä, ellei puitepäätöksen valossa myös ehto vakavan vahingon aiheuttamisesta täyty. Tämän hän näkee tärkeänä seikkana siksi, että vaikka rangaistuksen kannalta ei ole merkitystä sillä, tuomitaanko ns. tavallisesta vai terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhasta, sillä on kuitenkin merkitystä oikeusvaltion kannalta.¹²⁶ *Scheinin* vaati terrorismidirektiivin implementoinnin yhteydessä vahinkoedellytyksen lisäämistä myös murhaa koskevaan 2 momenttiin, mutta tätä ei edelleenkään nähty tarpeelliseksi, eikä säännöstä ehdotettu muutettavaksi, vaan vuoden 2002 lainsäädäntöratkaisu jätettiin voimaan.¹²⁷

Ymmärrän perustelut sille, miksi vahinkoedellytystä ei liitetty murhaan, mutta koska vahinkoedellytyksen soveltamista koskeva muutos oli muutoinkin niin merkittävä, mielestäni vahinkoedellytys olisi tullut tässä kohtaa lisätä myös terroristisessa tarkoituksessa tehdyn murhan tunnusmerkistökijäksi. Vaikka murhasta tuomitaankin aina elinkautiseen

¹²³ HE 188/2002 vp, s. 43.

¹²⁴ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa s. 14.

¹²⁵ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa s. 15.

¹²⁶ Scheinin 2015, perustuslakiblogi, Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO 15.6.2018 nro 18/125884, s. 10.

¹²⁷ HE 30/2018 vp, s. 12–13.

vankeusrangaistukseen joka tapauksessa, näkisin kuitenkin, että koska kyse on terrorismista, tulisi myös ja *erityisesti* murhan osalta tehdä teon vakavuuteen viittaava arvio teon vaarallisuudesta. Varsinkin nykyisessä tilanteessa, jossa vahinkoedellytys ja terroristinen tarkoitus tullaan sitomaan vahvasti yhteen, olisi vahingon vaara helppo todeta terroristisen tarkoituksen toteamisen yhteydessä. Terrorismlainsäädännön yhtenäisyyden vuoksi koen, että lainmuutoksen valmistelussa toimittiin virheellisesti, kun vahinkoedellytys jätettiin murhan osalta jälleen pois.

4. Terroristisen tarkoituksen tunnusmerkistö

4.1 Tarkoitustunnusmerkin soveltamisesta

Ennen kuin syvennyn terroristisen tarkoituksen eri tarkoitustyyppeihin, ja terroristiseen tarkoitukseen konstruktiona, on välttämätöntä ottaa esille eräs tarkoitustyyppien soveltamiseen liittyvä seikka. On tärkeää huomioida, että terrorismirikoksissa edellytetyn terroristisen tarkoituksen olemassaoloa vaaditaan suoraan ainoastaan 1 ja 1 a §:ssä mainituilta rikoksilta, mutta luvun muilta terrorismirikoksilta (2–5 c §:ssä) terroristisen tarkoituksen täyttymistä vaaditaan vain välillisesti. Näiden muiden luvussa esitettyjen rikosten tunnusmerkistöjen mukaisesti, niillä ”vain” edistetään terroristisessa tarkoituksessa tehdyn 1 ja 1 a §:ssä mainittujen päär rikosten tekemistä tai niiden 2 §:n mukaista valmistelua.¹²⁸ Pykälän 2 mukaiselta valmistelurikoksen tekijältä edellytetään terroristista tarkoitusta niin, että tämän on tähdättävä tietyn päär rikoksen tekemiseen, joka olisi toteutuessaan tehty terroristisessa tarkoituksessa siten, että se olisi omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa¹²⁹. Edistäjältä puolestaan edellytetään pyrkimystä edistää jotakin 1, 1 a tai 2 §:ssä mainituista rikoksista, mutta ei terroristista tarkoitusta.¹³⁰ Edistäjältä siis edellytetään, että hän on tietoinen tai ainakin hänen olisi pitänyt tilanteessa olla tietoinen siitä, että toiminta jota hän edistää on terroristista toimintaa niin, että edistetyllä toiminnalla on terroristinen tarkoitus, sekä että kyseinen toiminta on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle.

---

¹²⁸ HE 30/2018 vp, s. 105.

¹²⁹ Helsingin käräjäoikeuden tuomio nro 17/103187, s. 165.

¹³⁰ Lohse 2012, s. 197.

Käsitteelle terroristinen tarkoitus on vahvistettu legaalinen merkityssisältö, joka muodostuu neljästä vaihtoehtoisesta tarkoitustyyppistä.¹³¹ Määritelmä on koko terrorismirikoksia koskevan luvun kannalta erittäin tärkeä, koska tämän tarkoituksen olemassaolo tekee 1 ja 1 a §:ssä luetelluista rikoksista ankarammin rangaistavia, kuin jos kyseistä tarkoitusta ei teolla olisi ollut. Nämä neljä tarkoitustyyppiä on kirjattu RL 34 a luvun 6 §:ään. Terroristisen tarkoituksen todistamiseksi riittää, että pystytään näyttämään yhden näistä tarkoituksista olleen tekijän päämääränä teon yhteydessä.¹³² Seuraavaksi perehdyn yksityiskohtaisesti kunkin tarkoitustyyppin sisältöön.

4.2 Vakavan pelon aiheuttaminen väestössä

Ensimmäinen tarkoitustyyppi on tekijän tavoite aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa, mikä löytyy RL 34a luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohdasta. Kyseinen kohta perustuu osin vuoden 2002 puitepäätökseen, jossa terrorismirikoksen yhdeksi tunnusmerkiksi mainitaan tekijän tarkoitus pelotella vakavasti väestöä, ja osin myös YK:n piirissä vuonna 1999 tehtyyn yleissopimukseen, jonka tarkoituksena oli vastustaa terrorismin rahoitusta. Sopimuksessa kielletään sellaisten tekojen rahoitus, joiden tarkoitus on aiheuttaa kuolema tai vakava ruumiinvamma, kun teko on asiayhteydeltään tai luonteeltaan sellainen, että sen päämäärä on aiheuttaa väestön keskuudessa pelkoa.¹³³

Sopimuksen sanamuoto ”pelkoa” voi vaikuttaa laajemmalta kuin kansalliseen rikoslakiin kirjattu ”vakavaa pelkoa”, mutta näin ei kuitenkaan ole, sillä myös yleissopimuksessa pelolta edellytetään tietynasteista vakavuutta. Nyt kyseessä olevalla pelolla tarkoitetaan yleisesti väestön keskuudessa syntyvää vakavaa pelkoa joka on perusteltua.¹³⁴ Pelotteluobjekteihin kuuluvat niin yksityiset kuin yhteisetkin edut, joista yksityisiä ovat esimerkiksi henki, vapaus, terveys, omaisuus ja ruumiillinen koskemattomuus, ja yhteisiä kollektiivisia etuja taas valtion valtiosääntö¹³⁵, väestön terveys, turvallisuus ja taloudellinen hyvinvointi.¹³⁶ Kysymys siitä, kuinka yleistä tämän pelon tulee olla, jotta voitaisiin sanoa sen vallitsevan väestön keskuudessa, edellyttää tapauskohtaista arviointia. Jopa pienen väestöryhmän keskuudessa vallitseva pelko voi olla riittävää täyttämään kriteerit, jos kyse on esimerkiksi etnisestä

¹³¹ Lohse 2012, s. 198.

¹³² HE 188/2002 vp, s. 57–58.

¹³³ YK:n vuoden 1999 terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus, artikla 2, HE 188/2002 vp, s. 59.

¹³⁴ HE 188/2002 vp, s. 59.

¹³⁵ HE 188/2002 vp, s. 59.

¹³⁶ Lohse 2011, s. 716, Lohse 2012, s. 199.

vähemmistöryhmästä.¹³⁷ Arviointiongelmaa tämän osalta ei tietenkään ole, jos tekijällä on nimenomaisena tarkoituksenaan ollut aiheuttaa paniikkia suuressa osassa väestöä. Riittävän laajana pelon aiheuttamisena tulee myös pitää tilanteita, joissa ihmisiä traumatisoiviin vaikutuksiin pyritään kohdennetusti niin, että kohteeksi otetaan esimerkiksi kielen, asuinalueen tai poliittisten näkemysten perusteella määräytyvät väestöryhmät tai ihmiset.¹³⁸

Ruotsin oikeuskäytännössä pelkoedellytyksen on katsottu täyttyvän jo pelkästään sillä, että tekoon liittyy julkinen uhkaava viesti itse iskun yhteydessä, koska tämän on ilmiselvästi katsottu merkitsevän tarkoitusta aiheuttaa pelkoa. Ruotsissa ensin käräjäoikeus ja sitten hovioikeus käsitelivät vuonna 2006 tapausta, jossa mies oli heittänyt polttopulloja Irakin parlamenttivaalihuoneena käytetyn tilan ikkunoihin. Iskun yhteydessä medialle oli toimitettu viesti, jossa kerrottiin aikomuksesta tuhota vaalihuoneisto iskuna epäuskovia vastaan ja sen oli tarkoitus toimia varoituksena äänestäjille, vaalien järjestäjille ja ruotsalaisille. Molemmat oikeusasteet katsoivat, että pelkästään tämän perusteella oli selvää, että tarkoitus oli aiheuttaa pelkoa irakilaisissa ja ruotsin kansalaisissa yleensä, jotta nämä eivät tukisi Irakin demokratisointiprosessia.¹³⁹

Pelon aiheuttaminen on samoin kuin muutkin tarkoitustyyppit, itsenäinen vaihtoehto, joka yksinäänkin täytyessään on riittävä terroristisen tarkoituksen osoittamiseksi. Jos siis pystytään näyttämään että tekijällä on ollut pelotustarkoitus, ei muilla esim. poliittisilla tavoitteilla ole relevanssia. Vaikka tämän tarkoituksen soveltamisalaa rajaa se edellytys, että pelon on oltava vakavaa, on *Lohsen* mukaan tarkoituksen täyttymisen kannalta kuitenkin riittävää esimerkiksi tarkoituksellisesti lietsottu pelon ilmapiiri. Hän kuitenkin toteaa tämän näkökannan olevan etäinen suhteessa säännöksen taustalla olevaan uhkakuvan ytimeen, joka tällä hetkellä on uskonnollisella äärimmäisyydellä perusteltu terrorismi.¹⁴⁰ Mielestäni on kuitenkin tärkeää tässä kohtaa huomata, ettei säännöksen soveltamisalaa ole rajattu vain esimerkiksi ääri-islamistien terroritekoihin, mikä antaa tukea *Lohsen* näkemykselle pelon ilmapiirin riittävydestä kyseisen tarkoitustyyppin osoittamiseksi.

Terrorististen tekojen taustalta voi yleensä aina löytää myös pelottelutarkoituksen, vaikka varsinainen ensisijainen tarkoitus liittyisikin esimerkiksi tekijän poliittisiin tavoitteisiin. Pelon aiheuttamisen tarkoitus on siksi hyvä, ja perusteltuakin selvittää esitutkinnassa ja ottaa

---

¹³⁷ HE 188/2002 vp, s. 59.

¹³⁸ Lohse 2012, s. 199.

¹³⁹ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 131–133.

¹⁴⁰ Lohse 2011, s. 716, Lohse 2012, s. 198.

vetoamiseksi syytteeseen.¹⁴¹ Tämä tarkoitus kattaakin *Scheininin* mielestä kaikille erilaisille terrorismimääritelmille yhteisen ydinsisällön. Ydinsisältönä hän pitää sitä, että vakava väkivalta muuttuu terrorismiksi silloin, kun sen kautta pyritään aiheuttamaan yleisesti pelkoa tai kauhua väestön tai jonkun tietyn väestöryhmän keskuudessa. Hänen mukaansa on selvää, että mikä hyvänsä teräaseella suoritettu surmatyö julkisella paikalla aiheuttaa pelkoa uhrien ja silminnäkijöiden keskuudessa, mutta jotta teko olisi tehty terroristisessa tarkoituksessa, eivät tällaiset pelon tunteet riitä, vaan teon keskeisenä tarkoituksena on tullut olla juuri pelon aiheuttaminen joko koko väestössä tai tietyn väestöryhmän keskuudessa.¹⁴²

Kyse on erityisen keskeisestä elementistä myös sen vuoksi, että yleensä pelon lietsomisen ja valtion perusrakenteiden horjuttamisen taustalla on tarkoitus saada jokin taho painostettua johonkin. Pelon lietsomista voidaan siten pitää myös vain keinona painostamiseen, eikä välttämättä itsetarkoituksena. Hyvänä esimerkkinä tästä voidaan käyttää WTC-tornien iskuja vuonna 2001, joiden tarkoituksena oli selvästi pelottelemalla saada Yhdysvallat muuttamaan Lähi-idän politiikkaansa, vaikkei mitään varsinaisia vaatimuksia esitettykään.¹⁴³ Tällaisessa tilanteessa on mielestäni vakavasti harkittava, voidaanko vakavan pelon aiheuttamiseen terroristisena tarkoitustyyppinä vedota, koska jos pelottelua on käytetty vain välineenä valtiovallan pakottamisessa, ei se ole ollut itse teon päämääränä. Voisi olla, ettei tarkoitusta aiheuttaa väestössä vakavaa pelkoa pystyittäisi näyttämään toteen, jolloin arvioitavaksi tulisi tarkoitustyyppi nro. 2: oikeudeton pakottaminen.

4.3 Viranomaisen tai kansainvälisen järjestön oikeudeton pakottaminen

Määritelmäsäännöksen 6 §:n momentista 1 löytyvän 2 kohdan mukaan, terroristinen tarkoitus on myös tarkoitus pakottaa oikeudettomasti jonkin valtion hallitus tai muu viranomainen tai kansainvälinen järjestö tekemään, sietämään tai jättämään tekemättä jotakin. Tämä vastaa kansainvälisiä terrorismin määritelmiä sekä niitä, jotka löytyivät jo puitepäätöksestä sekä YK:n yleissopimuksesta koskien terrorismin rahoituksen torjumista¹⁴⁴. Säännöksen taustalla on myös vuoden 1979 yleissopimus panttivankien ottamista vastaan, jossa ei kuitenkaan käytetä vielä terrorismia käsitteenä eikä mainita yleistä tarkoitusta aiheuttaa pelkoa väestössä. Panttivangin ottaminen on kansainvälinen rikos ja sen tarkoituksperäksi on määritelty

¹⁴¹ Lohse 2012, s. 199.

¹⁴² Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO nro 18/125884, s. 12.

¹⁴³ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 135.

¹⁴⁴ YK:n vuoden 1999 terrorismin rahoituksen vastainen yleissopimus, artikla 2.

kolmannen osapuolen, kuten valtion, pakottaminen tekemään tai jättämään tekemättä jotain.¹⁴⁵ Pakottaminen on tästä sopimuksesta omaksuttu myös terrorismin määritelmiin rinnakkaiseksi tarkoitusperäksi pelon aiheuttamiselle.¹⁴⁶

Kyseessä on käytännössä toiminta, jolla valtio tai kansainvälinen järjestö pyritään pakottamaan johonkin. Säännöksessä tarkoitettu valtio voi siis tässä tapauksessa olla muukin kuin vain Suomen valtio, ja säännös kattaa myös näiden vieraiden valtioiden viranomaistahot ja toimeenpanovallat¹⁴⁷. Viranomaisilla tarkoitetaan valtioiden lisäksi myös kuntia¹⁴⁸, joten viranomaisen ei tarvitse välttämättä olla nimenomaan valtion viranomainen. On kuitenkin todettava, että esimerkiksi kunnalliseen viranomaiseen kohdistettuna toimi voisi vain hyvin poikkeuksellisesti täyttää sen edellytyksen, että teon olisi oltava omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin maalle tai kansainväliselle järjestölle. Esimerkiksi kunnan virkamieheen kohdistettua uhkausta, jossa uhkaajan tarkoituksena on pakottaa virkamies myöntämään hänelle esimerkiksi jokin etuus, tuskin voitaisiin pitää terrorismina.¹⁴⁹

Itse pakottamiselta edellytetään säännöksessä oikeudettomuutta, eikä pakottaminen muutoin voi olla terrorismina kiellettyä¹⁵⁰. Puitepäätöksessä sanamuotona on käytetty aiheetonta pakottamista, mutta asiallisesti kyse on samasta asiasta, oikeudettomasta toiminnasta. Oikeutettua pakottamista on esimerkiksi YK:ssa tai muuten kansainvälisesti hyväksytyt taloudellinen, sotilaallinen tai muunlainen pakote, joka on asianmukaisessa järjestyksessä määrätty. Vaikka pakotteet käytännössä voivat aiheuttaa kohdevaltion asukkaille vahinkoa, pakottamista ei voida tässä tilanteessa pitää terrorismina, koska se ei ole oikeudetonta.¹⁵¹ Arvioitaessa, onko kyse ollut oikeudettomasta vai oikeutetusta pakottamisesta, on syytä pohtia, oliko käytetty pakotuskeino oikeudeton, oliko pakottajalla oikeus siihen, mihin hän jonkin tahon pakotti ja oliko käytetty keino oikeasuhtainen tavoiteltuun päämäärään nähden. Käytännössä pakottaminen mahdollistetaan luomalla asymmetrinen neuvotteluasema, usein joko väkivalloin, tai väkivallalla uhkaamisella. Painostuksen alaisena oleva taho pakotetaan näin pakottajan vaatimuksiin uhkailemalla jollakin pahalla, ja jopa yhdistämällä siihen voiman käyttöä. Pakottamisella tavoitellaan yleensä jonkinlaisen päätöksen tekemistä tai

---

¹⁴⁵ YK:n vuoden 1979 yleissopimus panttivankien ottamista vastaan, 1 artikla.

¹⁴⁶ Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen nro 18/125884, s. 16.

¹⁴⁷ Lohse 2012, s. 200.

¹⁴⁸ Lohse 2012, s. 200.

¹⁴⁹ HE 188/2002 vp, s. 60.

¹⁵⁰ PeVL 48/2002 vp, perustelut, Lohse 2011, s. 717–718, Lohse 2012, s. 200.

¹⁵¹ HE 188/2002 vp, s. 59.

toimintaa, joka liittyy suoraan pakottamistilanteeseen, tai esimerkiksi johonkin pidemmän aikavälin laajempaan tavoitteeseen.¹⁵²

On tärkeää ymmärtää, että terrorismin määritelmä sisältää tavoitteita, joihin voidaan pyrkiä myös muilla tavoin kuin terrorismilla. Esimerkiksi pyrkimyksessä pakottaa hallitus tekemään jotakin, voidaan käyttää keinona myös vaikkapa lakkoa tai mielenosoitusta. Tästä syystä on tärkeää erottaa terroristinen toiminta sellaisesta toiminnasta, joka tapahtuu käyttämällä yleisiä ja tunnustettuja perusoikeuksia. Terrorismisääntelyn pyrkimyksenä ei ole rajoittaa tai estää perusoikeuksien ja -vapauksien, kuten yhdistymis- ja sananvapauden käyttöä, tai niihin liittyvää oikeutta osoittaa mieltään, vaan tarkoitus on päinvastoin kunnioittaa niitä¹⁵³. Terrorismisyytteen alaiseksi ei siten voida asettaa ketään, joka vain käyttää täysin laillista oikeuttaan tuoda oma mielipiteensä julki, vaikka hän tätä oikeutta käyttäessään syyllistyisikin rikokseen. Neuvoston hyväksymän lausuman mukaan mielenosoituksen yhteydessäkään tehtyä 1 §:ssä mainittua rikosta, ei voida ainakaan yleensä pitää terrorismirikoksena, vaikka tarkoituksena olisikin esimerkiksi juuri hallituksen pakottaminen johonkin. Tämä sääntö ei kuitenkaan ole aivan ehdoton, sillä kussakin tilanteessa on huomioitava myös teon laatu ja sen vakavuus.¹⁵⁴

Sama kysymys voi tulla esiin myös työtaistelujen yhteydessä, koska esimerkiksi lakon tarkoituksena voi hyvinkin olla hallituksen pakottaminen johonkin. Vaikka työtaistelu voi vaarantaa jotain yhteiskunnalle tärkeää toimintaa sen vaikuttaessa esimerkiksi tuotanto-, jakelu- tai tietojärjestelmän toimintaan, ei sitä voida kuitenkaan pitää terroristisessa tarkoituksessa tehtynä rikoksena. Jos työtaistelun yhteydessä taas tehdään vaikka jonkinlainen tuhotyö, esimerkiksi sytytetään tulipalo tahallaan, ja jos se tehdään nimenomaan terroristisessa tarkoituksessa siten, että teko on lisäksi omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa maalle, voitaisiin tätä pitää terroristisessa tarkoituksessa tehtynä rikoksena.¹⁵⁵

4.4 Valtio- ja yhteiskuntarakenteiden oikeudeton horjuttaminen

Kolmas tarkoitustyyppi on 6 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan tarkoitus kumota jonkin valtion valtiosääntö tai oikeudettomasti muuttaa sitä tai horjuttaa vakavasti valtion

¹⁵² Lohse 2012, s. 200.

¹⁵³ HE 81/2007 vp, s. 5, Ojanen 2007, s. 1056, Borgers 2012, s. 78, Melander 2015, s. 422.

¹⁵⁴ HE 188/2002 vp, s. 58, Borgers 2012, s. 77, 79.

¹⁵⁵ HE 188/2002 vp, s. 58–59.

oikeusjärjestystä. Tarkoituksena voi myös olla aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa valtiontaloudelle tai valtion yhteiskunnallisille perusrakenteille. Tämän kohdan taustalla on alkuperäisesti ainoastaan puitepäätös, koska vastaavaa osaa ei sisälly yleissopimukseen terrorismin rahoittamisen estämisestä. Puitepäätöksessä puhuttiin jonkin maan poliittisten, perustuslaillisten, taloudellisten tai sosiaalisten perusrakenteiden vakavasta horjuttamisesta tai niiden tuhoamisesta. Samat asiat kuitenkin luonnollisesti sisältyvät kansalliseen kieliasuun paremmin sointuvaan muotoon.¹⁵⁶

Valtiosäännöllä tarkoitetaan säännöksessä lakeja, jotka sääntelevät valtioelinten toimivaltasuhteita sekä niiden valintaa ja päätöksentekomenettelyä. Valtiosääntöön kuuluvia lakeja ovat lisäksi kansalaisten perusoikeuksia ja muuta oikeusasemaa suhteessa valtioon sääntelevät lait. Sen muuttaminen tarkoittaa vain osittaista muuttamista ilman, että se kumoutuisi kokonaan.¹⁵⁷ Kumoamispyrkimys on puolestaan totaalisempaa, ja se voisi ilmetä esimerkiksi aikomuksena liittää Suomi tai jokin muu valtio vallankaappauksen yhteydessä joko olemassa olevan tai kuvitellun vieraan vallan, kuten ääri-islamilaisten kalifaatin alaisuuteen.¹⁵⁸ Keskeinen osa oikeusjärjestystä puolestaan muodostuu niistä oikeusnormeista, jotka ohjaavat valtion jäsenten käytöstä.¹⁵⁹ Jos tarkoitus ei olisi liittää Suomea mihinkään toiseen valtioon tai valtaan, vaan esimerkiksi ”vain” saattaa Suomessa voimaan islamilainen sharia-laki, olisi kyse vakavasta oikeusjärjestyksen horjuttamisesta.¹⁶⁰ Terrorismitoimintoina ei voida kuitenkaan pitää sellaisia toimia, joilla pyritään oikeusvaltiolliseen tai demokraattiseen yhteiskuntajärjestykseen, ja jotka tehdään sellaisten liikkeiden toimesta, jotka toimivat epädemokraattisissa tai totalitaarisissa yhteiskunnissa. Eri asia on, tulevatko tällaiset toimet arvioitaviksi muiden rikossäännösten valossa. Huomionarvoista on vielä se, että jos tämän säännöksen soveltamisalaan sijoittuvaan tekoon soveltuisi yksittäisessä tapauksessa sekä terrorismi- että valtiopetosrikoksia koskevat säännökset, tulisi etusija antaa valtiopetosrikossäännöksille, jotka ovat erityissäännöksiä suhteessa terrorismisäännöksiin.¹⁶¹

Valtiontaloudelle voisi aiheuttaa vahinkoa esimerkiksi sellainen teko, jonka seurauksena valtion verotulot romahtaisivat.¹⁶² Kun ottaa huomioon Suomen tilanteen vientiin painottuvana maana, voisi kansantaloudellisia ongelmia syntyä myös siitä, jos kriittisinä

---

¹⁵⁶ HE 188/2002 vp, s. 60.

¹⁵⁷ HE 188/2002 vp, s. 60.

¹⁵⁸ Lohse 2012, s. 201.

¹⁵⁹ HE 188/2002 vp, s. 60.

¹⁶⁰ Lohse 2012, s. 201.

¹⁶¹ HE 188/2002 vp, s. 60–61.

¹⁶² HE 188/2002 vp, s. 61.

infrastruktuurin osina pidettyihin satama- tai lentokenttätoimintoihin kohdistettaisiin hyökkäyksiä. Yhteiskunnallisiksi perusrakenteiksi lasketaan puolestaan esimerkiksi sellaiset laitteet, verkot, palvelut ja omaisuus, joiden vahingoittumisella olisi vakava negatiivinen vaikutus kansalaisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Näitä rakenteita löytyy muun muassa pankki-, rahoitus-, ja energia-alalta, liikenteestä, elintarvike- ja terveydenhuollosta sekä viestinnästä.¹⁶³ Sellaisia perusrakenteita, jotka voidaan tärkeytensä vuoksi rinnastaa esim. valtiosääntöön, voivat olla puolestaan ainakin sosiaaliturva-, terveydenhuolto- ja koulutusjärjestelmät. Joissain maissa myös kirkosta tai vastaavasta laitoksesta voi muodostua tämänkaltainen yhteiskunnallinen perusrakenne, jota halutaan suojella. Vahinko voi muodostua erityisen suureksi joko laajuutensa ja pitkäaikaisuutensa vuoksi, tai näiden yhteisvaikutuksesta. Vahingon suuruudelta edellytetään, että se tuhoaa kohteen täysin, tai ainakin horjuttaa sitä vakavasti.¹⁶⁴

Ruotsissa Attundan käräjäoikeudessa syyttäjä oli esittänyt ISIS:n nimissä valmistellun pommi-iskun osalta horjuttamisedellytyksen täytyneen sen perusteella, että koska ISIS taisteli muita uskonkäsityksiä vastaan, sen nimissä tehdyt iskut olivat hyökkäys uskonvapautta vastaan. Teon tarkoituksena oli syytteen mukaan pidettävä Ruotsin valtion perusrakenteiden vakavaa horjuttamista, mutta oikeus piti tätä näkemystä turhan abstraktina. Oikeuden mukaan teon olisi tullut suuntautua konkreettisesti esim. oikeuslaitosta tai sairaaloita kohtaan, joten horjuttamistarkoitusta ei katsottu toteen näytetyksi.¹⁶⁵

Valtiosäännön kumoamisen tai valtion muunlaisen vahingoittamisen oikeudettomuutta harkittaessa voidaan joutua arvioimaan toimintaa, joka kohdistuu diktatuuriin tai muutoin epädemokraattiseen valtioon. Neuvoston vuonna 2001 antaman lausuman mukaan terrorismilainsäädännöllä pyritään torjumaan teot, joilla uhataan oikeusvaltion periaatetta noudattavien EU-jäsenvaltioiden demokraattisia yhteiskuntia ja kulttuuria. Tätä kohtaa ei siten voi käyttää perusteena esimerkiksi toisen maailmansodan sellaisten tekojen pitämiseksi terroritekoina, joilla suojeltiin demokraattisten arvojen säilyttämistä ja palauttamista.

Puitepäätöksellä siis haluttiin suojella oikeusvaltiollista ja demokraattista yhteiskuntaa, eikä sen perusteella epädemokraattisissa yhteiskunnissa toimivien liikkeiden sellaista toimintaa, jolla pyritään demokraattiseen yhteiskuntaan, voida pitää terrorismina. Olennaista oikeudettomuutta arvioitaessa on siis huomioida teon kohteena olevan valtion luonne, mistä

---

¹⁶³ Lohse 2011, s. 719, Lohse 2012, s. 201.

¹⁶⁴ HE 188/2002 vp, s. 61.

¹⁶⁵ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 137.

Jyrkkiö-Shamsin mukaan huokuu terrorismin määritelmän poliittisuus ja näkökulmasidonnaisuus. Hänen mukaansa Euroopassa on hyvin yhtenäinen linja sen suhteen, millaiset valtiot ansaitsevat suojaa, ja mitä valtioita voidaan hyväksyttävästi terrorisoida. Hän on lainannut *Scheininin* lausumaa siitä, että itsessään pyrkimys suistaa diktaattori vallasta ei ole oikeudeton tarkoitusperä, vaikka käytetyt keinot voivat osin olla tuomittavia, ja esimerkiksi sivullisten surmaaminen kauhun levittämiseksi on aina katsottava terrorismiksi.¹⁶⁶

Nuotio on huomauttanut, että väkivaltaistakin kansannousua voidaan puolustaa, jos se on oikeutettua ja oikeudettomuutta arvioitaessa on tärkeää muistaa, että moni valtio on syntynyt juuri esimerkiksi sisällissodan seurauksena, jonka yhteydessä on myös syyllistytty terroritekoihin.¹⁶⁷ Ajankohtaisena ongelmakohtana voidaan nähdäkseni sanoa esim. Syyrian tilanteessa rajanvedon terrorismin ja oikeutetun vastarinnan välillä olevan haastavaa. Juuri Syyrian kaltaisten islamilaisten maiden kohdalla on otettava huomioon, että monet kansalaiset kärsivät omien hallitsijoidensa vuoksi, näiden käyttäessä valtaansa väärin ja antaessa korruptoituneen toiminnan jatkoa. Myös maiden sisäiset erimielisyydet muslimien keskuudessa ovat aiheuttaneet paljon konflikteja ja väkivaltaa on harjoitettu kautta aikojen niin hallitsijoiden kuin kapinoitsijoidenkin toimesta. Islamin uskoon sisältyvän sharia-lain tiukka tulkinta on monissa maissa johtanut jopa diktatuuriin. Näiden seikkojen vuoksi monet ihmiset ovat pitäneet omien oikeuksiensa puolustamista oikeutettuna, ja ovat sen vuoksi osallistuneet konflikteihin. Huomionarvoista on myös se, etteivät kaikki muslimimaatkaan ole päässeet sopuun siitä, mitkä järjestöt tosiasiallisesti ovat terroristisia.¹⁶⁸

4.5 Kansainvälisen järjestön talouden tai perusrakenteiden vahingoittaminen

Viimeinen tarkoitustyyppi on tarkoitus aiheuttaa erityisen suurta vahinkoa kansainvälisen järjestön taloudelle tai muille perusrakenteille. Rikoslain 34a luvussa kansainvälisellä järjestöllä tarkoitetaan 6 §:n 3 momentin mukaan hallitustenvälistä tai merkityksensä ja kansainvälisesti tunnustetun asemansa perusteella tähän rinnastettavaa järjestöä. Puitepäätöksessä ei ollut tarkempaa määritelmää, mutta eri kohdissa kansainvälinen järjestö rinnastettiin valtioon tai viranomaiseen. Tämän vuoksi on lähdettävä siitä, että ensisijaisesti kansainvälisellä järjestöllä tarkoitetaan hallitusten välistä järjestöä, kuten YK, Euroopan neuvosto, Pohjoismaiden neuvosto, NATO, EU ja Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen

¹⁶⁶ Scheinin 2014, perustuslakiblogi, Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 138–139.

¹⁶⁷ Nuotio 2013, s. 951.

¹⁶⁸ Rehman 2014, s. 179–181, 187–188.

järjestö OECD. Muista kuin hallitustenvälisistä järjestöistä kyseeseen voivat tulla jotkin hyvin merkittävät ja kansainvälisesti tunnustetut järjestöt, kuten Punainen Risti ja Punaisen Puolikuun liike.¹⁶⁹

Tässä on taustalla alkuperäisesti puitepäättöksen kohta, jossa puhutaan kansainvälisen järjestön poliittisista, perustuslaillisista, taloudellisista ja sosiaalisista perusrakenteista, jotka ovat järjestön toiminnan kannalta keskeisiä. Muita perusrakenteita voisivat olla ainakin erilaiset aineelliset rakenteet.¹⁷⁰ Taloudelliset perusrakenteet tarkoittavat sellaisia struktuureja tai toimintoja, jotka ovat järjestön kannalta rinnastettavissa merkityksensä vuoksi valtion kansantalouteen, kuten esimerkiksi budjetin hallinta. Perusrakenteisiin kuuluvat myös muut toiminnan kannalta välttämättömät asiat, kuten henkilöstö, toimitilat, sekä tietoliikenteeseen ja tiedon käsittelyyn liittyvät infrastruktuurit. Vahingon suuruutta voi indikoida esimerkiksi sen laajuus, kohde tai pitkä kesto, mutta joka tapauksessa edellytetään vähintään vakavaa toimintojen häirintää.¹⁷¹

5. Terroristinen tarkoitus konstruktiona

5.1 Terroristinen tarkoitus motiivina ja ideologiana

Terroristin motiivi on ollut usein keskiössä, kun on pyritty määrittelemään terrorismia, ja nimenomaan motiivia on pidetty sellaisena lisäulottuvuutena, jolla on tehty ero terroritekojen ja niin sanottujen tavallisten rikosten välillä.¹⁷² Tämän lisäulottuvuuden mukainen motivaatioon perustuva sääntely on jopa ollut useimpien terrorismin vastaisten kansainvälisten sopimusten, ja EU:n terrorismipuitepäättöksen taustalla.¹⁷³ Pureutumatta tässä tutkimuksessa syvemmin siihen merkittävään problematiikkaan, että ihmisen motiivi on ensinnäkin mahdotonta selvittää luotettavasti¹⁷⁴, totean kantani olevan, että terroristinen tarkoitus tulisi ennemminkin nähdä tekijän tavoittelemana päämääränä, kuin teon motiivina. Jos tarkastellaan määritelmäsäännöstä sen sanamuodon mukaisesti, voidaan mielestäni selvästi nähdä, että tämä on myös säännöksen mukainen tarkoitus. Määritelmäsäännöksessä tarkoitustyyppjä kuvataan sanamuodolla ”tarkoitus aiheuttaa jotain, tarkoitus kumota jotain, tarkoitus pakottaa johonkin” ja niin edelleen. Tämä tarkoittaa mielestäni selkeästi tarkoitusta

¹⁶⁹ HE 188/2002 vp, s. 62.

¹⁷⁰ HE 188/2002 vp, s. 61.

¹⁷¹ Lohse 2012, s. 202.

¹⁷² Weigend 2006, s. 923, Lohse 2012, s. 197.

¹⁷³ Lohse 2012, s. 197.

¹⁷⁴ Vihriälä 2012, s. 51.

saavuttaa jokin päämäärä. Jos tarkoitus olisi ollut kriminalisoida tekijän motiivi, olisi muotoilu ollut enneminkin ”tarkoitus aiheuttaa jotain/kumota jotain *koska/ sen vuoksi että..*” ja niin edelleen. Minun lisäksi suuri osa terrorismin tutkijoista on sitä mieltä, ettei terrorismilla tarkoiteta ideologiaa, ja he pitävät sitä ennemminkin tietynlaisena strategiana tai taktiikkana riippumatta tekijän motiiveista.¹⁷⁵ *Borgers* on puolestaan nimenomaisesti todennut, ettei terroristinen tarkoitus viittaa motiiviin, vaan siihen seuraukseen johon teolla pyritään.¹⁷⁶

Uskoakseni syy siihen, miksi motiivi on ollut niin keskeisessä roolissa terrorismisäännösten soveltamisessa on se, että erityisesti uskonnollinen terrorismi ja sen aiheuttama uhka muodostavat kansainvälisesti keskeisimmän uhkakuvan tällä hetkellä¹⁷⁷. Vaikka siten erityisesti ääri-islamistit ovatkin suuri uhka, on tärkeää pitää mielessä, etteivät jihadistit¹⁷⁸ kuitenkaan ole ainoita terroristeja, joihin terrorismisäännökset soveltuvat. Tietenkään ei voida kieltää sitä, että useimmilla terroristisesti toimivilla tahoilla on jokin ideologia tekojensa taustalla, mutta ideologia ei siltikään aina ole ääri-islamistinen.¹⁷⁹ Tämä tosiseikka saattaa helposti unohtua, koska valtaosa terrorismia koskevasta viranomaistyöstä ja tutkimuksesta kohdistuu jihadismiin ja sen mukaiseen terrorismiin.¹⁸⁰ Terrorismin taustalla vaikuttavia poliittisia tavoitteita, uskontoja ja ideologioita on paljon muitakin, kuin vain ääri-islamistisuus, kuten esimerkiksi oikeistolaisuus, vasemmistolaisuus, kansanmielisyys, juutalaisuus ja fundamentalis-islamismi. Päämäärät voivat olla hyvinkin kirjavia uskonnollisista etnisiin, ja joidenkin toimijoiden päämäärät voivat jopa olla epäselviä. Vaikka uskonto siten joskus toimiikin perusteena erilaisille teoille, ei terrorismi kuitenkaan aina johdu vain uskonnosta.¹⁸¹

Ääri-islamilaista ajattelutapaa ei näin ollen voida katsoa itsessään olennaisimmaksi tai edes riittäväksi indikaattoriksi toimijan terroristisesta tarkoituksesta. Lain esitöissä on lisäksi korostettu, ettei tekijän terroristisesta tarkoituksesta voida milloinkaan tehdä päätelmää vain yksittäisen seikan perusteella.¹⁸² Jos näin olisi, tulisi henkilön joka arjessaan toimii ääri-islamilaisten uskonsa motivoimana, katsoa automaattisesti syyllistyvän terrorismirikokseen

¹⁷⁵ Kreus 2010, s. 57–58.

¹⁷⁶ Borgers 2012, s. 75.

¹⁷⁷ Nuotio 2013, s. 951, Paronen–Teirilä 2014, s. 5.

¹⁷⁸ Jihadistilla tarkoitetaan tässä yhteydessä Koraanissa tarkoitettua pyhän sodan kävijää, jihadistitaistelijaa. Ks. lisää Kreus 2010.

¹⁷⁹ Pekkala 2009, s. 8, Borgers 2012, s. 75.

¹⁸⁰ Paronen–Teirilä 2014, s. 10.

¹⁸¹ Härkönen 2006, s. 217, Pekkala 2009, s. 8, 10, Lohse 2013, s. 927.

¹⁸² LaVM 4/2018 vp, s. 6.

jonkin 1 tai 1 a §:n mukaisen rikoksen tehdessään, koska hän olisi teko aikaan omannut terroristiseksi katsotun ajattelutavan. Näin ei voitaisi kuitenkaan luonnollisestikaan tehdä, koska henkilön toiminnan päämääränä ei pelkän ajattelutavan perusteella voida automaattisesti katsoa olevan esimerkiksi väestön vakava pelottelu tai valtiosäännön oikeudeton kumoaminen. Ajattelutavan ja henkilökohtaisen päämäärän välillä ei siis nähdäkseni voida automaattisesti nähdä kausaalisuutta. Terroristisen tarkoituksen osoittavat tekijät on pystyttävä osoittamaan niin, ettei ainoastaan henkilön vakaumus ole määräävä tekijä, koska terroristisen ideologian tukeminen, tietyn poliittisen aatteen omaaminen, mielipiteiden ilmaiseminen¹⁸³ tai edes näihin liittyvän yleisen tiedon tai taidon hankinta ei ole rangaistavaa¹⁸⁴. Säännös joka määrittää terroristiset tarkoitustyyppit, on hyvin tarkkarajainen sinänsä, että jos tarkoituksena olisi ollut, että ääri-islamistisen ajattelutavan ja arvomaailman omaaminen olisi riittävä osoitus siitä, että henkilöllä on toimissaan jokin säännöksessä mainituista päämääristä, olisi se kirjattu lakiin esimerkiksi muodossa ” rikoksentekijällä on terroristinen tarkoitus, jos hänen tarkoituksenaan on toteuttaa ääri-islamilaista ideologiaansa tekojensa välityksellä”.

Borgers pitää poliittista tai ideologista motiivia tärkeänä osana terroristista tekoa, mutta löytää silti useita syitä sille, miksi motiivia ei pitäisi liittää osaksi oikeudellista terroristisen tarkoituksen määritelmää. Tärkeimpänä syynä hän pitää ensinnäkin sitä, ettei syytteitä tulisi missään olosuhteissa ajaa sillä perusteella, että henkilö omaa tietyn poliittisen tai ideologisen aatteen, eikä tällaisen ajattelutavan selvittämisen pitäisi siten olla edes relevanttia. Toinen ongelma on se, ettei henkilön motiivia ole helppo näyttää toteen ja tämä edellyttäisi joka tapauksessa ensin sitä, että pystyttäisiin tarkoin määrittelemään käsitteet ”poliittinen” ja ”ideologinen”. Hänen mukaansa on mahdollista näyttää toteen tekijän uhanneen väestöä, mutta syytä sen takana kuitenkaan ei. Hän korostaakin, että motiivin ja terroristisen tarkoituksen välillä olisi pystyttävä tekemään ero, mutta epäilee ettei tämä ole aineellisesti mahdollista, koska tosiasia on, että terroristinen tarkoitus on helpompi näyttää toteen, jos poliittisen tai ideologisen motiivin olemassaolosta on tieto. Muussa tapauksessa joudutaan terroristinen tarkoitus osoittamaan vallitsevien olosuhteiden, kuten kontekstin ja teon luonteen perusteella. Kääntöpuolena hän pitää sitä, että motiivia koskevien edellytysten puuttuessa, myös sellainen toiminta jota ei pidetä varsinaisena terrorismina, saattaa tulla arvioitavaksi terrorismirikollisuutena.¹⁸⁵ Yhdyn myös itse *Borgersin* esittämiin ajatuksiin.

---

¹⁸³ Härkönen 2006, s. 234.

¹⁸⁴ HE 18/2014 vp, s. 11, LaVM 4/2018 vp, s. 6–7.

¹⁸⁵ Borgers 2012, s. 75–76.

Mielestäni hyvänä esimerkkinä siitä, ettei terrorismin taustalla aina ole ääri-islamistinen ajattelutapa, on Norjassa vuonna 2012 annettu tuomio. *Jyrkkiö-Shamsin* laatiman esityksen mukaan Oslon käräjäoikeus tuomitsi laajasti julkisuudessakin olleessa tapauksessa B:n terrorismirikoksista tämän räjäytettyä kahdeksan ihmistä tappaneen ja useaa ihmistä haavoittaneen autopommin virastotalon edessä, minkä johdosta mm. useiden ministeriöiden toiminta häiriintyi. Tekijä ampui vielä samana päivänä Norjan työväenpuolueen nuoria jäseniä, joista monta kymmentä kuoli ja usea haavoittui. Ero Norjan ja Suomen terrorismilainsäädännöissä on se, ettei Norjassa ole käytössä erillistä vahinkovaatimusta, vaan terroristisen tarkoituksen katsotaan riittävän terrorismirikoksista tuomitsemiseen. Norjan tapauksessa pelkoedellytys täyttyi, koska äärimmäisen väkivallan tarkoitus oli herättää pelkoa kansassa, mutta tekijän ideologia ei kuitenkaan ollut ääri-islamistinen, vaan hän päinvastoin vastusti islamilaista maahanmuuttoa. Autopommin osalta oikeus viittasi viranomaisille aiheutettuun merkittävään haittaan, ja tekijä oli myös itse todennut tarkoituksenaan olleen iskeä viranomaistoiminnan keskiöön. Tekoja pidettiin terrorismina, koska ei jäänyt epäilystä siitä, etteikö tekijän tarkoitus olisi ollut viranomaisten toiminnan häiritseminen.¹⁸⁶

Tavoitteeni ei ole kiistää, etteikö motiivilla ja päämäärällä olisi yhteyttä, koska nähdäkseni niillä on luonnollinen yhteys. Motiivi ja päämäärä on kuitenkin käsitteellisesti pystyttävä erottamaan toisistaan. Mielestäni päämäärä on jotain konkreettista, joka voi toteutua ja joka voidaan pyrkiä estämään, mutta motiivi on puolestaan ihmisen oma ajattelutapa – ajatus, joka heijastuu henkilön omista arvoista. Ajatukset eivät ole konkreettisia, joten niitä ei voida estää eikä niistä voi rangaista. Havainnollistaakseni tätä, annan kärjistetyn esimerkin. Kuvitellaan islaminuskoinen mies, perheen isä, jolla on vaimo ja lapsia. Hän on hyvin harras uskossaan ja on vahvasti sitä mieltä, että ainoa oikea tapa elää koraanin mukaista elämää, on perustaa islamilainen kalifaatti, jossa noudatetaan ankaraa sharia-lakia¹⁸⁷. Voitaisiin siis sanoa hänen ajattelumaailmansa olevan ääri-islamistinen. Hänellä on poika, joka on paljastanut olevansa homoseksuaali. Homoseksuaalisuus on sharian mukaan ankarasti kiellettyä, ja siitä rangaistuksena seuraa kuolema. Mies on hyvin pettynyt poikaansa ja on murheissaan perheensä kunnian puolesta, joten päättää murhata poikansa. Voidaan pitää selvänä, ettei murhaa olisi tapahtunut ilman miehen ääri-islamilaista ajattelutapaa. Hänen tekonsa tarkoituksena oli kuitenkin suojella perheen mainetta, eikä teko näin ollen sisältänyt terroristista tarkoitusta. Mies tuomittiin ”tavallisesta” murhasta.

¹⁸⁶ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 134, 138.

¹⁸⁷ Kalifaatti tarkoittaa fundamentaalista islamilaista valtiota, jonka ääri-islamilaiset ajattelijat toivovat jonakin päivänä olevan maailmanlaajuinen. Kalifaatissa noudatetaan äärimmäisen julmaa tulkintaa Koraanista sekä sharia-laista, kannattamalla esimerkiksi julmia ja raakoja rangaistuksia sekä naisten aseman heikentämistä. Ks. lisää teoksista *Terrorismi –ilmiön tausta ja aikalaisanalyysjä*, toim. Jukka Paastela 2005.

Mitä jos mies olisi kuitenkin päättänyt käyttää tilanteen hyödyksi, ja nopeuttaakseen kalifaatin syntymistä, hän olisikin suorittanut murhaamisen esimerkiksi julkisella paikalla, julistaen samalla ihmisjoukolla, että näin heille kaikille syntisille tulisi käymään? Jos hänen nimenomaisena päämääränään olisi ollut väestön vakava pelotteleminen, uhkaamalla sitä suurta väestöryhmää, joka ei jaa samoja uskonkäsityksiä hänen kanssaan, mies olisi voitu tuomita terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhasta. Esimerkissä miehen toiminnan taustalla vaikuttanut ideologia, joka toimi pohjimmaisena motiivina, oli molemmissa skenaarioissa täysin sama. Ainoa asia, joka erotti tilanteet toisistaan oli se, mikä päämäärä teolla oli. Ensimmäisessä tilanteessa haluttiin suojella perheen kunniaa, joka ei ole terrorismina tuomittavaa, kun taas toisessa tilanteessa haluttiin pelotella vakavasti väestöä, joka taas tekee teosta terroristisen.

Huomionarvoista on, ettei puitepäätöksessä tai terrorismidirektiivissä edes ole edellytetty terroristilta poliittista tai ideologista motiivia, vaan tiettyyn yksilöityyn päämäärään pyrkimistä. Näin on siitakin huolimatta, että poliittisuus ja ideologia usein sisältyvät terrorismin määritelmiin. Käytännössä lainsäädännössä on siis haluttu kiinnittää huomiota ennemminkin teon seurauksiin ja tavoitteisiin, kuin niiden takana oleviin syihin.¹⁸⁸ Tämä on länsimaisessa käytännössä ollut selvää terrorismin torjunnan osalta jo 70-luvulla, kun terrorismin vastaisen yleissopimuksen neuvotteluissa ei pidetty tuomitsemisen kannalta merkityksellisenä sitä, mikä syy rikoksen tekemisellä on ollut.¹⁸⁹ Tämä näkökanta noudattaa rikosoikeudessa muutoinkin yleisesti noudatettua sääntelyä, jossa sillä syyllä, miksi tekijä teki teon, ei ole merkitystä syyksilukemisen kannalta.

Terrorismirikoksina tuomittaviksi voivat tulla näin ollen sellaisetkin teot, joiden motiivi ei ole poliittinen tai ideologinen. Vaikka henkilö olisi ideologiansa tai poliittisten tavoitteidensa kanssa samoilla linjoilla jonkin terroristijärjestön kanssa, se ei ole kuitenkaan tuomitsemisen kannalta välttämätöntä. Tämä voi toki olla tarpeellista tietoa näytön arvioinnissa, mutta se ei kuitenkaan yksistään riitä näyttämään toteen mitään terroristisesta tarkoituksesta.¹⁹⁰ Oikeuskäytännössäkin on käräjäoikeuden toimesta todettu, että terrorismirikosten tunnusmerkistön täytyminen edellyttää nimenomaan terroristista *päämäärää*, ja siten myös normaalista tahallisuusarvioinnista poikkeavaa *tavoitteellisuutta*.¹⁹¹

¹⁸⁸ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 130–131.

¹⁸⁹ Malkki 2014, s. 21.

¹⁹⁰ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 131.

¹⁹¹ Helsingin KO tuomion nro 17/103187, s. 165.

Leidenin yliopistossa Hollannissa aloitettiin tämän seikan kannalta vuonna 2011 mielenkiintoinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää, voidaanko joitakin sellaisia käytösmalleja tai ilmaisuja yksilöidä, jotka paljastaisivat henkilön tai ryhmän tarkoituksen tai potentiaalin tehdä terrori-isku. Tutkimuksessa havaittiin, että radikaalien ajatusten omaksuminen ei ollut aina edeltänyt henkilön ryhtymistä valmistelemaan iskuja.¹⁹² Vaikka tekijällä ei ennen iskun suunnittelun aloittamista olisikaan radikaaleja ajatuksia, pitäisi terroristinen tarkoitus silti pystyä jotenkin osoittamaan. Radikaalista ajattelusta ei kuitenkaan tässä tapauksessa pystyttäisi esittämään näyttöä. Tämä korostaa mielestäni sen asian ymmärtämisen merkitystä, että terroristisen tarkoituksen näyttämässä ei välttämättä ole aina kyse siitä, mitä tekijä on ajatellut, vaan terroristinen tarkoitus koostuu käytännössä erilaisista teoista, tai ennemminkin siitä, että näillä teoilla pyritään tiettyyn laissa asetettuun tavoitteeseen tai päämäärään. Terroristinen tarkoitus ei siis tarkoita, että henkilöllä olisi radikaaleja ajatuksia mielessään, tai että hän tekisi teon jonkin omaamansa ideologian vuoksi, vaikka tämä syy olisikin taustalla. Terroristinen tarkoitus ei siten voi tarkoittaa yksinomaan henkilön motiiviva teolle, vaan se tarkoittaa yksinkertaistetusti teolle asetettua päämäärää.

Tietty vaikutin ei terroristisessa tarkoituksessa ole säännöksen sanamuodon mukaisen tulkinnan perusteella edes välttämätöntä, eikä teon taustalla olevalla motiivilla ole rangaistavuudenkaan kannalta tässä tapauksessa oleellista merkitystä. Teon motiivi toki on rikosoikeudessa mahdollista huomioida rangaistuksen mittaamisessa RL 6:4 (13.6.2003/515) mukaisesti, mutta terrorismirikoksissa olisi ylipäänsä vaikeaa määritellä tarkoin sitä, millä tavoin tekijän motiivin tulisi rangaistuksen mittaamiseen vaikuttaa. *Nuotio* esittää, että koska terrorismirikoksissa terroristinen tarkoitus on jo valmiiksi keskeinen seikka ilmaisemassa teon vääryyttä ja vakavuutta, sitä ei tulisi enää toista kertaa ottaa huomioon motiivina, koska teon tarkoitus on jo huomioitu arvioitaessa terrorismirikoksen tunnusmerkistön täyttymistä. Näin ollen, koska terroristinen tarkoitus on jo teon kvalifioiva peruste, ei sille pitäisi antaa vielä tekijän motiivinakin lisäpainoarvoa. Hän katsoo, että vaikka tekijät usein toimivatkin uskonnollisten tai poliittisten motiivien ajamana, ei lainsäätäjät kuitenkaan ole tarkoittanut, että tämänkaltaiselle motiiville annettaisiin erityistä painoarvoa rangaistuksen mittaamisessa.¹⁹³ Olen *Nuotion* kanssa samaa mieltä, ja pitäisin tätä vähintäänkin kohtuuttomana.

Ihmisen pään sisällä olevia ajatuksia ei voi eikä saa kriminalisoida, eikä edes selkeiden kriteerien asettaminen sille, millaisista ajatuksista terroristisen tarkoituksen voitaisiin katsoa

¹⁹² Schuurman–Eijkman 2015, s. 1, 8.

¹⁹³ *Nuotio* 2013, s. 956.

koostuvan niin, että tiedettäisiin minkälaiset ajatukset olisivat riittäviä osoittamaan kyseisen tarkoituksen, olisi mahdollista. Tämän vuoksi kriminalisoinnin kohteena ovat päämäärät, jotka voivat kuitenkin kuvata jollakin tasolla ihmisen ajatuksia. Käytännössä tämä toimii nähdäkseni niin, että kun esimerkiksi radikalisoitunut jihad-taistelija haluaa perustaa koko maailmaan kattavan kalifaatin, koska uskoo sharia-lain mukaan elämisen olevan ainoa oikea tapa, toimii tämä ajatus hänen motiivinaan, mutta itse ajatusta ei kuitenkaan voida kriminalisoida. Kun hän sitten päättää tehdä terrori-iskun parlamenttiin kaataakseen demokraattisen hallituksen ja kumotakseen valtiosäännön, jotta tilalle saataisiin uusi islamistinen hallinto, on kyse päämäärästä, joka on mahdollista johtaa terroristisesta henkilökohtaisesta motiivista. Tässä on kuitenkin jo kyse konkreettisesta teosta, ja päämäärällä on toteutuessaan sellaiset seuraukset, joita voidaan syntyessään pitää negatiivisina ja oikeushyviä tuhoavina sekä niiden aiheuttamista siten kriminalisoitavana.

Ideologiassa on kyse siitä, että se tarjoaa ihmiselle vision ideaalisesta yhteiskunnasta tai poliittisesta järjestyksestä. Radikalismi on näiden ajatusten yhdistämistä tosiasialliseen käytökseen, kun halutaan poliittinen muutos vastauksena tyytymättömyyteen. Keinot tähän voivat olla joko väkivallattomia ja demokraattisia tai väkivaltaisista ja diktatuurimaisista.¹⁹⁴ Radikalistit eivät itsessään kuitenkaan välttämättä ole uhka, verrattuna esimerkiksi ääriajattelijoihin, jotka eivät koskaan ole demokraattisia ja suosivat yleensä väkivaltaa. Edes radikalisoituminen ei siten vielä välttämättä ole osoitus suuntaan tai toiseen, eikä se itsessään kerro siitä, että henkilö haluaisi tehdä terroriteon. On hyvä myös huomata, ettei radikalisoituminen johda automaattisesti ääriajatteluun, eikä pelkästään ääriajattelukaan riitä selittämään, miksi toinen ryhtyy tekoon ja toinen ei.¹⁹⁵ Radikalisoituminen tai ääriajattelu voivat siis tukea sitä käsitystä, että tekijällä on terroristinen tarkoitus, mutta se ei yksin riitä.

5.2 Terrorismin suhde aseelliseen konfliktiin

Terrorismi on rikoksena vaikeasti luokiteltavissa, mitä kuvaa jo siitä käytetty luonnehdinta sodankäynnin piirteitä omaavana superrikoksena¹⁹⁶. Haasteelliseksi on erityisesti nähty rajanveto terrorismin ja sotatoimien välillä konfliktialueilla kuten Syyriassa, jossa terroristisia piirteitä omaavia iskuja on tehty niin konfliktin yhteydessä kuin sen ulkopuolellakin.¹⁹⁷

---

¹⁹⁴ Schuurman–Eijkman 2015, s. 9–10.

¹⁹⁵ Schuurman–Eijkman 2015, s. 10.

¹⁹⁶ Lohse 2011, s. 714, Lohse 2012, s. 40, 197, Esko, 2017, s. 111.

¹⁹⁷ Esko, 2017, s. 111.

Joissain tilanteissa voi tosiaankin olla vaikeaa sanoa, onko kyse sotatoimesta vai terrorismirikoksesta, ja kumpaa lajia koskevin oikeussäännöin kulloinkin kyseessä olevia tekoja tulisi arvioida. Paras lähtökohta joka tapauksessa on se, että sotatoimet ja terrorismi pidetään toisistaan täysin erillään.¹⁹⁸ Tämä rajanvetotarve huomioitiin jo vuoden 2002 terrorismipuitepäätöksessä, kun sen soveltamisalan ulkopuolelle rajattiin kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa määriteltyjen asevoimien toimet aseellisten selkkausten aikana, ja valtion asevoimien toimet niiden suorittaessa virallisia tehtäviään.¹⁹⁹ Direktiivi jatkoi samaa linjaa rajaamalla soveltamisalan ulkopuolelle sellaisten kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa määriteltyjen aseellisten joukkojen toiminnan aseellisen selkkauksen aikana, jota sääntelee humanitaarinen oikeus.²⁰⁰

Jotta saataisiin selville, minkälainen toiminta tosiasiaassa on rajattu terrorismisääntelyn ulkopuolelle, on välttämätöntä selvittää, mitä tarkoitetaan puitepäätöksessä ja direktiivissä mainituin tavoin humanitaarisen oikeuden määrittelemillä ja sääntelemillä asevoimilla. Kun nyt tällaisten asevoimien aseellisten selkkausten yhteydessä tehdyt toimet, joita humanitaarinen oikeus sääntelee, on rajattu terrorismisääntelyn ulkopuolelle, on lisäksi selvitettävä, mitä tarkoitetaan aseellisella konfliktilla.

Puitepäätöksessä lausuttiin, että siinä tarkoitettut asevoimat vastaavat kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa vakiinnutettua määritelmää. Direktiivissä vielä tarkennettiin soveltamisalan rajausta toteamalla ensin samoin kuin puitepäätöksessä, että terrorismilainsäädäntöä ei sovelleta sellaisten aseellisten joukkojen toimintaan, jotka on määritelty kansainvälisessä oikeudessa. Terrorismilainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle ei kuitenkaan jätetty kaikkea kyseisenlaisten joukkojen toimintaa, vain ainoastaan niiden toiminta *aseellisen selkkauksen aikana* ja nimenomaan joukkojen sellainen *toiminta, jota sääntelee humanitaarinen oikeus*. Soveltuvalla kansainvälisellä humanitaarisella oikeudella tarkoitetaan käytännössä sodan oikeussääntöjä.

Rajaus on nähdäkseni hyvinkin tarkkarajainen. Kansainvälinen oikeus ei kuitenkaan anna suoraa vastausta siihen kenet voidaan, ja ketä ei voida luokitella tarkoitetuiksi asevoimiksi. Kansainvälisessä oikeudessa on ainoastaan määritelty ketkä ovat velvoitettuja noudattamaan sodan oikeussääntöjä, ja näiden määritelmien perusteella on tehty lukuisia erilaisia tulkintoja koskien käsitteen ”asevoimat” sisältöä. Nähdäkseni puitepäätöksen rajausta koskeva lauseke

---

¹⁹⁸ Lohse 2012, s. 40.

¹⁹⁹ Lohse 2012, s. 42.

²⁰⁰ HE 30/2018 vp, s. 80.

on siten epätarkka, koska siinä puhutaan kansainvälisen oikeuden määrittelemistä asevoimista, mitä tosiasiallisesti ei kuitenkaan ole tehty. Direktiivissä on tämä seikka huomioitu, koska siinä rajaus on asetettu koskemaan nähdäkseni sellaisia aseellisia joukkoja, joita humanitaarisen oikeuden mukaan sodan oikeussäännöt velvoittavat. Ennen direktiiviä aiheesta onkin syntynyt kiistaa, mutta katson tilanteen olevan nyt selvempi, koska se seikka kansainvälisessä oikeudessa on tosiasiallisesti määritelty, ketä sodan oikeussäännöt velvoittavat.

Haagissa vuonna 1907 allekirjoitetun yleissopimuksen liitteen 1. osan 1 luvun 1 artiklan mukaan sodan oikeussäännöt koskevat armeijaa, sekä miliisi- ja vapaaehtoisjoukkoja, jos ne täyttävät artiklan ehdot. Joukoilla on artiklan mukaan oltava johtajanaan alaisistaan vastuussa oleva henkilö, määrätty ja matkan päästä erotettavissa oleva tuntomerkki, niiden on kannettava aseita julkisesti ja noudatettava sotatoimissaan sodan lakeja ja tapoja.²⁰¹ Ymmärtäisin tämän artiklan perusteella, että kun aseellinen joukko täyttää muodolliset ehdot, ja vielä noudattaa sodan oikeussääntöjä, voitaisiin se katsoa aseellisen konfliktin yhteydessä harjoittamansa toiminnan osalta direktiivissä tarkoitetuksi terrorismilainsäädännön ulkopuolelle jääväksi aseelliseksi joukoksi. Geneven vuoden 1949 sopimuksille yhteisessä 3 artiklassa puolestaan veloitetaan kaikki toimijat, jotka osallistuvat aseelliseen selkkaukseen, noudattamaan ainakin sodan vähimmäissääntöjä.²⁰² Tämä määritelmä on jo laveampi, ja jättää huomattavasti tulkinnanvaraa, koska sanamuodon mukaisesti tulkitsemalla, kaikki toimijat jotka osallistuvat aseelliseen konfliktiin, ovat turvassa terrorismilainsäädännöltä.

Direktiivin alkuperäistekstissä käytetty asevoimien termi ”armed forces” voi tarkoittaa sekä valtion asevoimia, että muitakin järjestäytyneitä aseellisia ryhmiä.²⁰³ Huomioiden Haagin sopimuksessa asetetut edellytykset, mielestäni asia on juuri näin, koska myös muut kuin valtioiden hallitusten joukot ovat kykeneviä täyttämään asetetut ehdot. Tästä seikasta kuitenkin löytyy mielipide-eroja, koska perinteisen käsityksen mukaan asevoimilla ollaan katsottu tarkoitettua nimenomaan valtion asevoimia, eikä muita järjestäytyneitä aseellisia ryhmiä.²⁰⁴ *Saul* pitää esimerkiksi ongelmana sitä, että terroristiryhmien on vaikea täyttää Haagin sopimuksessa esitettyjä muodollisia edellytyksiä ja niiden on vielä vaikeampaa noudattaa toiminnassaan sodan oikeussääntöjä. Toinen ongelma koskien terroristiryhmien roolin määrittelemättömyyttä on se, että tilannetta on myös helppo käyttää hyväkseen. Jos ryhmää tai henkilöä ei määritellä sodan osapuoleksi, se määritellään siviiliksi.

²⁰¹ Haagin sopimukset SopS 11/1924.

²⁰² Geneven sopimukset SopS 7-8/1955.

²⁰³ Scheinin 2017, lausunto oikeusministeriölle, Oikeusministeriön kuulemisesta koskien hallituksen esitystä 30/2018 tehty muistio, s. 3.

²⁰⁴ Esko 2017, s. 113–114.

Terroristiryhmien on todettu ”shoppailevan” eri roolien välillä saadakseen epäoikeutettua hyötyä siviilin immuniteettia manipuloimalla.²⁰⁵

Aseellisella konfliktilla on yleensä tarkoitettu valtioiden välisiä tai muita aseellisia selkkauksia.²⁰⁶ Geneven sopimuksissa kansainväliset konfliktit on määritelty eri valtioiden väliseksi selkkauksiksi²⁰⁷, mutta kansallisten, valtion sisällä tapahtuvien aseellisten selkkausten osalta määritelmä kattaa tilanteet, joissa valtion asevoimat toimii yhtenä ja valtion asevoimia vastustavat asevoimat tai muut järjestäytyneet aseistetut ryhmät toisena osapuolena.²⁰⁸ Käsitteen aseellinen konflikti voidaan siten sanoa käsittävän sekä valtioiden väliset selkkaukset, että valtion sisäiset aseelliset konfliktit kuten sisällissodat, joiden osapuolina voivat valtion asevoimien lisäksi olla myös muut järjestäytyneet aseelliset joukot. Koska Suomi ei tällä hetkellä ole aseellisen konfliktin osapuoli, siviilin tai sotilaan hengen riistämistä Suomessa ei voitaisi pitää aseelliseen konfliktiin liittyvänä sotatoimena. Suomeen tulisi kohdistua jonkin toisen valtion aseellinen hyökkäys, tai muun ei-valtiollisen tahon käynnistämä niin intensiivinen väkivalta, että tilanne eskaloituisi aseelliseksi konfliktiksi. Vaikka yksittäinen henkilö tai jopa ryhmä käyttäisi väkivaltaa suomalaisia sotilaita kohtaan, edes tämä ei vielä muodostaisi aseellista konfliktia.²⁰⁹

Aseellisiin konflikteihin liittyvän rajauksen sisällön ja soveltamisalan selkiytyttyä, on kuitenkin vielä nähdäkseni välttämätöntä selvittää minkälaisissa tilanteissa konfliktialueilla voitaisiin katsoa kyseessä olevan terroristinen teko. Aseellisen konfliktin yhteydessä tai täysin sen ulkopuolella tehdään eri joukkojen tai henkilöiden toimesta väkivallantekoja, jotka ovat piirteiltään terroristisia. Nämä teot voivat tulla arvioitaviksi joko terrorismirikoksina RL 34 a luvun mukaan tai sotarikoksina RL 11 luvun (11.4.2008/212) mukaan. Rajanveto terrorismin ja sotatoimien välillä on hyvin tärkeää, koska RL 11 luvun soveltuessa toisen henkilön tappaminen ei välttämättä ole lainkaan rangaistavaa, vaan kyse voi päinvastoin olla täysin laillisista sotatoimista, joita harjoitetaan laillisia sodankäyntimenetelmiä ja -välineitä käyttämällä.²¹⁰ Rangaistusvastuun sulkeutuessa pois tämän luvun perusteella, ei tekijällä voitaisi katsoa olevan myöskään terroristista tarkoitusta, jos kyse on ollut toiminnasta, joka kunnioittaa kansainvälisiä sodan oikeussääntöjä.²¹¹ Jos toiminta ei olisi ollut sodan

---

²⁰⁵ Saul 2014, s. 210–211, 224.

²⁰⁶ Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO nro 18/125884, s. 6.

²⁰⁷ Ks. esim. Geneven sopimus 8/1955 siviilihenkilöiden suojelemisesta sodan aikana, artikla 2.

²⁰⁸ Geneven yleissopimusten lisäpöytäkirja II 82/1980 kansainvälistä luonnetta vailla olevien aseellisten selkkausten uhrien suojelemisesta, artikla 1.

²⁰⁹ Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO nro 18/125884, s. 6.

²¹⁰ Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO nro 18/125884, s. 5.

²¹¹ HE 30/2018 vp, s. 80.

oikeussääntöjä kunnioittavaa, vaan se olisi sisältänyt esim. sotavankien surmaamista²¹² tai tahallista siviileihin tai siviilikohteisiin kohdistuvaa väkivaltaa, olisi kyse silti todennäköisemmin sotarikollisuudesta, jos teot tehtäisiin aseellisen konfliktin yhteydessä. Tämänkaltaiseen tekoon, jota voidaan luonteeltaan pitää terroristisena, voitaisiin siten soveltaa humanitaarista oikeutta, jos teko olisi osa konfliktin osapuolten toimintaa ja tapahtuisi nimenomaan aseellisen konfliktin oloissa.²¹³

Aseelliseen konfliktiin liittyvät toimet ja hyökkäykset siviiliväestöä kohtaan on kuitenkin kyettävä erottamaan toisistaan²¹⁴ myös tilanteessa jossa epäillään terrorismia, koska iskeminen nimenomaan siviilikohteisiin on myös terrorismin kannalta olennaista. Merkittävin yksittäinen seikka joka tässä tilanteessa erottaa terrorismirikokset ja sotarikokset toisistaan on teon tarkoitus.²¹⁵ Jotta aseellisen selkkauksen yhteydessä voitaisiin puhua terrorismista, tulisi iskun siis myös silloin kohdistua nimenomaan siviileihin²¹⁶, mutta sen lisäksi tekijältä edellytettäisiin terroristista tarkoitusta²¹⁷.

Scheinin on useasti kirjoituksissaan korostanut, ettei liittyminen esim. hallitusta vastaan taisteleviin järjestäytyneisiin aseellisiin joukkoihin ja osallistuminen avoimiin maataisteluihin ole terrorismina rangaistavaa.²¹⁸ Hänen mukaansa edes sellainen tilanne, jossa henkilö vain osallistuu esim. sisällissodan taisteluihin tietäen tekevänsä sen osana terroristiryhmää, ei ole terrorismina rangaistavaa, jos sodan käymisessä noudatetaan sodan oikeussääntöjä.²¹⁹ Tilanteet joissa henkilö matkustaa ulkomaille tehdäkseen terrorismirikoksen, ovat *Scheininin* mukaan selkeästi terrorismia, mutta jos matkustus tapahtuu tarkoituksessa itse osallistua tai edistää osallistumista taisteluihin aseellisessa konfliktissa, ei tässä kohtaa voida hänen mukaansa puhua terrorismista.²²⁰ Hänen esittämänsä ajatukset ovat nähdäkseni oikeita, mutta kritiikkinä todettakoon, että terrorismin poissulkevien tekijöiden, siinä missä niiden olemassaolonkin selvitys, on sanotuissa tilanteissa haastavaa ja konfliktialueilla tehtyjen rikosten selvittäminen erittäin vaikeaa²²¹.

²¹² Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO nro 18/125884, s. 6.

²¹³ Oikeusministeriön kuulemisesta koskien hallituksen esitystä 30/2018 tehty muistio, s. 2, ks. myös Scheinin 2014, perustuslakiblogi.

²¹⁴ Kukkonen 2014, s. 43.

²¹⁵ Scheinin 2014, perustuslakiblogi.

²¹⁶ Melander–Scheinin 2015, perustuslakiblogi.

²¹⁷ Saul 2014, s. 226.

²¹⁸ Scheinin 2018, perustuslakiblogi.

²¹⁹ Scheinin 2014 ja 2018, perustuslakiblogi.

²²⁰ Scheinin 2017, lausunto oikeusministeriölle.

²²¹ HE 93/2016 vp, s. 15.

Rajausten tulkinnanvaraisuuden vuoksi voi mieleen aivan aiheellisestikin tulla kysymys tekojen ”sekamuotoisuudesta”, eli käytännössä siitä, voidaanko jotkin teot katsoa sekä sota-että terrorismirikoksiksi. Tällaisissa tilanteissa olisi arvioitava kumman rikoksen piirteet ovat vahvemmin läsnä. *Eskon* mukaan esimerkiksi ISIS:n polttaessa miehen elävältä, olisi tässä varmuudella kyse sotarikoksesta, mutta jos tekoa käytettäisiin propagandana pelon ja poliittisen viestin levittämiseksi, olisi tällaista terroristista tarkoitusta pidettävä pääasiallisena motiivina. Sama pätee tilanteissa, jossa siviilivankeja murhataan tai teloitetaan osana mediapropagandaa.²²²

Loppuun esittelen havainnollistavana esimerkkinä oikeustapauksen, jonka *Esko* ja *Jyrkkiö-Shamsi* ovat kirjoituksissaan esitelleet. Tapauksessa Ruotsissa tuomittiin vuonna 2015 terrorismirikoksista kaksi henkilöä, jotka olivat olleet keskeisissä rooleissa kahden siviilin murhaamisessa.²²³ Murhat olivat tapahtuneet Syyriassa, ja teko oli kuvattu videolle, jossa kerrottiin saman kohtalon odottavan kaikkia epäuskovia. Tuomitut miehet eivät itse olleet käyttäneet videolla surmaamisvälinettä, mutta olivat osallistuneet kuvaamiseen, suunnitteluun ja muuhun toimintaan.²²⁴ Levitystarkoituksessa kuvatusta materiaalista kävi ilmi, että henkilöiden kurkut oli leikattu auki, jonka jälkeen heidän päänsä oli irrotettu. Murhan tehnyttä ryhmää ei oikeuden mukaan voitu rinnastaa kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa tarkoitettuun aseelliseen ryhmään, ja koska teoilla ei myöskään ollut yhteyttä taisteluihin, pidettiin toimintaa terrorismina eikä sotarikollisuutena.²²⁵ Tapaus havainnollistaa mielestäni hyvin niitä kahta seikkaa, jotka ovat merkittävimpiä arvioitaessa sota- ja terrorismirikollisuuden eroa – teon tarkoitusta ja teko-olosuhteita. Vaikka yhtä selkeää rajaa ei voidakaan esitetyn perusteella vetää, arvioimalla tekijän tarkoitusta ja niitä olosuhteita, jotka ovat tekohetkellä vallinneet, päästään pitkälle.

6. Tahallisuudesta

6.1 Tahallisuuden lajeista

Tahallisuuden arvioinnissa on kyse sen arvioimisesta, mitä tekijä on teon hetkellä tahtonut tai mieltänyt, eli se sisältää sekä tiedollisen että tahdollisen elementin.²²⁶ Tahallisuuden kohteena

²²² Scheinin 2014, perustuslakiblogi, Esko 2017, s. 115.

²²³ Esko 2017, s. 115.

²²⁴ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 134.

²²⁵ Esko 2017, s. 102, 115.

²²⁶ Nuutila 1997, s. 212, HE 44/2002, s. 71–72, Tapani 2010, s. 134, Lohse 2011, s. 709, Vihriälä 2012, s. 66, Koskinen 2013, s. 174.

on koko rikostunnusmerkistö, eli tahallisuuden tulee peittämisperiaatteen mukaisesti kattaa tietoisuus kaikista niistä seikoista, joista teon rangaistavuus on riippuvainen. Tähän sisältyvät teonhetkiset olosuhteet, sekä tieto teolla aiheutettavista tulevista seikoista, mutta tietoa tapahtumien täsmällisestä kulusta tai vahingon syntymisen tavasta ei vaadita.²²⁷ Tahallisuuden kohteena eivät ole objektiiviset tunnusmerkit, vaan se asiantila, joka tunnusmerkistön toteuttaa, eli eivät rikosoikeudellisesti relevantit seikat vaan tunnusmerkistön toteuttava seikka.²²⁸

Tahallisuuden laji määrittyy yleensä arvioimalla teon suhdetta seuraukseen. Kun teosta seuraa konkreettista vahinkoa tai vaaraa, on kyse tilanteesta jossa teon tahallisuuden arviointiin sovelletaan RL 3:6:n mukaista seuraustahallisuutta. Sellaiset asiat, joita ei luokitella seurauksiksi ovat teko-olosuhteita, joihin sovelletaan oikeuskäytännössä muodostunutta olosuhdetahallisuutta.²²⁹ Seuraukset ja olosuhteet on tahallisuuden arvioinnissa siis kyettävä erottelmaan.²³⁰ Seuraus- ja olosuhdetahallisuuden vertaamisessa on hyvä ymmärtää, että seuraus on aina syy-yhteydessä ihmisen tekoon, mutta olosuhde on täysin riippumaton rikoksen tekijän toiminnasta.²³¹ Teolta ja seuraukselta edellytetään siten aina kausaalisuhdetta.²³² Seuraus voi lisäksi olla ihmisen tavoittelema päämäärä, mutta olosuhteen olemassaolo on riippumaton tekijän toiveista, eikä tekijä siten voi tavoitella tiettyä teon hetkistä olosuhdetta.²³³ Olosuhdetahallisuudessa merkitystä on vain tunnusmerkistön objektiivisten seikkojen täyttymisellä, joiden osalta tahallisuus määrittyy tiedollisten kriteerien perusteella, kun taas seuraustahallisuudessa arvioidaan sekä tietoon että tahtoon liittyviä seikkoja.²³⁴

Tahallisuussäännöksen mukaan tekijä toimii tahallaan, jos hän tarkoittaa aiheuttaa tunnusmerkistön mukaisen seurauksen. Seuraustahallisuus siis perustuu tekijän tekemään toimintapäätökseen tehdä teko tietyissä tarkoituksessa. Jos tekijä ei ole suhtautunut tekoonsa siten kuin säännöksessä esitetään, ei tahallista seurausrikosta ole tapahtunut.²³⁵ Tahallisuus edellyttää aina, että tekijällä on tieto ihmisen normaaliin tietoisuuteen liittyvistä perusseikoista, mutta myös rikosoikeudelliset tunnusmerkit on huomioitava. Tieto teon

²²⁷ Nuutila 1997, s. 213, HE 44/2002, s. 72, Tapani 2010, s. 134, Frände 2012, s. 107.

²²⁸ Tapani 2010, s. 135.

²²⁹ HE 44/2002, s. 72, Lohse 2013, s. 711, Lohse 2012, s. 194.

²³⁰ Frände 2012, s. 109.

²³¹ HE 44/2002, s. 72, Pöyhönen 2015, s. 21.

²³² Frände 2012, s. 110, Koskinen 2013, s. 164.

²³³ Pöyhönen 2015, s. 21.

²³⁴ HE 44/2002, s. 72–73.

²³⁵ Frände 2005, s. 121–122.

seurauksesta merkitsee tekijän omaa arviota siitä, mikä rooli hänen teollaan on hypoteettisessa kausaaliketjussa.²³⁶ Seuraustahallisuus jaetaan siten luonteensa vuoksi vielä alaryhmiin, joita ovat tarkoitustahallisuus (*dolus determinatus*), varmuustahallisuus (*dolus directus*) ja todennäköisyystahallisuus (*dolus eventualis*).²³⁷

Jos tekijän suoranaisten tarkoituksena on ollut saada aikaan tunnusmerkistössä tarkoitettu seuraus, on kyse tarkoitustahallisuudesta. Kun seurauksen syntyminen mielletään varmaksi, mutta sen syntyminen ei kuitenkaan ole ollut tarkoitus, puhutaan varmuustahallisuudesta. Tahallisuuden alimman asteen muodostavasta todennäköisyystahallisuudesta on kyse, kun tekijältä edellytetään, että hän on pitänyt seurausta enemmän tai vähemmän todennäköisenä.²³⁸ Tämä ryhmittely perustuu todennäköisyysarviointiin, toimintaperusteen ja asennoitumisen käsitteisiin.²³⁹ Jaosta huolimatta kaikki sisältävät todennäköisyysarviointia, koska tahallisuudessa ratkaisevaa on aina tekijän oma subjektiivinen arvio, mikä tarkoittaa jonkinlaista arviointia teon ja seurauksen välisestä mahdollisuudesta. Pelkästään ontologiset mahdollisuuksien arvioinnit on siten jätettävä pois.²⁴⁰

6.2 Tahallisuus terroristisessa tarkoituksessa tehtävissä rikoksissa

Jos tunnusmerkistöissä, kuten nyt kyseessä olevissa terrorismirikoksissa, edellytetään että teko on tullut tehdä tietyssä tarkoituksessa, on kyse tarkoitustahallisuudesta.²⁴¹ Tahallisuuden on terrorismirikoksia koskevassa lainvalmistelussa katsottu olleen nimenomaan tarkoitustahallisuutta.²⁴² *Lohsekin* tukee sitä käsitystä, että terroristisen tarkoituksen osalta edellytetään samanasteista tahtotilaa kuin tarkoitustahallisuudessa, eikä tämän alemmaa tahallisuusastetta voida hyväksyä.²⁴³ *Tapani* ja *Melander* ovat tätä tematiikkaa koskien kuitenkin halunneet erottaa tarkoitustahallisuudesta ne säännökset, joissa tekijältä edellytetään tiettyä tarkoitusta. Heidän mukaansa näissä säännöksissä tarkoitetaan korotettua, eli normaalin tahallisuuden ylittävää tahallisuusvaatimusta, mutta ei tarkoitustahallisuutta.²⁴⁴ Korotettuun tahallisuusvaatimukseenkin kuitenkin sisältyy erityistä tahallisuusmuotoa vaativa

²³⁶ Frände 2012, s. 110.

²³⁷ Frände 2005, s. 122.

²³⁸ HE 44/2002 vp, s. 72–73, Koskinen 2013, s. 174.

²³⁹ Frände 2012, s. 112.

²⁴⁰ Frände 2005, s. 122.

²⁴¹ Nuutila 1997, s. 216.

²⁴² HE 93/2016 vp, s. 7.

²⁴³ Lohse 2012, s. 195.

²⁴⁴ Tapani 2010, s. 144, Melander 2015, s. 422, ks. myös Härkönen 2006, s. 220.

tunnusmerkki ”tarkoituksena”.²⁴⁵ *Pöyhönen* onkin tulkinnut, ettei *Tapani* itse ratkaisutoiminnassa siten katso perustelluksi tehdä eroa tarkoitustahallisuuden ja korotetun tahallisuusvaatimuksen välillä, vaan korostaa ainoastaan näiden käsitteellisen eron tunnistamisen tärkeyttä.²⁴⁶ Alkuun on vielä syytä huomauttaa, että koska terroristista tarkoitusta edellytetään terrorismirikoksissa suoraan ainoastaan 1 ja 1 a §:ien tunnusmerkistöissä, soveltuu myös tarkoitustahallisuus sellaisenaan ainoastaan niihin. Tahallisuutta valmistelu- ja edistämisrikoksissa käsitellään seuraavassa alaluvussa 6.3.

Kun vaaditaan tarkoitustahallisuuden tasoista tahallisuutta, on yleensä kyse poikkeuksellisen vaarallisesta ja vahingollisesta teosta. Tarkoitustahallisuus on eri tahallisuuslajien raskain, koska sillä tarkoitetaan sitä, että tekijän nimenomainen tarkoitus on ollut saada aikaan yksilöity seuraus, eikä sille kuinka todennäköisenä tekijä on seurausta pitänyt, anneta juurikaan painoarvoa.²⁴⁷ *Vihriälä* on esittänyt asian niin, että vaikei ihmisen ajatuksia halutakaan tuomita, ”paha tahto” tässä tapauksessa riittää, vaikka onnistumismahdollisuudet eivät edes olisi olleet kovin hyvät.²⁴⁸ Tekijä on tässä tahallisuuden lajissa siis tarkoittanut aiheuttaa ymmärtämänsä ja rikosoikeudellisesti merkityksellisen seurauksen tahallaan, eli juuri syntyvä seuraus on ollut se syy, miksi hän on tekoon ryhtynyt.²⁴⁹ Käytännössä tämä tarkoittaa selkeän päätöksen tekemistä siitä, että aikoo toimia toisten ihmisten suojattujen etujen vastaisesti.²⁵⁰ Tekijältä edellytetään näin ollen tekohetkellä tiettyä asianomaisessa säännöksessä kuvattua tarkoitusta sekä tahallisuuspäätäväisyyttä tai rikostavoitteellisuutta.²⁵¹

Huomionarvoinen seikka kuitenkin on, ettei rangaistusvastuun kannalta ole merkitystä, toteutuuko tarkoitus loppupeleissä vai ei.²⁵² *Lohse* onkin tämän mukaisesti esittänyt, että terroristisessa tarkoituksessa olisi kyse ylimenevästä tarkoitustunnusmerkistä, mikä viittaa siihen, että tunnusmerkistön subjektiivinen puoli on hallitseva sen objektiiviseen puoleen nähden. Kun subjektiivinen puoli on hallitseva, ei sen tarkoituksen, johon tekijä tähtää, edellytetä toteutuvan.²⁵³ Riittävää siten on, että teko tehdään lain edellyttämässä tarkoituksessa, eikä tarkoituksen toteutumisen todennäköisyydelle voida asettaa

²⁴⁵ HE 44/2002 vp, s. 74.

²⁴⁶ *Pöyhönen* 2015, s. 25, 27.

²⁴⁷ Nuutila 1997, s. 217, HE 44/2002 vp, s. 72, *Tapani* 2010, s. 138, *Koskinen* 2013, s. 174.

²⁴⁸ *Vihriälä* 2012, s. 246.

²⁴⁹ *Frände* 2012, s. 113–114, *Pöyhönen* 2015, s. 22.

²⁵⁰ HE 44/2002 vp, s. 72, *Vihriälä* 2012, s. 66.

²⁵¹ *Frände* 2005, s. 126, *Lohse* 2012, s. 195.

²⁵² *Frände* 2012, s. 114, 116.

²⁵³ *Lohse* 2011, s. 713, 715.

vaatimuksia.²⁵⁴ Tarkoitusta ei kuitenkaan tule sekoittaa toiveisiin tai haluihin, koska teon tarkoituksena voi olla tietty seuraus myös ilman, että kyseistä seurausta nimenomaan itsensä takia toivotaan tai halutaan.²⁵⁵

Niin kuin edellä todettiin, ei sille kuinka todennäköisenä tekijä seurausta pitää, anneta juurikaan painoarvoa. Onnistumisen todennäköisyysaste ei kuitenkaan ole täysin merkityksetön, koska seurauksen syntymisen on oltava mahdollista huomioon otettavan todennäköisyyden puitteissa.²⁵⁶ Onnistumisen on oltava sen verran todennäköistä, että toimintaan ryhtyminen on ymmärrettävää, joten tekijän on arvioitava omaavansa edes pieni mahdollisuus onnistua.²⁵⁷ *Fränden* toteaman mukaisesti, seurauksen syntymisen todennäköisyyden on oltava järjellistä. Jos seuraus on käytännössä täysin mahdoton ja siten poissuljettu, se ei voi olla teon tarkoitus, vaan lähinnä toiveajattelua. Tarkoitustahallisuuden ydin muodostuu siten sen negatiivisesta määritelmästä siten, että tekijä ei ole saanut ajatella seurauksen olevan käytännössä kokonaan poissuljettu, ja hänen on tullut ymmärtää sen todennäköisyys varteenotettavaksi. Myös tarkoitustahallisuus edellyttää näin ollen jonkinlaisen todennäköisyysarvion tekemistä, ja se voi loppujen lopuksi jopa sulkeutua pois tekijän arvion perusteella.²⁵⁸

Vihriälä on väitöskirjassaan esittänyt, että vaikka teoriassa tarkoitustahallisuus edellyttää, ettei seuraus ole vain epärealistista toiveajattelua ja ettei seurauksen synty voi olla poissuljettua, vaaditaan kuitenkin käytännössä enemmän. Hän tulkitsee oikeuskäytäntöä niin, että tarkoitustahallisuus edellyttää etukäteissuunnitelmaa, jotta voidaan todeta johonkin tiettyyn tarkoitukseen pyrityn. *Vihriälä* kyseenalaistaa sen, kuinka vakavissaan tekijän voidaan oikeastaan katsoa olleen, jos teossa käytetty menetelmä on sopimaton tahdottuun seuraukseen nähden ja pitää suunnitelmallisuutta lähes välttämättömänä ainakin siihen nähden, että harkitaan tekotapaa ja sen soveltuvuutta toivotun lopputuloksen kannalta.²⁵⁹

Jos tekijä pitää seurauksen syntymisen mahdollisuutta huonona tai epätodennäköisenä, muttei kuitenkaan täysin poissuljettuna tai sattumanvaraisena, tarkoitustahallisuus täyttyy, jos hänen tarkoituksenaan on ollut tämän nimenomaisen seurauksen aiheuttaminen. Tekijältä siis

²⁵⁴ *Frände* 2005, s. 126, *Frände* 2012, s. 116.

²⁵⁵ *Frände* 2012, s. 114.

²⁵⁶ Nuutila 1997, s. 217–218, HE 44/2002 vp, s. 72, Tapani 2010, s. 138.

²⁵⁷ Tapani 2010, s. 138, *Frände* 2012, s. 114.

²⁵⁸ *Frände* 2005, s. 123–126, *Frände* 2012, s. 114–116.

²⁵⁹ *Vihriälä* 2012, s. 245–246.

edellytetään vain, että hän pitää seurausta edes mahdollisena.²⁶⁰ Riittäväksi on katsottu, että seurausta pidetään ”vain” oletettavana, eli että se ei ole aivan epätodennäköinen.²⁶¹ On myös tietysti mahdollista, että tekijä on pitänyt seurausta täysin varmana. Tarkoitustahallisuudessa tekijän näkökulmasta ajateltuna matalimpana todennäköisyysasteena seurauksen syntymiselle voidaan siis pitää edellä jo mainittua ”järjellistä todennäköisyyttä”.²⁶² Tässä kohtaa on tärkeää vielä huomauttaa, että subjektiivisesti arvioidun mahdollisuuden lisäksi myös objektiivisen todennäköisyyden on oltava tarpeeksi korkea.²⁶³ Edellä selostetun perusteella voidaan pitää selvänä, että tarkoitustahallisuus sisältää sekä kognitiivisen, eli tietoa ja varmuutta osoittavan puolen, että voluntatiivisen puolen, joka sisältää päämäärän ja tahdon.²⁶⁴

Tarkoitustahallisuuden näyttämiseen – niin kuin tahallisuuden näyttämiseen yleensäkin – liittyy kuitenkin ongelmia. Niin kuin *Vihriälä* on väitöskirjassaan kognitiotieteisen selvityksensä perusteella todennut, ihmisten todellisten ajatusten selvittäminen tekohetkellä on mahdotonta. Tämän vuoksi tahallisuutta ei ole mahdollista näyttää toteen muutoin kuin niiden päätelmien perusteella, mitä epäillyn toiminnasta voidaan tehdä, eli käytännössä sen näytön perusteella, mitä ulkoisista seikoista – teko-olosuhteista – on saatavilla. Tahallisuuden toteen näyttäminen edellyttää siten tuomioistuimelta pakottavaa päättelyä sellaisten seikkojen pohjalta, kuten teon luonne ja olosuhteet, tekotapa, motiivi ja epäillyn omat lausumat.²⁶⁵

6.3 Tahallisuus valmistelu- ja edistämisrikoksissa

Valmistelu- ja edistämisrikoksissa edellytetyn tahallisuuden tematiikan voidaan nähdäkseni sanoa olevan hyvin moniulotteinen ja hyvin laajaa tutkimusta vaativa, niin kuin tässä käsittelyjaksossa tullaan huomaamaan. Tämän tutkielman puitteissa, tutkimuskysymykseni huomioiden, ei näin ollen ole mahdollisuutta syventyä siihen liittyvään problematiikkaan kovinkaan syvällisesti. Pyrin kuitenkin esittämään pääosin *Mikael Lohsen* ansiokkaan väitöskirja-tutkimuksen perusteella pääpiirteisen kuvauksen siitä, miten aihetta voisi lähestyä.

Valmistelu- ja edistämisrikokset eivät edellä alaluvussa 2.4 esitetyn mukaisesti edellytä teosta erillistä seurausta, eikä niitä siten voida arvioida seuraustahallisuuden näkökulmasta etenkään,

²⁶⁰ Nuutila 1997, s. 218, HE 44/2002 vp, s. 72, Tapani 2010, s. 138.

²⁶¹ Frände 2005, s. 123, Frände 2012, s. 114.

²⁶² Frände 2005, s. 123.

²⁶³ Tapani 2010, s. 138.

²⁶⁴ Tapani 2010, s. 134, Pöyhönen 2015, s. 22.

²⁶⁵ Vihriälä 2012, s. 2, 66, 71–72, 75.

koska ne kuuluvat lisäksi abstraktisten vaarantamisrikosten luokkaan. Valmistelu- ja edistämiskäytäntöihin ei sovelleta kuitenkaan vain olosuhdetahallisuutta, koska sekä valmistelijalta että edistäjältä edellytetään erityisiä valmistelu- ja edistämistarkoituksia, minkä lisäksi valmistelijalta vielä terroristista tarkoitustakin.²⁶⁶ Nämä erityiset tarkoitukset edellyttävät siten aktiivista toimintaa, eikä esim. vain jonkin ryhmän kannattaminen tai siihen kuuluminen ole rangaistavaa.²⁶⁷ Erityiset tarkoitukset ovat subjektiivisia tunnusmerkkejä, koska ne edellyttävät tekijältä tiettyä suhtautumista, eli käytännössä ne asettavat vaatimuksen sekä kattavan olosuhdetahallisuuden, että subjektiivisten tunnusmerkkien täyttymisestä.²⁶⁸

Subjektiiviset tunnusmerkit eivät kuitenkaan ole tahallisuuden kohteena. Yleensä tahallisuuden kohteena onkin vain tunnusmerkistön objektiivinen puoli, ja koska subjektiivinen puoli, eli erityinen tarkoitus, on muutoinkin terrorismirikoksissa kvalifioivana seikkana, ei sen suhteen tule vaatia enää erikseen tahallisuutta. Edellä aluvuossa 6.2 kerrotulla tavalla *Lohse* on todennut olevansa sitä mieltä, että terroristisen tarkoituksen suhteen edellytetään tarkoitustahallisuuden tasoista tahallisuutta, ja hän katsoo saman edellytyksen pätevän myös valmistelu- ja edistämiskäytännöissä vaadittuihin erityisiin valmistelu- ja edistämistarkoituksiin. Hän lisää, että jos vaaditun tahallisuuden aste olisi tätä matalampi, ei voitaisi enää perustellusti sanoa, etteivät nämä subjektiiviset tunnusmerkit edellytä tahallisuutta.²⁶⁹ Valmistelu- ja edistämistarkoituksia hän kutsuu ylimeneviksi tarkoitustunnusmerkeiksi, mikä tarkoittaa sitä, että kun tavanomaisesti edellytetään, että subjektiivinen ja objektiivinen puoli peittävät toisensa, ylimenevissä tarkoitustunnusmerkeissä subjektiivinen puoli on dominoiva. Subjektiivisen puolen ollessa hallitseva, ei subjektiivisen tarkoituksen johon tekijä tähtää, tarvitse toteutua.²⁷⁰

Edistämistarkoitukselle vaihtoehtoisena edistämistahallisuuden edellytyksenä esitetään kvalifioidun tiedon vaatimus.²⁷¹ Vähimmäisvaatimukseksi muodostuu siten se, että tekijä on ainakin tietoinen edistämiseikoista, eli siitä, että hänen toimintansa edistää rikollista toimintaa.²⁷² *Lohsen* mukaan kvalifioitu tieto viittaa subjektiiviseen vaatimukseen, johon ei voida soveltaa tahallisuuden alinta astetta, vaan vähintään varmuustahallisuutta, koska tekijän on pidettävä sen mukaisesti edistämisaikutusta varmana. Se seikka, että joissakin

²⁶⁶ Lohse 2012, s. 194, Lohse 2011, s.711.

²⁶⁷ Härkönen 2006, s. 227, Nuotio 2013, s. 959, Scheinin 2014, perustuslakiblogi, Melander 2015, s. 427.

²⁶⁸ Lohse 2011, s.711.

²⁶⁹ Lohse 2011, s. 711–712.

²⁷⁰ Lohse 2011, s. 712–713.

²⁷¹ Lohse 2012, s. 194, Nuotio 2013, s. 959.

²⁷² PeVL 48/2002 vp, perustelut, Lohse 2011, s. 720.

edistämisrikoksissa edellytetään lisäksi tietoa edistyksen välillisenä kohteena olevan ryhmän terroristisesta luonteesta, *Lohsen* mukaan vain vahvistaa tätä käsitystä.²⁷³ Tunnusmerkistön subjektiivisen puoleen sovellettaisiin siten valmistelu- ja edistämistarkoituksen tilanteessa tarkoitustahallisuutta, ja kvalifioidun tiedon tilanteessa varmuustahallisuutta.

Tunnusmerkistön objektiivisen puolen suhteen on tilanne on kuitenkin toinen. Koska edistämisrikokset eivät sisällä sellaisia tunnusmerkistökäsitteitä, jotka voitaisiin lukea seurauksiksi, aloitti *Lohse* aiheen käsittelyn olosuhdetahallisuudesta. Olosuhdetahallisuudessa myös tunnusmerkistön objektiivisen puolen, johon kuuluu mm. tekotapa ja abstraktinen vaara, on oltava peittämisperiaatteen mukaisesti katettu. Tekijältä edellytetään tässä tahallisuuden lajissa tietoa kaikista tunnusmerkistön kannalta relevanteista seikoista.²⁷⁴ Valmistelussa tämä tarkoittaa esim. tietoisuutta suunnitellun hankkeen yksityiskohtaisuudesta, tai fyysisistä objekteista, jotka on valmistelun nimissä hankittu. *Lohsen* mukaan tähän tematiikkaan ei todennäköisyystahallisuus taivu, koska tekijä joko on tietoinen siitä, että hän on tehnyt tunnusmerkistön mukaisen valmistelevan toimen, tai sitten ei. Jos tekijä ei ymmärrä näin tekevänsä, ei teko voi olla tahallinen.²⁷⁵ Tulkitsisin *Lohsen* tarkoittavan, että valmistelu- ja edistämisrikokset sisältävät sellaisia seikkoja, joihin voidaan soveltaa ainoastaan olosuhdetahallisuutta, koska niiden osalta tekijältä edellytetään tietoa esim. siitä onko ryhmä terroristinen, mutta ne ovat myös seikkoja joihin tekijä ei omalla toiminnallaan voi vaikuttaa. Olosuhdetahallisuuden alaisuuteen hän katsoo kuuluvaksi myös valmistelu- ja edistämisrikoksiin sisältyvän abstraktin vaaran siten, että tekijältä edellytetään tietoa hänen tekonsa kuulumisesta vaarallisten tekotyyppeihin luokkaan.²⁷⁶

Lohse katsoo valmistelu- ja edistämisteoille olevan tyypillistä, että koska niillä vain luodaan edellytyksiä päärikokselle, on jokaisella tekijällä oma roolinsa ja osavastuunsa. Kun kukin pysyy tarkoituksellisesti tietämättömänä siitä, mitä muut tekevät, jokaisen olosuhdetietoisuus rajoittuu. Koska tieto on rajallista, on todennäköisyystahallisuuden keinoin vaikea näyttää toteen tekijän tietoisuus välttämättömistä objekteista, koska tekijä ei yksinkertaisesti voi pitää tiettyä seikkaa toista todennäköisempänä. Ongelmallista olisi edistäjän kannalta lisäksi se, kuinka yksityiskohtaista tietoa ryhmän terroristisesta luonteesta vaadittaisiin. Todennäköisyystahallisuusarvioinnissa tekijän tulisi pitää todennäköisempänä sitä, että hän edistää terroristista toimintaa tai ryhmää, kuin että hän ei edistä. Abstraktisen vaaran ollessa

---

²⁷³ Lohse 2011, s. 720–721.

²⁷⁴ Lohse 2011, s. 722.

²⁷⁵ Lohse 2011, s. 724.

²⁷⁶ Lohse 2011, s. 726.

näissä teoissa hyvin etäinen, muodostuisi sen etukäteistodennäköisyys liian alhaiseksi, eikä tekijän mieltämisen voitaisi katsoa kattavan myös sen todennäköisenä pitämistä.²⁷⁷

Lohse pitää ratkaisuna todennäköisyystahallisuuden alle kuuluvaa tahtomallia, jossa alarajaa ei ole sidottu 50% ylittävään todennäköisyyteen. Tahtoteoriassa tahallisuus määrittyy sen mukaan, mitä tekijä on tahtonut suhteessa seurauksiin²⁷⁸. Tässä mallissa olisi mahdollista hänen mukaansa toimia paremmin tarkoituksellisen tietämättömyyden, normatiivisten tunnusmerkkien ja abstraktin vaaran tilanteissa. Tekijän tiedollinen puoli saataisiin kuitattua, ja *Lohsen* mielestä myös tahtoon liittyvä puoli täytyisi valmistelu- ja edistämistarkoituksissa jo muutoinkin, koska jos tekijällä olisi valmistelu- tai edistämistarkoitus, hän olisi hyväksynyt tunnusmerkistön täyttymisen varteenotettavana mahdollisuutena. Ylimenevistä tarkoitustunnusmerkeistä voitaisiin siten johtaa sisältö tahtomallin volitiivisen puolen täyttämiseksi. Koska ylimeneviltä tarkoitustunnusmerkeiltä edellytettäisiin vielä tarkoitustahallisuuden tasoa, ne kompensoisivat tahtomallin tiedollista puolta. Käytännössä tahallisuusarviointi rakennettaisiin niin, että tiedollisen puolen katsottaisiin täyttyvän valmistelu- tai edistämistarkoituksen myötä ja tahdollisen elementin puolestaan sen perusteella, että tekijällä olisi ollut hyväksyvä tai välinpitämätön asenne seuraukseen nähden.²⁷⁹ Oikeuskirjallisuudessa *Melander* on puolestaan esittänyt, käytännön soveltamista kuitenkin tarkemmin arvioimatta, että muihin kuin 1 ja 1a §:ien mukaisiin terrorismirikoksiin tulisi soveltaa todennäköisyystahallisuutta.²⁸⁰

Käsittääkseni *Lohse* tarkoittaa tässä yhteydessä positiivista tahtoteoriaa. Teorian mukaan tekoa pidetään tahallisena silloin, jos tekijä on pitänyt tietyn seurauksen syntymistä vähintäänkin mahdollisena, ja vaikka olisi ymmärtänyt sen olevan jopa varma, ei olisi kuitenkaan pidättäytynyt teosta. Vaihtoehtoisesti tekijä voi suhtautua seuraukseen siten välinpitämättömästi, että ryhtyy tekoon välittämättä siitä miten lopulta käy.²⁸¹ Teoriaa on arvosteltu sen vuoksi, että tiedollisen kriteerin katsotaan täyttyvän erittäinkin helposti tahdollisen puolen jäädessä yleensä toteen näyttämättä²⁸², mutta tämän seikan osalta *Lohse* viittasikin siihen, että tahdollinen puoli olisi joka tapauksessa toteen näytetty, jos tekijällä katsottaisiin olleen valmistelu- tai edistämistarkoitus.

---

²⁷⁷ Lohse 2011, s. 728–729.

²⁷⁸ HE 44/2002 vp, s. 73.

²⁷⁹ Lohse 2011, s. 730.

²⁸⁰ Melander 2015, s. 422.

²⁸¹ Vihriälä 2012, s. 5.

²⁸² Vihriälä 2012, s. 67.

Pidän selvänä, että erityinen valmistelu- ja edistämistarkoitus edellyttävät tarkoitustahallisuuden asteista tahallisuutta ja kvalifioitu tieto puolestaan varmuustahallisuuden astetta. Kun muutoinkin terroristisessa tarkoituksessa tehtävissä rikoksissa edellytetään tarkoitustahallisuutta, eli tavoitehakuisuutta nimenomaan teon terroristisen luonteen suhteen, ei nähdäkseni myöskään valmistelulta ja edistämiseltä voida edellyttää tätä matalamman tavoitteellisuuden astetta. Terrorismirikosten ankaralla sääntelyllä, sekä valmistelu- ja edistämistekojen laajalla rangaistavuudella halutaan korostaa teon vakavuutta, ja koska kyse on vakavasta rikollisuuden muodosta, tulisi nähdäkseni myös muiden kuin päärिकosten osalta edellyttää tarkoitustahallisuuden tasoista tavoitteellisuutta nimenomaan edistettävän toiminnan terroristiseen luonteeseen nähden.

Koska tekijän tahto tulee osoitetuksi erityisen tarkoituksen myötä, ja valmistelurikoksessa vielä tekijän terroristisen tarkoituksen kautta, riittäisi nähdäkseni muiden tunnusmerkistötekijöiden osalta tämä huomioiden olosuhdetahallisuus. Tulkintani perustuu samaan seikkaan mihin myös *Lohse* kiinnitti huomiota, eli siihen että tekijä joko tietää edistävänsä nimenomaan terroristista järjestöä tai toimintaa, tai ei sitten tiedä. Jos näistä seikoista ei ole tietoa, tai jos sitä ei pystytä osoittamaan, ei teko ole rangaistava. Koska oikeuskäytäntö on osoittanut, että on hyvin vaikeaa osoittaa tekijän tienneen esimerkiksi siitä, että järjestö jonka hyväksi hän toimii on terroristinen, pidän myös *Lohsen* esittämää näkökulmaa tahtomallista perusteltuna.

Oma tulkintani on, että jos edistämistarkoituksen katsottaisiin täyttyvän, jäänee se seikka onko järjestö terroristinen vai ei, vain sattuman varaan. Tällä tarkoitan sitä, että jos tekijä päättää edistää terrorismia ja tässä tarkoituksessa valitsee kohteen jota haluaa tukea, on aika epätodennäköistä, ettei järjestö olisikaan terroristinen, koska päätös tukea tiettyä järjestöä on todennäköisesti tehty huolella. Pidän epätodennäköisenä sitä mahdollisuutta, että henkilön päättäessä edistää terrorismia esim. rahoittamalla jotakin järjestöä, järjestö paljastuisikin jälkikäteen joksikin aivan muuksi kuin terroristijärjestöksi. Nähdäkseni ihmisen siten päättäessä edistää jonkin järjestön toimintaa siten, että edistämistarkoitus täyttyy, hän myös varmuudella tietää järjestön terroristisesta luonteesta. Näin ollen voitaisiin sanoa, että tekijä on vähintään tiennyt tai hyväksynyt sen seikan, että edistysteon kohteena oleva järjestö on terroristinen. Mielestäni siis jo se seikka, että tekijä on halunnut tukea terroristista tarkoitusta, riittää osoittamaan syyllisyyden siinä tapauksessa, että järjestö on myös tosiasiallisesti ollut terroristinen. Toisaalta taas jo edistämistarkoituksen osoittaminen edellyttää sitä, että pystytään näyttämään tekijän olleen tietoinen järjestön luonteesta. Näin ollen en edellyttäisi

valmistelu- ja edistämistarkoituksen osalta muuta kuin tarkoitustahallisuuden tasoista tahallisuutta siihen nähden, että tuetaan terroristijärjestöä – tietysti olettaen että järjestö on tosiasiallisesti ollut terroristijärjestö. Terroristisia valmistelu- ja edistämisrikoksia koskeva tutkimus on kuitenkin vähäistä, joten näiden seikkojen osalta tarvitaan lisätutkimusta.

7. Arviointia oikeuskäytännössä

7.1 Varsinais-Suomen KO nro 18/125884

7.1.1 Oikeustositseikasto ja pohjarikosten arviointi

Tapauksessa syyttäjät vaativat B:lle tuomiota RL 34 a luvun 1 §:n 2 momentin mukaisesti kahdesta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhasta, sekä 3 momentin mukaisesti kahdeksasta terroristisessa tarkoituksessa tehdystä murhan yrityksestä. Syytteessä esitettiin, että B:n tarkoitus oli ollut aiheuttaa teollaan vakavaa pelkoa sekä Suomen, että muun Euroopan väestön keskuudessa, ja että rikos oli tehty terroristisessa tarkoituksessa siten, että se oli ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Suomen valtiolle.²⁸³ Tapauksessa B oli ennen tekoaan ladannut Telegram–viestisovellukseen itsestään kuvamaansa videon, jossa hän luki aiemmin kirjoittamansa manifestin, sekä Facebook-sivulleen kuvan ISIS-järjestön lipusta. Näiden esitoimien jälkeen B oli siirtynyt kaupungin ydin keskustaan torialueelle, jossa puukotettuaan ensimmäistä uhriaan ja tätä auttamaan tulleita ihmisiä, hän lähti juoksemaan torialueen vastakkaisen puolen suuntaan samalla puukottaen muita ihmisiä ja huutaen ”Allahu Akbar”. B ehti vahingoittaa yhteensä kymmentä ihmistä, ennen kuin puukotuksista ilmoituksen saanut poliisipartio sai hänet kiinni.²⁸⁴ Tapahtumien seurauksena kaksi uhreista kuoli, ja muut saivat eriasteisia vammoja.²⁸⁵

Käräjäoikeus aloitti tekojen arvioinnin selvittämällä, voitiinko pohjarikokset katsoa toteen näytetyiksi, koska jos näin ei olisi ollut, ei olisi ollut tarvetta myöskään terrorismirikosten erityisten tunnusmerkistötekijöiden arvioimiseen. Riidatonta oli, että kaksi henkilöä oli kuollut tekojen seurauksena, ja kahdeksan muuta henkilöä olivat saaneet eriasteisia vammoja. Käräjäoikeus katsoi, ettei ollut aiheitta epäillä B:n tekemää tunnustusta siitä seikasta, että hänen tarkoituksensa oli tappaa ensimmäiset kolme uhriaan ja tämän jälkeisten puukotusten osalta oikeus katsoi, että B:n oli tunnustuksensa mukaisesti tullut käsittää, että hänen tekojensa varsin todennäköisenä seurauksena oli uhrien kuolema, joten tekoja pidettiin

---

²⁸³ Varsinais-Suomen KO tuomio nro 18/125884, s.1.

²⁸⁴ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa s. 2, 5.

²⁸⁵ Varsinais-Suomen KO tuomio nro 18/125884, s.2.

tahallisina. Ratkaistavaksi asiassa jäi, oliko tekoja arvioitava tapon ja sen yrityksen vai murhan ja sen yrityksen tunnusmerkistön mukaisesti.²⁸⁶

Oikeus katsoi todistelun perusteella, että B:n mielessä oli jo pitkään itänyt ajatus jonkinlaisesta ääri-islamien toimintatapoja noudattavasta teosta. Merkittävänä pidettiin tekijän kirjoittamaa ja videoimaa ISIS-järjestön ajattelutapaan kytkeytyvää manifestia, jota oikeus piti B:n radikalisoitumisen huipentumana. Manifestin julkaiseminen yhdistettynä siihen, että B oli ottanut tekopäivänä asunnoltaan lähtiessään kaksi veistä mukaansa ja että hän oli vielä ladannut Facebook-sivulleen ISIS-järjestön lipun, osoitti oikeuden mukaan sen, että B oli päättänyt tehdä ISIS:n toimintamallin mukaisen rikoksen vakaasti harkiten. Koska tapahtumien kulkua ei voitu pitää yllättävänä, odottamattomana tai hallitsemattomana, vakaan harkinnan katsottiin kattavan jokaisen B:n syyksiluetun teon. Käräjäoikeuden mukaan B:n uhreihinsa kohdistamaa väkivaltaa voitiin pitää erityisen tuskallisena ja silmittömänä, mikä puolestaan osoitti sitkeää surmaamispyrkimystä. ”Allahu akbar” -huutojen katsottiin osoittaneen sellaista päättäväisyyttä, mikä tuki erityisen raakaa tekotapaa koskevaa väitettä. Koska rikos oli lisäksi kohdistettu julkisella paikalla sattumanvaraisesti valittuihin useisiin ihmisiin ja vielä vilkkaaseen vuorokaudenaikaan, oikeus päätyi siihen ratkaisuun, että rikokset oli tehty erityisen raa’alla ja julmalla tavalla.²⁸⁷

Rikosten katsottiin olleen lisäksi kokonaisuutena arvostellen törkeitä, koska tapon kvalifioivia perusteita oli useita, uhreja oli lukuisia ja he olivat sattumanvaraisia, lieventäviä asianhaaroja ei ollut, eikä tilanteen kehittyminen ollut voinut tulla B:lle yllätyksenä. B:n katsottiin siten syyllistyneen kahteen murhaan ja kahdeksaan murhan yritykseen.²⁸⁸ Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa 1 §:n 1 ja 2 momentin välisestä erosta. Jos tuomioistuin olisi tässä tapauksessa katsonut, että rikostunnusmerkistö täyttyi vain tapon osalta, olisi tarkastelun kohteeksi tullut myös vahinkoedellytyksen täyttyminen, sillä 1 momentin mukaisten terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten osalta edellytetään terroristisen tarkoituksen lisäksi vahinkoedellytyksen toteen näyttämistä. Edellä todetun mukaisesti, 2 momentissa mainitun terroristisessa tarkoituksessa tehdyn murhan osalta vakavan vahingon edellytystä ei ole. Näin ollen käräjäoikeuden arviotavaksi jäi vain terroristisen tarkoituksen olemassaolo.

---

²⁸⁶ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa s. 5.

²⁸⁷ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa s. 7–11.

²⁸⁸ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa s. 11.

7.1.2 Erityisten tunnusmerkistötekijöiden arviointia

7.1.2.1 Vahinkoedellytys

Koska vastaajan puolustus oli esittänyt väitteen siitä, että vahinkoedellytyksen tuli koskea myös 2 momenttia, vaikka sitä ei ollut rikoslakiin kirjattukaan, joutui käräjäoikeus ottamaan kantaa vahinkoedellytyksen soveltumiseen tilanteessa. Niin kuin edellä alaluvussa 3.3.2 on esitetty, vahinkoedellytys -vaatimuksen soveltamiselle 2 momentin mukaisen murhan arvioinnissa ei ole perusteita. Käräjäoikeus kuitenkin otti asiaan kantaa ja aloitti vahinkoedellytyksen arvioinnin 1 §:n 1 momentin ja 2 momentin välisestä suhteesta. Pykälän katsottiin olevan sanamuodoltaan hyvin selkeä ja yksiselitteinen, koska 2 momentin mukaan murha ja 3 momentin mukaan murhan yritys ovat terrorismirikoksia aina, jos ne on tehty terroristisessa tarkoituksessa. Oikeus korosti, että toisin kuin 1 momentissa mainittujen muiden rikosten osalta, murhan tai sen yrityksen osalta ei sanamuodon mukaan edellytetä, että sen tulisi lisäksi olla omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa.²⁸⁹

B:n puolustus katsoi, että koska lisäehto vakavasta vahingosta koski puitepäätöksessä myös murhaa, olisi kansallista säädöstä tullut tulkita puitepäätöksen valossa niin, että sama lisäehto oltaisiin ulotettu koskemaan myös murhaa. Käräjäoikeus totesi tätä koskien, että terrorismidirektiivin implementointia koskevaan hallituksen esitykseen on kirjattu, että direktiivi yhä edelleen puitepäätöksen tavoin antaa mahdollisuuden sille, että kansallisesti voidaan katsoa riittäväksi terroristisessa tarkoituksessa tehdyn murhan perusteeksi se, että se on tehty terroristisessa tarkoituksessa. Perusteluissa lisäksi korostettiin komission todenneen jo vuonna 2007 Suomen panneen puitepäätöksen 1 artiklan asianmukaisesti täytäntöön. Näiden seikkojen perusteella käräjäoikeus päätyi katsomaan, että murha oli voitu kansallisesti säätää terroristisessa tarkoituksessa tehdyksi ilman lisäedellytystä vakavan vahingon vaarasta. Koska tämä ei myöskään ollut vastoin puitepäätöksen tavoitteita ja tarkoitusta, ei EU-säädösten tulkintavaikutus edellyttänyt lain sanamuodon vastaista tulkintaa tässä tapauksessa.²⁹⁰ Näin ollen, koska vaarantamisedellytyksen ei katsottu koskevan nyt kyseessä olevia rikoksia, ei sen lähemmälle tarkastelulle ollut ollut aihetta.

---

²⁸⁹ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa, s. 12–13.

²⁹⁰ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa, s. 14–15.

7.1.2.2 Terroristinen tarkoitus

Käräjäoikeus arvioi tapauksessa 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa, jonka mukaan tekijällä on terroristinen tarkoitus, jos hänen tarkoituksenaan on aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa. Oikeus katsoi tekotavan, sekä B:n pyrkimyksen liittää rikokset osaksi ISIS-järjestön terrori-iskujen jatkumoa osoittavan hänen tarkoituksenaan olleen vakavan pelon aiheuttaminen. Tekotapa katsottiin hyvin samankaltaiseksi muiden Euroopassa lähi vuosina toteutettujen terrori-iskujen kanssa, koska se kohdistettiin siviileihin julkisella paikalla, ja vielä sellaiseen aikaan päivästä, jolloin paikalla olisi varmasti paljon ihmisiä. Tällaisiin iskuihin on lähes mahdotonta varautua, ja niiden yllätysmomentti on erittäin suuri. Oikeus havainnollisti toteamaansa vertaamalla nyt kyseessä ollutta iskua samankaltaisiin iskuihin Nizzassa, Berliinissä, Lontoossa ja Tukholmassa, joissa oli kyse julkisilla paikoilla toteutetuista yksittäisistä veitsi-iskuista ja ajoneuvojen ajamisesta väkijoukkoon.²⁹¹

Oikeus oli katsonut selvitetyn B:n radikalisoituneen sillä tavoin, että teot tehdessään B oli ajatellut olevansa ISIS-järjestön aatteiden mukaisesti toimiva vääräuskoisia vastaan taisteleva jihadin kävijä. Perusteluiden mukaan B:n tavoite koko prosessin ajan oli ollut vahvistaa sitä vaikutelmaa, että hän toimi jihad-taistelijana, mikä kävi ilmi muun muassa siitä, että hän itse ilmoitti oikeudenkäynnissä tehneensä teot terroristisessa tarkoituksessa. Käräjäoikeus ei pitänyt tätä ilmoitusta yksistään erityisen merkittävänä. Manifestista kuitenkin oikeuden mukaan ilmentyivät selkeästi ISIS-järjestön ideologiat ja tavoitteet, kun siinä muun muassa kehoitettiin muslimeja käymään jihadia vääräuskoisia vastaan, irrottautumaan läntisestä arvomaailmasta, tukeutumaan Allahiin ja tukemaan ISIS-järjestöä. Se, että B oli vielä julkaissut manifestin, osoitti oikeuden mukaan, että hänen tavoitteensa oli ollut saattaa omat vaikuttimensa muiden samaa aatetta kannattavien tietoon, ja kytkeä oma tekonsa ISIS-järjestön toteuttamiin terrori-iskuihin. Kun vielä otettiin huomioon järjestön nimissä tehtyjen iskujen lukuisuus ja niiden väkivaltaisuus, oli erittäin perusteltua, että tekojen johdosta väestön keskuudessa syntyi vakavaa pelkoa yksityisten etujen, kuten hengen ja terveyden vaarantumisesta. Näiden seikkojen perusteella oikeus katsoi, että vakavan pelon aiheuttaminen oli nimenomaan ollut B:n tarkoitus.²⁹²

Vastaaja oli esittänyt kirjallisena todisteena *Martin Scheininin* puolustuksen pyynnöstä laatiman asiantuntijalausannon, koskien mm. pelkoedellytyksen täyttymistä tapauksessa, ja

²⁹¹ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa, s. 15, 17.

²⁹² Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa, s. 15–17.

haluankin nostaa kyseisestä lausunnosta esiin muutaman mielenkiintoisen seikan. Lausunto perustui suurelta osin aineistoon, joka ei itselläni ole tutkimusta tehdessäni ollut käytettävissä, joten en pysty vastaamaan siinä esitettyihin väitteisiin samasta lähtökohdasta. *Scheinin* esitti lausunnossaan, ettei hänen näkökantansa mukaan edellytys vakavan pelon aiheuttamisesta väestön keskuudessa käsillä olleessa tilanteessa toteutunut. Hänen tulkintansa oli, että B:n vaikuttimina toimivat myös katkeruus ja kostonhalu länsimaita kohtaan, jotka eivät kuitenkaan kuulu terroristisen tarkoituksen tunnusmerkkeihin. Hän korosti B:n puhuneen kuulusteluissa pelosta ainoastaan siinä yhteydessä, kun hän oli kertonut omastaan viedä suunnitelma läpi, eikä millään tavoin viittauksena tarkoitukseen aiheuttaa pelkoa nimenomaan väestössä. B oli *Scheininin* mukaan kuulusteluissa kertonut julkaisseensa manifestin voittaakseen omat pelkonsa, valmistautuakseen marttyyrikuolemaan, välittääkseen tiedon teostaan ISIS:lle ja estääkseen itseään peruuttamasta suunnitelmansa. Hänen mukaansa videon julkaisemisella ei siten pyritty aiheuttamaan pelkoa väestön keskuudessa, koska se osoitettiin ISIS:n suuntaan. Lopuksi hän korosti, että vaikka B:llä oli ollut liityntä terrorismiin ja hän oli saanut vaikutteita ISIS-järjestöstä, nämä seikat eivät riittäneet kvalifioimaan hänen tekojaan terroristisessa tarkoituksessa tehdyiksi.²⁹³ Oikeus oli kuitenkin eri mieltä.

Lausunto tuo mielestäni hyvin esiin sen kiistanalaisuuden, jota käsittelin aiemmin luvussa 5.2 arvioidessani motiivin ja päämäärän rajapintaa terroristisen tarkoituksen yhteydessä. *Scheinin* pohti nimenomaan tekijän motiiveja ja vaikuttimia todetessaan, ettei tekijällä voinut olla terroristista tarkoitusta. Täysin motiiveihin perustuva arviointi on kuitenkin nähdäkseni virheellinen, koska tarkoitus ei ole selvittää mikä tekijän motiivi on ollut, vaan mihin hän on teollaan pyrkinyt. Tässäkään tilanteessa ratkaisevaa merkitystä ei sinänsä ollut sillä, mikä tekijän vaikuttimeksi vahvistettiin. Tuomioistuin olisi voinut *Scheininin* tulkintaa myötäillen todeta motiivin olleen kostonhalu länsimaita vastaan ja *Scheinin* on oikeassa myös siinä, ettei kostonhalu ole terroristisen tarkoituksen tarkoitustyyppi. Esimerkinomaisesti yksinkertaistaen voidaan myös kuitenkin samaan hengenvetoon todeta, ettei henkirikoksissakaan anneta ratkaisevaa merkitystä sille, mikä tekijän motiivi on ollut. Motiivi voi olla mitä vain mustasukkaisuudesta velan maksamattomuuteen, mutta ratkaisevaa on se, että tekijä on pyrkinyt säännöksessä edellytettyyn seuraukseen, eli henkilön kuoleman aiheuttamiseen. Samoin terroristisessa tarkoituksessa tehdyissä rikoksissa, motiivi voi olla itse vakavan pelon aiheuttamisen halu, kostonhalu, maahanmuuttovastaisuus tai oikeastaan mikä tahansa, koska sillä ei ole ratkaisevaa merkitystä, kunhan nimenomainen tarkoitus on ollut aiheuttaa jokin 6 §:n 1 momentin mukaisista seurauksista.

---

²⁹³ Scheininin lausunto asiassa Varsinais-Suomen KO nro 18/125884, s. 12–14, 19.

Oikeuden perusteluista voi nähdäkseni havaita, että on hyvin helppo ajautua tekemään johtopäätöksiä ainoastaan sen perusteella, että henkilön katsotaan kannattavan ääri-islamilaista ajattelutapaa. Yhdyn kuitenkin *Scheininin* tulkintaan siitä, ettei pelkästään tämän perusteella voida suoraan sanoa, että henkilön suorittamat teot ovat terroristisia. Mielestäni tuomioistuin antoi huomattavan paljon painoarvoa sille, että tekijä oli julkisesti esittänyt kannattavansa ISIS-järjestöä, ja että hänen katsottiin radikalisoituneen. Koska terroristisessa tarkoituksessa tehtävissä rikoksissa kyse on tarkoitustahallisuuden alaan kuuluvista teoista, tuomioistuimen on pystyttävä osoittamaan, että tekijän nimenomaisena tarkoituksena on ollut aiheuttaa säännöksessä mainittu seuraus. Oikeus myös itse totesi, että käsiteltävänä olevan teon osalta sovelletaan tarkoitustahallisuuden erityistä kategoriaa, jossa tahallisuusvaatimus on korotettu.²⁹⁴ Tuomioistuin oli tapauksessa ottanut arvioinnin kohteeksi tarkoitustyypeistä vakavan pelon aiheuttamisen, mikä tarkoittaa, että tämän on tullut olla tekijän nimenomainen päämäärä. Riittäväksi näytöksi tarkoitustahallisuuden tasoisesta tarkoituksesta ei voida katsoa sitä, että tekijä on kannattanut tiettyä ideologiaa tai järjestöä, vaikka kyseessä onkin ollut paljon pahennusta aiheuttanut ISIS. Vaikka käräjäoikeus pitikin mielestäni virheellisesti tekijän radikalisoitumista ja ISIS-järjestön kannattamista merkittävänä, se kuitenkin perusteli mielestäni riittävän hyvin sen, miksi se katsoi pelkoedellytyksen täyttyneen.

Olen ensinnäkin samaa mieltä käräjäoikeuden kanssa siitä, että tekotapa todellakin oli hyvin pelkoa herättävä. Kun vielä jälkikäteen arvioidaan tilannetta, voidaan riidattomasti mielestäni sanoa, että teko myös tosiasiallisesti aiheutti vakavaa pelkoa väestössä. Nimenomaan se, että ISIS oli toteuttanut samankaltaisia iskuja sattumanvaraisesti ympäri Eurooppaa ja että B halusi kytkeä oman tekonsa tähän jatkumoon, herätti väestössä kysymyksen siitä, oliko islamistinen terrorismi rantautunut viimein Suomeen, ja voitiinko liikkumista julkisilla paikoilla pitää enää turvallisena. Pelko heräsi siten nähdäkseni ainakin hengen, terveyden, ruumiillisen koskemattomuuden ja turvallisuuden suojelemisen näkökulmasta. Tähän liittyen pidin kuitenkin myös hieman ongelmallisena oikeuden harkintaa, joka perustui siihen, että tekoa voitiin pitää yleisesti pelkoa aiheuttavana, koska samankaltaisia tekoja oli tehty laajasti Euroopassa. Tällainen arviointi oli toki tapauksessa tärkeää, mutta silloin ei saisi ajautua tekijän oman nimenomaisen päämäärän arvioinnista siihen, että pelkoedellytyksen katsotaan täyttyvän vain sillä perusteella, että kyseisenlainen teko on omiaan aiheuttamaan vakavaa pelkoa väestössä tekohetkellä yhteiskunnassa vallitsevan tilanteen vuoksi. Tarkoitus on todistaa, että pelon aiheuttaminen on ollut tekijän nimenomainen päämäärä, eikä pyrkä perustelemaan, miksi tällainen teko yleisesti ja juuri lähiaikoina olleiden tilanteiden vuoksi

---

²⁹⁴ Varsinais-Suomen KO tuomion nro 18/125884 perusteluosa, s.17.

voisi aiheuttaa pelkoa. On toki mielestäni riidatonta, että teko on aiheuttanut pelkoa juuri siitä syystä, että se yhdistettiin ISIS:n harjoittamiin terrori-iskuihin, mutta terroristisessa tarkoituksessa on kyse tekijän omasta tarkoitushakuisuudesta. Tekijän on siten itse tullut tavoitella tätä seurausta, eikä riittävää ole, että kyseinen teko nyt vain sattuu yleisen yhteiskunnallisen tilanteen vuoksi aiheuttamaan kyseisen seurauksen.

Katson kuitenkin, että vaikka ihmisen ideologiaa ei voida pitää ratkaisevana tekijänä, ei käräjäoikeus tehnyt täysin turhaa työtä B:n motiivien analysoidessaan. Niin kuin *Borgerskin* aiemmin alaluvussa 5.1 kerroin tavoin on esittänyt, terroristinen tarkoitus on rehellisesti sanottuna helpompi näyttää toteen, kun on tieto taustalla olevasta motiivista. B:n taustalla vallinneen ideologian arviointi oli siten tärkeää sen vuoksi, että sen perusteella pystyttiin vahvistamaan se, että teot haluttiin kytkeä ISIS:iin, mitä edellä kuvatulla tavalla käytettiin perusteluna pelkoedellytyksen täyttymisestä. Se mikä mielestäni perusteluiden osalta oli ratkaisevaa, on se, että vaikka tuomioistuimien käytti paljon aikaa ääri-islamilaisten radikalisoitumisen näyttämiseen, tämä ei jäänyt kuitenkaan ainoaksi perusteluksi pelkoedellytyksen toteen näyttämiseksi, vaan ideologiaa käytettiin lähinnä aihetodisteluna ja tarkoitustyyppien käsillä oloa perusteltiin myös muilla seikoilla.

Mielestäni oikeuden päätös siitä, ettei se antanut tekijän omalle tunnustukselle terroristisesta tarkoituksesta kovinkaan suurta merkitystä oli oikea, ja puolestaan manifestin merkityksen korostaminen Ruotsin mallin mukaisesti oli tärkeää ratkaisun kannalta. Luvussa 4.2 todetulla tavalla Ruotsissa on katsottu julkisesti uhkaavan viestin, kuten manifestin lähettämisen teon yhteydessä olevan merkittävä tekijä pelkoedellytyksen toteen näyttämiseksi. Samankaltainen merkitys annettiin tapauksessa myös B:n julkaisemalle manifestille, vaikka epäselväksi jäi, kuinka julkinen kyseinen manifesti tosiasiallisesti oli.

Tapauksessa olisi ollut mahdollisuus tutkia myös pakottamisedellytyksen täyttymistä, jos B oli tosiasiallisesti esitutkinnassa *Scheininin* kertoman mukaisesti esittänyt väitteitä siitä, että hänen tarkoituksenaan oli ollut tehdä jotain tilanteen korjaamiseksi Syyriassa. Esitutkimateriaaliin perehtymättömänä uskallan kuitenkin väittää, että edellytyksen arvioinnin sivuuttamiselle on ollut perustellut syyt. On myös muistettava, ettei rangaistusvastuun kannalta ole merkitystä täytyykö terroristisista tarkoitustyypeistä vain yksi vai useampi, koska jo yhden tarkoitustyyppien täytyminen on riittävää. Mielestäni käräjäoikeus pystyi osoittamaan, että B:n nimenomaisena tarkoituksena oli aiheuttaa vakavaa pelkoa väestön keskuudessa. Tekijän näkökulmasta katsoen, en myöskään näe perustelluksi väittää,

että tekojen seuraus olisi ollut täysin poissuljettua, vaan nähdäkseni vähintään järjellinen todennäköisyys tavoitellun seurauksen toteutumiseen nähden on ollut olemassa. Terroristinen tarkoitus – vakavan pelon aiheuttaminen väestössä – tuli nähdäkseni toteen näytetyksi tarkoitustahallisuuden tasoisella varmuudella.

7.2 Helsingin KO nro 14/155462 & Helsingin HO 16/111925

7.2.1. Oikeustositseikasto ja pohjarikosten arviointi

Tapauksessa syyttäjät vaativat RL 34 a luvun 5 §:n mukaisesti rangaistusta G:lle, M:lle, S:lle ja N:lle terrorismin rahoittamisesta, ja N:lle tämän lisäksi 4 c §:n (silloisen 4 b §:n) mukaisesti värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen sekä terroristisessa tarkoituksessa tehtävän törkeän ihmiskaupan valmistelusta 2 §:n mukaisesti. Syyttäjien mukaan vastaajat lähettivät yli kahden vuoden ajan rahavaroja Somaliaan ja Keniaan käytettäväksi al-Shabaab-järjestön terroristiseen toimintaan, toimittamalla kerätyt varat sellaisille henkilöille, jotka olivat mukana järjestön toiminnassa, tai kuuluivat sen lähipiiriin. Vastaajan N syytettiin lisäksi vaikuttaneen veljeensä I:hin siten, että tämä oli sen vuoksi tehnyt päätöksen matkustaa Somaliaan ja liittyä siellä al-Shabaab järjestöön. N oli syytteen mukaan kehottanut I:tä matkustamaan Somaliaan, tukenut matkaa taloudellisesti ja auttanut matkajärjestelyissä, sekä pääsemään yhteyksiin järjestön kanssa. Hänen syytettiin myös suunnitelleen veljensä I:n kanssa tämän kahden alaikäisen lapsen houkuttelemista Keniaan lomamatkalle, missä heidät oli tarkoitus huumata ja kuljettaa Somaliaan al-Shabaab-järjestön koulutusleirille. Hänen kerrottiin keskustelleen suunnitelmastaan usein puhelimitse veljensä I:n ja muiden henkilöiden kanssa, ja selvitelleen matkan hintaa, erilaisia reittejä ja viisumiasioita. Syytteissä tarkoitettut teot sijoittuivat tammikuun 2008 ja syyskuun 2011 välille.²⁹⁵ Käräjäoikeus katsoi vastaajien syyllistyneen kaikkiin syytteenalaisiin tekoihin, mutta syytteet hylättiin myöhemmin hovioikeudessa.

Tässä kohtaa on syytä muistuttaa nyt kyseessä olevien edistämisrikosten luonteesta nimenomaan 34 a luvun 1, 1 a ja 2 §:ien mukaisia rikoksia edistävinä tekoina. Edistämisrikoksista voidaan siis rangaista, jos ne tehty tarkoituksessa edistää jotakin näiden pykälien mukaisista rikoksista. Koska vastaajien väitettiin tehneen rikokset nimenomaan al-Shabaabin hyväksi, tuli selvittää, oliko järjestö tosiasiaassa syyllistynyt näiden säännösten

---

²⁹⁵ Helsingin KO nro 14/155462, s. 1, 3.

mukaisiin rikoksiin, jotta edistämistarkoituksen voitiin katsoa täyttyneen. Tämä johtui siitä, että koska edistämisteot tehtiin järjestön hyväksi, tuli järjestön olla se taho joka suorittaa 1, 1 a tai 2 §:ien mukaisia rikoksia, jotta vastaajien edistämisteoilla voitiin sananmukaisesti edistää välillisesti näiden pykälien mukaisia rikoksia.

Värväystä koskevan syytekohtan vuoksi oli lisäksi selvitettävä, oliko järjestö nimenomaan terroristiryhmä, jotta värväminen tähän ryhmään voitiin katsoa terrorismirikokseksi. Käräjäoikeus katsoi, että al-Shabaab oli syyllistynyt RL 34a luvun 1 §:ssä mainituista rikoksista ainakin törkeään tuhotyöhön, surmaan, tappoon ja murhaan. Kyseessä todettiin myös olleen terroristiryhmä, koska järjestöllä oli kiinteä johtorakenne ja johtamisjärjestelmä, ja se oli harjoittanut ainakin vuosien 2007 ja 2014 välisen ajan terroristista toimintaa. Järjestöllä katsottiin olleen ainoastaan sotilaallista toimintaa, ja terroristisella toiminnalla todettiin olleen niin huomattava osuus järjestön koko toiminnasta, että kaikilla sille lahjoitetuilla varoilla tuli käräjäoikeuden mukaan katsoa rahoitetun nimenomaan terrorismia.²⁹⁶

Vastaajien katsottiin 34 a luvun 5 §:n mukaisesti todisteiden valossa olleen tietoisia al-Shabaabin terroristisesta toiminnasta ja siitä, että heidän keräämänsä rahat tullaan lähettämään järjestölle terroristisen toiminnan rahoittamiseksi, ja näin ollen heidän katsottiin syyllistyneen terrorismin rahoittamiseen. Al-Shabaabin todettiin todistelun perusteella olleen terroristiryhmä epäillyn värväämisrikoksen tekoajankohtana, mikä tarkoitti sitä, että henkilön värväminen kyseiseen ryhmään täytti värväysrikoksen tunnusmerkistön. N:n veli I oli liittynyt al-Shabaabiin vuonna 2011 taistelijaksi, N:n ensin tarjottua veljelleen mahdollisuutta tähän. N oli ollut yhteydessä asian tiimoilta al-Shabaabin vaikutusvaltaisiin jäseniin, ja oikeuden mukaan I:n osoittama kiitollisuus merkitsi, että N:llä oli ollut olennainen vaikutus I:n päätökseen liittyä järjestöön. Koska N oli jo edellä todetusti tietoinen järjestön terroristisesta luonteesta, katsottiin hänen syyllistyneen värväykseen. Käräjäoikeuden mukaan N:n ja I:n yksityiskohtainen suunnitelma lapsien viemisestä koulutusleirille vastoin näiden tahtoa oli edennyt jo niin pitkälle, että uhka sen toimeenpanosta oli todellinen.²⁹⁷ Koska teon katsottiin myös olleen omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa jollekin valtiolle tai kansainväliselle järjestölle, N tuomittiin terroristisessa tarkoituksessa tehtävän törkeän ihmiskaupan valmistelusta.

---

²⁹⁶ Helsingin KO nro 14/155462, s. 21–23.

²⁹⁷ Helsingin KO nro 14/155462, s. 29–50.

Hovioikeus katsoi asiassa toisin kuin käräjäoikeus todetessaan, että al-Shabaabin terroristisella luonteella oli merkitystä ainoastaan värväämistä koskevassa syytekohtassa. Hovioikeus hylkäsi terrorismin rahoittamista koskevat syytteet kaikkien vastaajien osalta katsoessaan toisin kuin käräjäoikeus, että al-Shabaab järjestön toiminta oli voinut kattaa muutakin kuin terroristista toimintaa, eikä siten kaikkea sen toimintaa voitu pitää terroristisena. Oikeus katsoi, ettei G:n voitu päätellä olleen tietoinen rahojen vastaanottajan asemasta järjestössä ja hänen omaa kertomustaan varojen käyttötarkoituksesta pidettiin myös uskottavana. M:n osalta ei kertynyt riittävästi näyttöä siitä, että tämä olisi tiennyt rahojen vastaanottajan yhteydestä al-Shabaabiin siten, että hänen voitaisiin katsoa tarkoittaneen rahoittaa terrorismirikoksia. S:n omaa kertomusta Koraanin myyntitulojen välittämisestä, ja tuttaviansa auttamisesta pidettiin uskottavana myös näytön tukiessa hänen kertomustaan, eikä hänen siten katsottu olleen tietoinen varojen päättämisestä terroristiseen toimintaan. Myös N:n osalta jäi varteenotettava epäily siitä, että hän olisi lähettänyt varat Somaliaan tietoisena siitä, että niillä rahoitettaisiin al-Shabaabin terroristista toimintaa, koska ei ollut näytön perusteella varmuutta siitä, kuuluivatko rahojen vastaanottajat sellaiseen siipeen, joka toteutti yksinomaan terroristisia tekoja.²⁹⁸

Värväämistä koskevan syytekohtan käsittelyssä todettiin, että vaikka järjestön toiminnan katsottiin käsittävän muutakin kuin terroristista toimintaa, voitiin sitä kuitenkin pitää terroristijärjestönä siltä osin, kun sen toiminta sisälsi terrori-iskuja. Tämän syytekohtan kannalta oikeus näki ongelmalliseksi sen, ettei värvätyksi väitettyä I:tä itseään oltu missään vaiheessa kuultu. Hovioikeus katsoi, että liittymispäätökseen oli voinut olla vaikuttamassa useita syitä, eikä keskusteluita N:n kanssa voitu pitää pääasiallisena syynä, ja piti siten todennäköisenä, että I oli tehnyt päätöksen liittymisestä N:n vaikutuksesta riippumatta. Syyte hylättiin. Viimeisessä syytekohtassa törkeän ihmiskaupan toteuttamiseksi ja matkan järjestämiseksi ei ollut tehty riittävästi konkreettisia toimia, kuten viisumien tai lentolippujen hankintaa, joten N:n ei katsottu tehneen rangaistavaa valmistelutoimintaa. Vaara rikoksen toteuttamisesta katsottiin niin vähäiseksi, että myös tämä syyte hylättiin.²⁹⁹ Koska pohjarikokset eivät tulleet toteen näytetyiksi, hovioikeus ei ottanut kantaa erityisten tunnusmerkistötekijöiden täyttymiseen.

---

²⁹⁸ Helsingin HO nro 16/111925, s.14, 17–20.

²⁹⁹ Helsingin HO nro 16/111925, s. 23–26, 32–33.

7.2.2 Erityiset tunnusmerkistökijät edistämisrikoksissa

On alkuun hyvä huomioida, etteivät seuraavaksi käsitellyt käräjäoikeuden perustelut saaneet lainvoimaa hovioikeuden hylätessä syytteet. Hovioikeudessa ei kuitenkaan otettu kantaa erityisten tunnusmerkistökijöiden täyttymiseen, eikä syytteitä hylätty nimenomaan sen vuoksi, etteivät nämä edellytykset olisi täyttyneet. Käsittelen siten käräjäoikeuden perusteluja tältä osin, koska koen sen tärkeäksi edellä käsiteltyjen asioiden havainnollistamiseksi.

Terrorismin rahoittamista ja värväystä koskevien syytekohtien osalta syytetyiltä ei edellytetty terroristista tarkoitusta, eikä sitä, että heidän tekonsa olisivat olleet omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Koska kyse oli edistämisrikoksista, nämä edellytykset koskivat sitä toimintaa, jota heidän esitettiin rahoittavan ja jonka hyväksi värväys olisi tapahtunut. Syytteessä esitettiin, että teot tehtiin al-Shabaab-järjestön hyväksi, joten järjestön toiminnan, jota väitettiin rahoitetun ja jonka hyväksi värväys olisi tapahtunut, tuli tunnusmerkistön täyttymiseksi olla siten terroristista, että sen tuli sisältää 1, 1 a tai 2 §:ien mukaisten rikosten tekemistä. Jotta näiden rikosten voitiin sanoa olleen käsillä, oli järjestön suorittamien tekojen tullut olla omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa, ja ne oli tullut tehdä terroristisessa tarkoituksessa. Käräjäoikeus oli tapauksessa katsonut järjestön suorittaneen 1 §:n mukaisia rikoksia terroristisessa tarkoituksessa siten, että ne olivat olleet omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa, ja tämän arvionsa se perusti järjestön toiminnasta tehtyyn selvitykseen.

Järjestön toiminnan osalta oikeus katsoi kaikkiaan kolmen eri tarkoitustyyppin, eli 1–3 kohtien täyttyneen, kun sen tarkoituksena katsottiin ensinnäkin olleen aiheuttaa vakavaa pelkoa Somalian ja sen naapurivaltioiden väestön keskuudessa. Toiseksi oikeus arvioi sen tarkoituksena olleen oikeudettomasti pakottaa Somalian hallitus, naapurivaltiot sekä YK ja Afrikan Unioni luovuttamaan sille valta Somaliassa ja sen lähialueilla. Käräjäoikeus piti myös selvänä, että järjestö pyrki oikeudettomasti kumoamaan Somalian valtiosäännön, tai ainakin muuttamaan tai horjuttamaan vakavasti Somalian oikeusjärjestystä, tai aiheuttamaan erityisen suurta vahinkoa sen valtionaloudelle ja yhteiskunnallisille perusrakenteille. Vahinkoedellytyksen osalta katsottiin puolestaan, että teot olivat olleet omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Somalialle, Etiopialle, YK:lle ja Afrikan unionille.³⁰⁰ Molempien erityisten tunnusmerkistökijöiden katsottiin siis olevan käsillä.

---

³⁰⁰ Helsingin KO nro 14/155462, s. 21–22.

Todisteet joilla erityiset tunnusmerkistökijät näytettiin rahoittamista ja värväystä koskevien syytekohtien osalta toteen, olivat YK:n turvallisuusneuvoston pakotelista, Iso-Britannian luettelo kansainvälisistä terrorismijärjestöistä vuodelta 2012, Kanadan vastaava luettelo vuodelta 2010, Euroopan unionin neuvoston asetus 356/2010 ja asiantuntijoina lausunnon antaneiden Brydenin ja Jokisen kertomukset. Ensimmäisen todisteen mukaan järjestö oli laitettu YK:n turvallisuusneuvoston pakotelistalle 23.8.2012, koska sen toiminnan oli katsottu suoraan tai epäsuorasti uhkaavan Somalian rauhaa, turvallisuutta ja vakautta, sekä estävän humanitääriseen avun antamisen. Järjestön oli todettu värväävän lapsia sotilaikseen, olevan yhteydessä al-Qaidaan, ja julistaneen tavoittelevansa Somalian hallituksen kaatamista. Pakotteet oli jouduttu asettamaan muun muassa sen vuoksi, että järjestö oli murhannut useita avustustyöntekijöitä, ja tehnyt pommi-iskuja. Toisen todisteen mukaan Iso-Britannia oli luokitellut järjestön kansainväliseksi terroristijärjestöksi 6.7.2012, koska se oli kohdistanut väkivaltaa mm. hyökkäyksiin ja pommituksiin Somalian hallintoa ja kansainvälisiä rauhanturvaajia kohtaan. Kolmannen todisteen mukaan Kanada oli luokitellut järjestön terroristiseksi jo vuonna 2010 pommitusten ja salamurhien vuoksi, jotka oli kohdistettu mm. Etiopian ja Somalian virkamiehiin ja toimittajiin. EU asetuksen 356/2010 mukaan järjestö oli listattu sellaiseksi oikeushenkilöksi, johon oli kohdistettava pakotteita, koska se uhkasi tai tuki sellaisia toimia, jotka uhkasivat Somalian rauhaa, turvallisuutta tai vakautta.³⁰¹

Bryden kertoi asiantuntijalausunnossaan Somaliassa olleen vuodesta 1991 lähtien poliittisesti epävakaa tilanne, jonka johdosta paikalliset ryhmät olivat taistelleet keskenään. Paikalla oli ollut mm. YK:n sotilasosastoja, mutta myös al-Qaidan joukkoja, jotka olivat syyllistyneet terroritekoihin. Al-Shabaab oli syntynyt 2000-luvulla militanttiryhmästä, ja vuonna 2006 se oli saanut oman asemansa Somaliassa. Jäsenet olivat alkaneet myös käyttämään omaa univormua, kantamaan jihadin mustaa lippua ja rekrytoimaan väkeä ulkomailta. Järjestöä oltiin vuoteen 2008 asti pidetty perusteltuna laillisena kansannousuun osallistuneena järjestönä, kunnes se oli alkanut toteuttamaan mm. Somalimaan presidenttiin ja YK:iin kohdistuvia itsemurhapommi-iskuja. Kansannousu oli päättynyt vuonna 2009 opposition voittoon, mutta al-Shabaab oli jatkanut edelleen toimintaansa, aloittaen Brydenin mukaan iskut myös ulkomaille vuonna 2010. *Bryden* kuvaili al-Shabaabia terroristijärjestöksi, joka käytti väkivaltaa järjestelmällisesti siviilejä kohtaan ja pyrki aiheuttamaan pelkoa väestössä oman ideologiansa saavuttamiseksi ja islamilaisen emiraatin perustamiseksi. Hänen mukaansa järjestön käyttämät taktiikat olivat olleet luonteeltaan sellaisia, että niiden tarkoitus oli ollut nimenomaan aiheuttaa pelkoa. Järjestö oli aina ollut sotilaallinen ja järjestänyt pelotteena

---

³⁰¹ Helsingin KO nro 14/155462, s. 14–15, 21.

julkisia rangaistuksia, kuten teloituksia ja kivityksiä, eikä sen hallinnoimilla alueilla ollut pidetty sosiaali- ja terveydenhuollosta huolta. Toiminta oli sisältänyt paljon pakkovärväystä sekä pakkoavioliittoja ja rahankeräys oli ollut hyvin järjestelmällistä. Järjestöllä oli lisäksi ollut useita koulutusleirejä, joissa oli järjestetty taistelu- ja erityiskoulutusta.³⁰²

Jokinen kertoo lausunnossaan Al-Shabaabin syntyneen vuoden 2004 tienoilla somalialaisten palatessa Afganistanista taisteltuaan siellä al-Qaidan riveissä. Hänen mukaansa ensimmäiset iskut olivat alkaneet jo vuonna 2005, kun järjestö oli alkanut tavoittelemaan islamilaista järjestystä Somalian alueella. Järjestö oli *Jokisen* kertoman mukaan ollut aluksi osa kansallismielistä vastarintaa, mutta vuonna 2007 se oli alkanut radikalisoitumaan ja rekrytoimaan taistelijoita ulkomailta, sekä vannoi uskollisuutta al-Qaidalle. Iskut ulkomaille olivat hänen nähdäkseen alkaneet jo vuonna 2008, minkä jälkeen niitä oli tehty useampia. Lausunnossa kerrottiin Al-Shabaabilla olleen vuosina 2009–2011 hallinnassaan monen miljoonan asukkaan käsittäviä alueita, joissa se oli pystynyt perustamaan hallintorakenteita ja soveltamaan julmaa oikeustulkintaa, johon kuuluivat julkiset rangaistukset kuten amputaatiot, mestaukset ja kivitykset. Hän kertoo järjestön radikalisoitumisen alkaneen vuonna 2007, eikä hän pitänyt mahdollisena että kenellekään olisi tammikuun 2009 jälkeen voinut jäädä epäselväksi, että kyse oli terroristijärjestöstä. Myös *Jokinen* kertoi toiminnan rahoituksen olleen järjestelmällistä, ja toimintaan sisältyneen pakkovärväystä sekä palkanmaksua taistelijoille.³⁰³

Se mikä erityisten tunnusmerkistökäyttäjien toteen näyttämässä oli nähdäkseni vähintäänkin ongelmallista, oli se, että niiden molempien osoittamiseen käytettiin tapauksessa täsmälleen samoja todisteita, vaikka kyse on ollut erillisistä ja itsenäisistä edellytyksistä. Perusteluissaan oikeus selosti olennaiseksi katsomansa näytön, ja todetessaan erityisten tunnusmerkistökäyttäjien olevan käsillä, vain viittasi perusteina esitettyihin todisteisiin, eikä selostanut syy-yhteyttä tai päättelyketjuaan. Vaikka itsessään todisteet olivat mielestäni toki hyvin raskauttavia ja niitä esiteltiin laajaltikin, olisin kaivannut lisäperusteluita siihen, miten esitetystä todisteista päästiin lopullisiin johtopäätöksiin. Koska järjestön toimintaa esiteltiin tapauksessa hyvinkin laajasti, olisi ollut hyvä mahdollisuus luoda oikeuskäytäntöä siitä, mitkä seikat järjestön toiminnassa katsotaan relevanteiksi arvioitaessa sen toiminnan terroristisuutta. Nyt tämä jäi ennemminkin lukijan omien arvioiden varaan, koska oikeus ei viitannut perusteluissa mihinkään tiettyihin piirteisiin, vaan esitettyyn selvitykseen kokonaisuudessaan.

---

³⁰² Helsingin KO nro 14/155462, s. 15–17.

³⁰³ Helsingin KO nro 14/155462, s. 18–19.

Järjestön toiminnasta esitetyn todistelun perusteella tulin itse vakuuttuneeksi siitä, että se oli toiminnallaan pyrkinyt pelon aiheuttamiseen. Arvioni perustuu siihen, että Al-Shabaabin kerrottiin saaneen merkittäviä alueita hallittavakseen, ja tämä hallinta oli sisältänyt hyvin tiukkaa järjestyksenpitoa, joka taattiin sellaisilla rangaistuksilla, joiden tarkoitus oli aiheuttaa pelkoa. Lukuisat pommi-iskut ja salamurhat olivat myös varmasti lisänneet pelkoa. Varmuudella voidaan mielestäni todeta, että sekä yleisten että yksityisten etujen vaarantumisen puolesta aiheutunut pelko oli ollut perusteltua. Se seikka, että iskuja oli tapahtunut myös muualla kuin Somaliassa, osoittaa mielestäni sen, että aiheutunut pelko on koskettanut hyvin laajaa osaa lähialueen väestöstä. Pelon voidaan näin ollen sanoa olleen hyvin yleistä, ja ainakin vähimmäistasoksi asetetun ”pelon ilmapiirin lietsomisen” -edellytyksen täyttyneen. Näiden seikkojen perusteella voidaan mielestäni sanoa pelkoedellytyksen täyttyneen.

Käräjäoikeuskin esitti, että järjestön tarkoituksena oli ollut aiheuttaa vakavaa pelkoa Somalian lisäksi naapurivaltioiden väestön keskuudessa, mutta valitettavasti yksilöintiä sen suhteen, mitä valtioita tällä tarkoitettiin, ei tehty. Mielestäni tämä väite jäi siten perusteluiltaan riittämättömäksi. Toki riittävää tuomitsemisen kannalta olisi ollut, että oikeus olisi katsonut vakavaa pelkoa aiheutetun ainoastaan Somalian kansalaisten keskuudessa, mutta koska naapurivaltiotkin otettiin esille, olisi tarkoitetut valtiot tulleet yksilöidä. Toinen seikka, jota pidän tärkeänä ja joka tapauksessa jäi huomiotta, on se, että tässä tilanteessa pelon aiheuttaminen on saattanut olla vain keino Somalian pakottamispyrkimyksessä, mikä tarkoittaisi sitä, ettei vakavan pelon aiheuttaminen väestössä ole ollut järjestön nimenomainen tarkoitus. Koska todistelun perusteella katson vallan saamisen, eli oikeudettoman pakottamisen olleen ensisijaisena päämääränä, ei pelon aiheuttaminen tarkoitustyyppinä täyty, jos sitä on käytetty vain yhtenä keinona tavoitteen saavuttamisessa. Tällöinhän pelon aiheuttaminen ei itsessään ole ollut nimenomaisena päämääränä.

Pidän riidattomana, että Al-Shabaabin pyrkimyksenä oli tosiasiasa ollut pakottaa Somalia ja sen lähialueet antamaan järjestölle valta, sekä että sen tarkoitus oli ollut kumota valtiosääntö, tai ainakin muuttaa oikeusjärjestystä. Vaikka järjestö oli julkilausunut tarkoituksensa perustaa alueelle islamilainen emiraatti, ei tämä kuitenkaan riitä tarkoituksen toteennäyttämiseksi, vaan edellytyksenä on, että tämä tarkoitus mielessään järjestö on ryhtynyt toimiin. Edellä todisteista kävi ilmi, että järjestö onnistui saamaan hallintaansa hyvinkin merkittäviä alueita, ja siirtämällä toimintaansa ja pommituksiaan ulkomaille, oli ilmeisenä pyrkimyksenä mielestäni ollut saada alueita hallintaan myös muiden valtioiden alueilta. On huomioitava,

ettei järjestön voida edellyttää onnistuneen päämäärässään, vaan riittävää on, että se on ollut nimenomainen tarkoitus. Tarkoitusta horjuttaa oikeusjärjestystä ja kumota valtiosääntö kuvastaa mielestäni lisäksi se, että vaikka oppositio sai hallinnan Somaliassa, ei al-Shabaab edelleenkään ollut tyytyväinen ja lopettanut taisteluaan hallitusta vastaan, vaikka se oli ollut juuri se tavoite, mihin järjestö oli pyrkinyt kansannousuun yhtyessään. Valtiosäännön kumoamispyrkimykseen viittasi mielestäni se, että toiminta perustui pyrkimykseen perustaa laaja kalifaatti, kun Somalia ja lähivaltiot oltaisiin ensin saatu hallintaan. Jo pelkästään se, että voimassa olevan oikeusjärjestyksen mukaiset lait olisi pyritty muuttamaan kokonaisuudessaan sharia-lakia vastaaviksi, viittaa oikeusjärjestyksen horjuttamispyrkimykseen.

Käräjäoikeus piti perusteluissaan selvänä sekä oikeudettoman pakottamisen, että kumoamispyrkimyksen täyttymistä, mutta ei tälläkään kertaa perustellut johtopäätöstään muutoin kuin viittaamalla esitettyihin todisteisiin. Koska Somalian epävakaa tilanne oli alun perin johtunut kansannoususta, olisi mielestäni tullut ottaa kantaa ainakin siihen, mihin oikeus perusti tulkintansa järjestön pyrkimysten *oikeudettomuudesta*, koska niin kuin edellä on jo todettu, kaikkia vallankumouksia ei voida pitää oikeudettomina. Käräjäoikeuden olisi mielestäni tullut ottaa kantaa Somalian tilanteeseen tekoaikana, arvioida pakotuskeinon oikeudettomuutta sekä sitä, oliko käytetty keino oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Sillä seikalla, pyrittiinkö pakottamisella vain johonkin tiettyyn toimintaan tai päätökseen, vai pidemmän aikavälin laajempaan tavoitteeseen, ei nähdäkseni tässä tilanteessa ole ollut ratkaisevaa merkitystä.

Vahinkoedellytyksen osalta olisin kaivannut jonkinlaista yksilöintiä tai konkretisointia sen suhteen, mitä vakavaa vahinkoa oikeus katsoi järjestön toiminnan aiheuttaneen YK:lle, Afrikan Unionille ja Etiopialle. Vakavan vahingon aiheutuminen Somalialle on todistelun perusteella nähdäkseni selvää, mutta ongelmallista on kuitenkin se, ettei käräjäoikeus perustellut vahingon vaaraa mitenkään. Mielestäni kantaa olisi tullut ottaa ainakin siihen, että järjestön harjoittama toiminta ja nimenomaisesti sen 1 §:n mukaiset teot ovat tekotyypiltään sellaisia, että ne ovat omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa, eikä tällaisen vahingon syntymistä ole voitu pitää etukäteisarvioinnissa täysin poissuljettuna. YK:n, Afrikan Unionin ja Etiopian osalta niille aiheutuvan vahingon syntyprosessi ei nähdäkseni ole niin välitön, kuin Somalian osalta, minkä vuoksi niiden osalta vahingon syntymisen mahdollisuutta olisi tullut perustella vielä edellistä paremmin. Pidän siis selvänä vahinkoedellytyksen mukaisen vahingon syntymisen mahdollisuutta Somalian valtiossa, mutta muiden tahojen osalta edellytyksen täytyminen jää annettujen perustelujen valossa epäselväksi. Koska vakavan

vahingon konkreettisesta merkityksestä ei terrorismirikosten osalta löydy oikeuskäytäntöä, eikä oikeuskirjallisuutta, olisi tuomioistuimen tullut edes jollakin tasolla ottaa siihen kantaa perusteluissaan. Vahinkoedellytyksen osalta perustelut jäivät siten nähdäkseni vajavaisiksi.

7.2.3 Erityiset tunnusmerkistökijät valmistelurikoksessa

Viimeisenä syytekohtana käsiteltiin terroristisessa tarkoituksessa tehtävän törkeän ihmiskaupan valmistelua. Käräjäoikeus katsoi terroristisen tarkoituksen täyttyneen, koska sen mukaan vastaaja oli ollut tietoinen järjestön terroristisesta luonteesta, mikä perustui siihen, että yleisesti Somalian tilannetta seuraavien ihmisten pääteltiin väkisininkin tulleen tietoiseksi tästä. Vahinkoedellytyksen katsottiin täyttyneen puolestaan sillä perusteella, että teko olisi ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Suomen valtiolle sen perusteella, että rikoksen kohteena olisivat olleet Suomessa asuneet lapset. Koska lapsista olisi oikeuden mukaan koulutettu al-Shabaabin jäseniä, olisi teko ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa myös muille vielä yksilöimättömille valtioille ja kansainvälisille järjestöille, koska järjestö saattoi myöhemmin kohdistaa terrori-iskuja näitä muita tahoja kohtaan.³⁰⁴ Tämän syytekohtan osalta en tullut vakuuttuneeksi käräjäoikeuden perusteluiden perusteella erityisten tunnusmerkistökijöiden täyttymisestä, enkä siten ole lopputuloksesta välttämättä samaa mieltä.

Tekijällä ei voitaisi mielestäni perustellusti sanoa olleen terroristista tarkoitusta vain sillä perusteella, että tämä on tiennyt järjestön, jonka hyväksi hänen väitetään toimineen, olevan terroristinen. Valmistelurikoksissa vaadittu erityinen valmistelutarkoitus on tämän lisäksi jätetty huomiotta. Käytännössä terroristisen tarkoituksen on nyt katsottu täyttyvän vieläpä vain sillä perusteella, että tuomioistuin on päätellyt tekijän tienneen tai ajatelleen tietyllä tavalla. Tekijän tietoisuutta ei ole pystytty todistamaan mitenkään, eikä järjestön terroristista luonnetta voida mielestäni pitää oikeuden esittämällä tavoin siten notorisena, että Somalian tilannetta seuranneen olisi väistämättä pitänyt olla tästä tietoinen. Sille, että asiantuntijoiden mielestä Somalian tilanteesta kiinnostuneiden olisi tullut tämä tietää, on annettu mielestäni liikaa painoarvoa unohtaen esittää väitteen tueksi muuta todistelua. Kyse voi toki jälleen olla aihe todistelusta, mutta aihe todiste henkilön tietoisuudesta ei voi yksinään olla riittävä todiste henkilön terroristisesta tarkoituksesta.

---

³⁰⁴ Helsingin KO nro 14/155462, s. 51.

Mielestäni jo sitä seikkaa, että syytetyn esitettiin suunnitelleen lasten lähettämistä nimenomaan taistelijoitten koulutusleirille, olisi tullut pitää vahvempana osoituksena siitä, että tekijä on tiennyt järjestön olevan terroristinen. Tuomion perusteluissa ei kuitenkaan tullut esille, että todistusaineistosta olisi edes pyritty osoittamaan muita väitettä tukevia seikkoja. Niin kuin hovioikeuskin perusteluissaan totesi, oli järjestöllä voinut olla muunkinlaista toimintaa kuin vain terroristista. Tekijän halu lähettää lapset kouluttautumaan taistelijoin on siten voinut koskea taistelua sisällissodassa, eikä terroristisesti konfliktin ulkopuolella. Tätäkään seikkaa ei käräjäoikeus kuitenkaan huomionut.

Vahinkoedellytyksen täyttymisen perusteleminen vain sillä seikalla, että ihmiskaupan uhrin olisivat olleet Suomen kansalaisia, ei mielestäni ole kantavalla pohjalla. Olen samaa mieltä *Jyrkkiö-Shamsin* kanssa hänen todettuaan, ettei pelkästään se seikka, että rikoksen uhri on tietyn valtion kansalainen, riitä vahinkoedellytyksen osalta perusteluksi valtiolle aiheutetusta vahingosta.³⁰⁵ Oikeus ei esittänyt syy-yhteyttä Suomen valtiolle aiheutuvan vakavan vahingon ja lasten ulkomaille viennin välillä, mikä olisi kuitenkin nähdäkseni ollut välttämätöntä. Koin liian abstraktiksi tuomioistuimen väittämän siitä, että lapset olisivat kasvaessaan taistelijoin myöhemmin iskeneet vielä yksilöimättömiin valtioihin aiheuttaen vakavaa vahinkoa myös muille valtioille. Toki, jos lapset olisivat leirille päätyneet, olisi ollut mahdollista, että he olisivat vanhempana osallistuneet terrori-iskuihin, mutta koen tämän kuitenkin vahinkoedellytyksen täyttymisen perusteluna liian kaukaa haetulta. Jos käräjäoikeuden ottamalla linjalla jatkettaisiin, voitaisiin vahingon katsoa syntyvän oikeastaan mistä teosta vaan, jos kriteeriksi otetaan se, että se joskus ehkä vuosien päästä voi vaikuttaa jonkin valtion tai järjestön asemaan vahingoittavasti.

7.3 Helsingin KO nro 17/103187

7.3.1 Oikeustositseikasto ja pohjarikosten arviointi

Tapauksessa syyttäjä vaati muun ohessa rangaistuksia RL 34a luvun 2 §:n mukaisesta terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelusta K:lle, G:lle ja U:lle, 4 a §:n mukaisesta koulutuksen antamisesta terrorismirikoksen tekemistä varten G:lle, ja U:lle 4 c §:n mukaisesta värväyksestä terrorismirikoksen tekemiseen. Syytteen mukaan K, G ja U olivat yhdessä laatineet suunnitelman matkustaakseen Syyriaan ja liittyäkseen siellä Katiibat-al-

---

³⁰⁵ Jyrkkiö-Shamsi 2017, s. 129.

Muhajire-terroristiryhmään (KAM) tehdäkseen RL 34a luvun 1 §:n 1 momentin 5–7 kohtien mukaisia rikoksia terroristisessa tarkoituksessa. G:n väitettiin tätä ennen matkustaneen Georgiaan saamaan koulutusta ja luomaan tarvittavia henkilösuhteita, sekä poikenneen Syyriassa tapaamassa KAM-ryhmän jäsentä. Vastaajien väitettiin myöhemmin päättäneen lähteä yhdessä Syyriaan taistelemaan sekä suunnitelmien teon jälkeen varustautuneen ja valmistautuneen erinäisin tavoin. Suunnitelmien esitettiin jääneen toteuttamatta vain heistä riippumattomien syiden vuoksi.³⁰⁶

G:n väitettiin yrittäneen toimeenpanna koulutusta edistääkseen Syyriassa tapahtuvaa taistelutoimintaa hänen otettuaan Syyriaan mukaansa internetistä lataamaansa sotilaskoulutukseen ja aseiden käyttöön liittyvää materiaalia. Syytteen mukaan tarkoitus oli ollut antaa koulutusta nimenomaan KAM-järjestön terroristitaistelijoille. U:n syytettiin Syyriassa tapahtuvaa taistelutoimintaa edistääkseen värvänneen tai yrittäneen värvätä henkilöitä terroristiryhmään tai tekemään RL 34a mukaisia rikoksia kuvaamalla Syyriassa videon, joka kannusti värväytymään. Videolla, jossa kerrottiin jihadista, hallituksen vastaiseen aseelliseen toimintaan osallistunut henkilö esitti ase kädessään kutsun erityisesti suomalaisille muslimeille tulla auttamaan Syyrian kansaa. U oli kuvaamisen lisäksi kääntänyt arabiankielisen puheen suomeksi ja ladannut sen YouTubeen.³⁰⁷

Terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelua koskevan syytteen osalta syyttäjät siis esittivät vastaajien aikoneen toteuttaa 1 §:n mukaisia rikoksia liittymällä terroristiseen oppositioryhmä KAM:iin ja osallistumalla maasodankäyntiin. Todisteina esitetyt facebook-keskustelut olivat tukeneet sitä käsitystä, että yhteinen suunnitelma KAM:iin liittymisestä oli tehty. Suunnitelmaa vastaan oli puhunut kuitenkin se, että seurue hajosi pian sen jälkeen, kun se saapui Turkkiin, eikä oikeus uskonut heillä olleen yhteistä ymmärrystä Syyrian tilanteesta, tai siitä miten siellä kannatti toimia. Vastaajat olivat kieltäneet yhteisen suunnitelman olemassaolon, ja todisteiden valossa käräjäoikeus katsoikin K:lla ja U:lla olleen yksilölliset ja epämääräiset tarkoitukset lähdölleen. Yksityiskohtaisen ja toteuttamiskelpoisen suunnitelman olemassaolosta, ja päätöksestä liittyä KAM-ryhmittymään, ei oikeuden mukaan K:n ja U:n osalta ollut riittävästi näyttöä, joten syyte heidän osaltaan hylättiin.³⁰⁸

G kiisti tehneensä yksin tai yhdessä muiden kanssa suunnitelmaa liittymisestä terroristiryhmään Syyriassa ja kertoi jokaisen päättäneen itse lähdöstään. G kertoi hänen

³⁰⁶ Helsingin KO nro 17/103187, s. 8–11.

³⁰⁷ Helsingin KO nro 17/103187, s. 9–11.

³⁰⁸ Helsingin KO nro 17/103187, s. 77, 163–164, 186.

ainoana syynään Syyriaan matkustamiselle olleen humanitäärisen työn tekeminen. Oikeus piti hänen rooliaan suunnittelussa kuitenkin keskeisenä, ja hän oli todistetusti tehnyt myös muutoin paljon valmistelutoimia matkaa varten. Näyttöä ei kuitenkaan ollut esitetty siitä, että hän olisi tosiasiallisesti osallistunut taisteluihin terroristisessa tarkoituksessa, eikä pelkkää päätöstä osallistumisesta taisteluihin ilman terroristista tarkoitusta voitu pitää rangaistavana. Vaikka alustava suunnitelma G:n osalta oli ollut olemassa, eivät edellytykset yhteiselle sopimukselle täytyneet, joten syyte hylättiin myös hänen osaltaan.³⁰⁹

Koulutuksen antamista koskevaa syytettä tuki G:n tietokoneelta ja muistitikulta löydyntä aineisto, jonka kieli ja sisältö tukivat sitä käsitystä, että se oli tarkoitettu nimenomaan KAM-ryhmän taistelijoitten koulutukseen. Käräjäoikeus ei pitänyt uskottavana G:n kertomusta siitä, ettei tämä olisi ollut tekemisissä tallennetun aineiston kanssa, ja että joku muu olisi hänen tietämättään ladannut aineiston. Aineisto ei kuitenkaan itsessään osoittanut mitään G:n terroristisesta tarkoituksesta tai annettavaksi epäillyn koulutuksen terroristisesta laadusta. Koska näyttöä ei ollut siitä, että koulutusta olisi tosiasiallisesti annettu, syyte hylättiin. U oli myöntänyt videon kuvaamisen, kääntämisen ja lataamisen nettiin, mutta kiistänyt värväämistarkoituksen. Syytteessä ei ollut väitetty, että kukaan olisi videon perusteella päättänyt lähteä taistelemaan terroristiryhmässä. Vaikka videon sisältö tuki oikeuden mukaan käsitystä värväämisestä, videolla ei suoraan puhuttu liittymisestä terroristiseen ryhmään, eikä terroristisesta toiminnasta muutoinkaan. Oikeus huomautti, ettei video ollut rinnastettavissa ISIS:n suoriin värväysvideoihin, ja että U oli näytön perusteella ollut siinä käsityksessä, ettei videolla esiintynyt henkilö ollut ollut terroristi. Vaikka video olikin avannut vaaran siitä, että joku olisi voinut sen perusteella päättää lähteä Syyriaan taistelemaan terroristiryhmässä, ei kyseessä oikeuden mukaan kuitenkaan ollut laissa tarkoitettuna tasoinen terrorismirikoksen edistämistarkoitus, joten syyte hylättiin.³¹⁰

Käräjäoikeus siis hylkäsi kaikki terrorismia koskevat syytteet sellaisilla perusteilla, ettei arviointi edellyttänyt terroristisen tarkoituksen ja vahinkoedellytyksen laajaa arviointia. Ensimmäisen syytekohtan, eli terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelun osalta, edellytyksenä olisi ollut tekijöiden osalta terroristinen tarkoitus, ja että teko olisi onnistuessaan ollut omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Kouluttamista ja värväystä koskevissa syytekohtissa edellytyksenä olisi edistämiskäsitteellisen luonteen vuoksi ollut se, että toiminta, jota teoilla oli tarkoitus edistää, olisi täyttänyt sekä terroristisen tarkoituksen että

---

³⁰⁹ Helsingin KO nro 17/103187, s. 16–17, 184, 187.

³¹⁰ Helsingin KO nro 17/103187, s. 187–195.

vahinkoedellytyksen vaatimukset. Terroristisen tarkoituksen ja edistämistarkoituksen arvioinnin lähtökohdaksi oikeus oli asettanut kaikkien syytekohtien osalta sen, olivatko tekijät tietoisia KAM-ryhmän terroristisesta luonteesta, tai olisiko heidän tullut olla tästä tietoisia. Vahinkoedellytyksen osalta valmistelua koskevassa syytekohtassa syyttäjät olivat lausuneet valmistelun olleen omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa Syyrian valtiolle, koska suunnitelman toteutuminen olisi heikentänyt hallituksen joukkojen taistelukykyä ja –moraalia sekä Syyrian valtiomuodon perusteita ja yhteiskunnan keskeisiä toimintoja.³¹¹ Oikeus ei kuitenkaan ottanut tämän edellytyksen täyttymiseen kantaa. Tämän tapauksen analysoinnissa mielenkiinto kohdistuu siten siihen, millä tavoin oikeus arvioi terroristista tarkoitusta, eli vastaajien tietoisuutta KAM-ryhmän terroristisesta luonteesta, sekä ensimmäiseen syytekohtaan, jonka arvioinnissa käsiteltiin laajasti terrorismin erityispiirteitä ja ilmentymistä aseellisen konfliktin olosuhteissa.

7.3.2 Terroristisen tarkoituksen arviointia

Terroristisen tarkoituksen arviointi oli nyt kyseessä olevassa tapauksessa hyvin samankaltaista, kuin edellä vuonna 2014 Helsingin käräjäoikeudessa käsiteltyjen tekojen osalta. Myös nyt kyseessä olevien syytteiden osalta terroristisen tarkoituksen osoittaminen edellytti sitä, että vastaajien olisi tullut olla teko aikaan keväällä ja kesällä 2013 tietoisia KAM-ryhmän terroristisesta luonteesta. Tätä koskevan arvioinnin oikeus aloitti käymällä läpi ryhmän toiminnasta esitettyjä todisteita.

Oikeus kertoi todisteisiin perustuen Syyriassa toimineesta Jibhat al-Nusra jihadijärjestöstä, joka lukeutui entiseen al-Qaidaan. Järjestö taisteli Syyriassa opposition joukoissa, tavoitteenaan tehdä kaikista arabimaista islamilaista sharia-lakia noudattavia valtioita. Järjestö oli perustanut syksyllä 2013 liiton ISIS:n kanssa, jonka jälkeen ne olivat jatkaneet yhdessä taistelua hallitusta vastaan. Al-Nusran toiminnan esittely aluksi oli merkityksellistä sen vuoksi, että todisteina esitetyt artikkelit ja uutisvideot tukivat sitä käsitystä, että myös KAM-ryhmä oli toiminut jihadistiryhmänä, taistellen yhdessä juuri al-Nusran rinnalla. Vaikka tätä tukevat selvitykset olivat raskauttavia, ne olivat kuitenkin peräisin vastaajien Syyriaan lähdön jälkeiseltä ajalta, joten yksin niiden perusteella ei voitu osoittaa mitään siitä, mitä vastaajat olivat ennen lähtöään tienneet KAM-ryhmästä.³¹²

---

³¹¹ Helsingin KO nro 17/103187, s. 9, 164.

³¹² Helsingin KO nro 17/103187, s. 39, 41, 44.

Kirjallisena todisteena esitetyn Maanpuolustuskorkeakoulun työryhmäselvityksen mukaan, KAM-järjestö lukeutui aseelliseksi jihadistiryhmäksi, joka oli toiminut yhteistyössä al-Nusran kanssa vuodesta 2012 lähtien, sekä myöhemmin myös ISIS:n kanssa. Al-Nusran kerrotaan tulleen julkisuuteen vuoden 2012 alussa, ja päätyneen YK:n terroristilistalle keväällä 2013. KAM puolestaan oli lisätty YK:n terroristilistalle vasta vuonna 2015. Oikeus katsoi näiden seikkojen perusteella, että vastaajilla oli voinut olla tieto KAM-ryhmästä ja sen yhteyksistä al-Nusraan jo ennen lähtöään Syyriaan. Kuitenkin, vaikka näytön perusteella al-Nusra oli viimeistään keväällä 2013 ymmärretty kansainvälisesti, ja myös EU:ssa terroristijärjestöksi, ja ISIS jo ennen tätä, eivät edellä esitetyt selvitykset sellaisenaan riittäneet osoittamaan, että vastaajien olisi ennen lähtöään keväällä 2013 pitänyt tietää tai ymmärtää KAM-ryhmän toimineen terroristisesti. Käräjäoikeus totesi todisteiden tukeneen sitä käsitystä, että KAM oli toiminut yhteistyössä terroristijärjestöjen kanssa, mutta myöskään todisteet tästä yhteydestä eivät yksistään riittäneet osoittamaan, että vastaajien olisi pitänyt tietää järjestön terroristisesta toiminnasta.³¹³

Perusteluissa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että vaikka vastaajilla olisikin ollut tarkoitus liittyä Syyriassa sellaiseen ryhmään, joka on radikaali, ei tämä itsessään välttämättä tarkoittanut sitä, että heidän tarkoituksenaan olisi ollut osallistua terrorismirikosten tekemiseen. K ja U olivat kertoneet tienneensä ennen matkalle lähtöään oppositioryhmistä vain al-Nusran, ja olivat myöntäneet pitäneensä siihen liittymistä yhtenä vaihtoehtona. Omien sanojensa mukaan K ei ollut ollut kuitenkaan tietoinen al-Nusran terroristisista teoista, eikä kertomansa mukaan ollut myöskään seurannut virallisia terroristiryhmäluokituksia. KAM-ryhmittymästä hänellä ei omien sanojensa mukaan ollut ollut mitään tietoa ennen lähtöään. U oli kertonut seuranneensa Syyrian tilannetta ennen lähtöään, ja ymmärtäneensä, että suuri määrä eri ryhmiä taisteli yhdessä oppositiossa hallitusta vastaan. Hän oli kertonut tienneensä al-Nusrasta etukäteen, mutta KAM-ryhmästä hän esitti kuulleensa vasta Turkissa ja ISIS:stä Syyrian puolella. U oli todennut tulleensa vasta jossakin vaiheessa tämän jälkeen tietoiseksi ISIS:n ja al-Nusran terroristisesta luonteesta. Siitä, että K ja U olisivat tienneet KAM-ryhmän terroristisesta luonteesta ennen lähtöään, ei ollut riittävää selvitystä.³¹⁴

G:n osalta katsottiin selvitetyn, että hänellä oli ollut KAM-kontakteja jo ennen syytteessä tarkoitettua matkaa Syyriaan, mutta näyttöä siitä, että G olisi tehnyt päätöksen liittyä KAM:iin nimenomaan terroristisessa tarkoituksessa ei kuitenkaan ollut. Pelkkää päätöstä taisteluihin

³¹³ Helsingin KO nro 17/103187, s. 45–47, 184.

³¹⁴ Helsingin KO nro 17/103187, s. 90, 97–98, 185–186.

osallistumisesta ilman terroristista tarkoitusta ei voitu pitää rangaistavana. G oli kertonut olleensa siinä käsityksessä, että yksi yhtenäinen oppositio rintama taisteli Syyriassa hallitusta vastaan, ja todellisuus oli alkanut selvitä hänelle vasta hänen havaittuaan eripuraisuuden joukkojen välillä Syyriassa ollessaan. G oli kertomansa mukaan tiennyt al-Nusrasta ennen matkaansa, mutta ei kuitenkaan ISIS:stä eikä KAM:sta.³¹⁵

Mielestäni käräjäoikeuden johtopäätökset annettujen todisteiden valossa olivat oikeita, eivätkä ne sisältäneet nähdäkseni perustelemattomia olettamuksia. Oikeus toi esiin sen, että seikkoja, jotka viittasivat siihen, että vastaajat ovat voineet olla tietoisia KAM –ryhmän terroristisesta luonteesta, on esitetty, mutta ne eivät kuitenkaan olleet riittäviä osoittamaan, että vastaajat tosiasiallisesti olisivat olleet tietoisia ryhmän luonteesta. Tämä tapaus osoittaa hyvin sen, kuinka vaikeaa ihmisen tietoisuus jostakin seikasta on osoittaa. Mielestäni oikeus on hyvin huomionnut sen, että vaikka ryhmän terroristisesta luonteesta on esitettävissä seikkoja, jotka voivat osoittaa sen, että järjestön luonteesta on saattanut levitä yleisesti tietoa, ei kuitenkaan se seikka, että joidenkin ihmisten voidaan ajatella olleen tietoisia tästä, riitä osoittamaan, että juuri kyseiset vastaajat olisivat olleet tietoisia järjestön terroristisesta luonteesta. KAM–ryhmän luonnetta terroristisena toimijana ei tekoehdellä ole voitu pitää notorisena tai yleisesti tiedossa olevana seikkana siten, että vastaajien olisi voitu katsoa olleen tästä tietoisia ilman konkreettisia todisteita juuri heidän nimenomaisesta tietoisuudestaan. Vertailukohtana totean, että nähdäkseni esimerkiksi tietoisuutta ISIS-järjestön terroristisesta luonteesta nykypäivän tiedon valossa tuskin tarvitsisi kovinkaan paljon todistella. Käräjäoikeus katsoikin nähdäkseni oikeutetusti, etteivät esitetyt selvitykset osoittaneet, että vastaajien olisi pitänyt keväällä 2013 tietää tai ymmärtää KAM-ryhmän toimineen terroristisesti.³¹⁶

7.3.3 Maasodankäynti

Jos vastaajien oltaisiin katsottu olleen tietoisia KAM-ryhmän terroristisesta luonteesta, olisi ensimmäisessä syytekohtassa jouduttu arvioimaan sitä, miten tulisi arvioida tilannetta, jossa henkilöitä syytetään terrorismista perustuen aikomukseen osallistua perinteiseen maasodankäyntiin. Koska vastaajien ei kuitenkaan katsottu olleen tietoisia järjestön luonteesta, ei oikeus ottanut lopullista kantaa nyt kyseessä olevassa tapauksessa terrorismin ja

---

³¹⁵ Helsingin KO nro 17/103187, s. 112, 186–187.

³¹⁶ Helsingin KO nro 17/103187, s. 47.

sodankäynnin väliseen rajanvetoon, vaikka se perusteluissaan esittelikin laajasti tätä ongelmakohtaa koskevaa todistelua. Käsittelin terrorismin ja aseellisen konfliktin rajapintaa jo hieman alaluvussa 5.2, ja vaikka käräjäoikeus ei tapauksessa tehnytään päätöstä sen suhteen, miten aseellinen konflikti tuli tässä tapauksessa ottaa huomioon, näen kuitenkin tarpeelliseksi syventyä tähän tematiikkaan myös oikeuskäytännön valossa. Otan esille todisteina esitettyjä seikkoja, ja luon niiden perusteella omat johtopäätökseni tutkimuksessani esiin tulleiden seikkojen valossa.

Tapauksessa K ja U olivat myöntäneet aikoneensa tai ainakin suunnitelleensa osallistumista taisteluihin. G ei ollut myöntänyt taistelutarkoitusta, mutta oikeus katsoi tämän väitteen kuitenkin olleen ristiriidassa todisteiden kanssa.³¹⁷ Koska pelkästään sodassa käytäviin taisteluihin osallistumista ei voida pitää rangaistavana, niin kuin edellä alaluvussa 5.2 on todettu, tuomioistuimen selvitettäväksi olisi jäänyt, oliko vastaajien tarkoituksena ollut mennä ottamaan osaa nimenomaan järjestön terroristiseen toimintaan. Koska Syyriassa vallitsi teko aikaan sisällissota, olisi arvioitavaksi tullut myös KAM-ryhmän rooli aseellisen konfliktin osapuolena, eli käytännössä sen selvittäminen, tuliko KAM luokitella sodan lailliseksi osapuoleksi, jolloin sen käymää taistelua olisi tullut arvioida terrorismin sijaan tai sen rinnalla sodan käymisenä. Jos KAM-ryhmän toiminta olisi arvioitu ”vain” sodan käymiseksi, olisivat sen yhteydessä tehdyt rikokset tulleet arvioitavaksi sotarikoksina, eivätkä terrorismirikoksina.

Itse aikomuksesta osallistua taisteluihin esitettiin paljon näyttöä. G:n Syyriaan saapumisensa jälkeen käymä Facebook-keskustelu toisen henkilön kanssa tuki käsitystä siitä, että hänen seurueensa oli lähtenyt Syyriaan tukeakseen taisteluita tavalla tai toisella. G oli puhunut taistelijan rahoittamisesta ja viemisestä Syyriaan, ja oli antanut ymmärtää itse olevansa tekemisissä taistelijoiden kanssa, elävänsä armeijaelämää ja käyttävänsä taistelijalle kuuluvaa varustusta. Oikeuden mukaan G:n käymät keskustelut olivat kaiken kaikkiaan johdonmukaisia ja tukivat sitä käsitystä, että G:n suunnitelmat Syyriassa olemisesta olivat todellisuudessa kauaskantoisempia, kuin vain avustustyön tekeminen, vaikka hän olikin käynyt keskusteluja myös avustustyöstä.³¹⁸

U oli puolestaan kertonut eräässä facebook-keskustelussa olleensa Raqqassa (Syyriassa) rynnäkkökiväärin kanssa taliban-puku päällään, mutta sanoi, ettei ollut kuitenkaan joutunut

---

³¹⁷ Helsingin KO nro 17/103187, s. 172, 186.

³¹⁸ Helsingin KO nro 17/103187, s. 59–60.

käyttämään asetta. Hän oli lähettänyt keskustelussa kuvia kuolleiden ruumiista ja kertonut, että häntä oli pyydetty erään puhtaasti islamilaisen aseistetun ryhmän tiedotusvastaavaksi. U oli lisäksi todennut, ettei hänellä olisi ollut mitään sitä vastaan, että hän olisi itse osallistunut taisteluihin, mutta sotilaskoulutuksen puutteen vuoksi osallistumismahdollisuudet olivat olleet rajallisemmat. Oikeudessa henkilötodistelun yhteydessä U oli lisännyt liikkuneensa Syyriassa pienen ryhmän mukana, jonka jäsen hänestä ei kuitenkaan ollut tullut. Kertomansa mukaan, koska hänellä ei ollut taitoja taisteluun, tiedottamiseen eikä humanitääriin työhön, hän ei ollut tehnyt Syyriassa juuri muuta, kuin osallistunut hyväntekeväisyyteen, eikä hän omien sanojensa mukaan ollut kantanut edes asetta. Hän oli Syyriassa ollessaan puhunut myös usean muun henkilön kanssa ja antanut ymmärtää, että muut vastaajat olivat menneet KAM-ryhmään, jolla oli ollut yhteyksiä ISIS:iin.³¹⁹

Käräjäoikeus katsoi, että taistelutarkoitusta olivat tukeneet myös todisteina esitetyistä kuiteista ja laskuista ilmenneet varustehankinnat. Varusteet, kuten naamiopuku ja yökiikarit, olivat laadultaan oikeuden käsityksen mukaan sellaisia, etteivät ne yleensä olleet käytössä muunlaisessa toiminnassa. G:n mukaan kaikki varustehankinnat eivät kuitenkaan olleet Syyrian matkaa varten, eikä niillä hänen mukaansa ollut terroristista tarkoitusta. Kaikki varusteet toki sopivat sotilaalliseen toimintaan, mutta ne sopivat hänen mukaansa myös yhtä lailla vaellus- ja metsästysmatkoille. Vastaajien hankkimat ajoneuvot olivat heidän kertomansa mukaan olleet matkalla välttämättömiä, jotta he pystyivät kuljettamaan tavaroita ja toimimaan itsenäisesti välttääkseen joutumisen alisteiseksi jollekin ryhmälle. Osa varusteista olikin hankittu jo kauan ennen Syyrian matkaa, mikä oikeuden mukaan tuki G:n kertomaa siitä, että varusteet oli hankittu retkeily- ja vaelluskäyttöön ja jotta he olisivat selviytyneet Syyrian vaikeissa olosuhteissa.³²⁰

G:n kertomusta siitä, että hänen tarkoituksensa oli vain tehdä alueella avustustyötä, tuki hänen todisteina esittämänsä valokuvat, joista ilmeni että hän oli Syyriassa ollessaan käynyt mm. pakolaisleireillä ja jakanut avustustuotteita yhdistyksen t-paitaan pukeutuneena, pr-julisteet taustalla. G kertoi kantaneensa Syyriassa aseita, koska ne olivat sodan ja itsepuolustuksen takia olleet välttämättömiä. Ruotsista saadun oikeusapuvastauksen myötä oltiin myös saatu haltuun kuva, jossa G seisoi ase kädessään katsomassa käskynjako- ja kannustustyyppistä puhetta taistelutoimintaan liittyen, ja tätä puhetta piti sama henkilö, joka oli aiemmin

---

³¹⁹ Helsingin KO nro 17/103187, s. 69, 73, 77, 99.

³²⁰ Helsingin KO nro 17/103187, s. 63, 109.

esitellyin perustein tuomittu Göteborgin käräjäoikeudessa terrorismirikoksista.³²¹ Tämä seikka viittaa mielestäni vahvasti siihen, että G oli mennyt taistelemaan ryhmään, joka oli toteuttanut suoranaisia terroritekoja, ja että hän oli viimeistään paikan päällä tullut tietoiseksi siitä, millainen ryhmä oli kyseessä. Yksi valokuva ei kuitenkaan riitä osoittamaan, että G olisi osallistunut ryhmän terroristiseen toimintaan, tai että hän olisi edes ollut tietoinen ryhmän terroristisesta luonteesta. Tämän vuoksi suurta hämmennystä ei aiheuta se, ettei tuomioistuinkaan antanut kyseiselle kuvalle suurta merkitystä.

Sodan laillisia osapuolia koskevassa arvioissa oikeus ei suoraan ottanut kantaa siihen, katsottiinko KAM sodan lailliseksi osapuoleksi, vai ei, mutta kuitenkin käsitteli todisteita koskien tätä seikkaa, ja totesi selvinneen, että oppositioryhmä FSA oli vuonna 2012 tunnustettu EU:ssa Syyrian hallituksen viralliseksi vastapuoleksi sisällissodassa. KAM:n asemaa koskeva arviointi perustettiin asiantuntijalausuntoihin. Asiantuntijalausunnossaan *Paronen* esitti, että KAM oli vastaajien Syyriaan lähdön jälkeen osallistunut sotaan käyttäen terroristisia menetelmiä, mutta ei voinut vahvistaa sen syyllistyneen yleisesti tiedossa oleviin iskuihin siviilejä kohtaan. Hän tulkitsi Geneven sopimuksessa tarkoitettavan, että sodan laillisilta osapuolilta edellytettiin joko virallista statusta tai hyväksyntää. Hänen mukaansa esimerkiksi al-Nusraa, tai ISIS:iä ei voinut pitää sodan laillisena osapuolena niiden käyttämien väkivaltaisten ja terrorististen keinojen, sekä al-Qaida kytkösten vuoksi. Koska myös KAM oli tekoaikaan ollut tunnettu järjestäytyneenä terroristiorganisaationa, ei sitäkään voitu muut edellä esitetyt seikat huomioiden pitää sodan laillisena osapuolena.³²²

Scheinin katsoi puolestaan lausunnossaan, ettei olennaista ollut laillisten ja laittomien sodan osapuolten kategorisointi, koska hänen mukaansa Geneven yleissopimuksessa humanitäärisen oikeuden katsotaan velvoittavan kaikkia sodan osapuolia, eli kaikkia aseellisia joukkoja. Hän tulkitsi sopimuksen tarkoittavan, että kaikki järjestäytyneet aseelliset joukot ovat konfliktin taistelutoimiin osallistuessaan laillisia sodan osapuolia. Näin ollen hän katsoi, että jos terroristijärjestö toimisi sodan oikeussääntöjen mukaan, myös se voisi olla sodan laillinen osapuoli, ja jos se konfliktin yhteydessä syyllistyisi rikoksiin, olisi kyse sotarikoksista. Jos järjestö taas sodan aikana alkaisi kohdistamaan iskujaan siviileihin pelotteena, olisi silloin kyse terrorismista. Hänen mukaansa valtioiden lisäksi myös erilaiset järjestöt ja ryhmät voivat toimia aseellisen konfliktin tunnustettuina osapuolina. Näin ollen hän katsoi, että koska vastaajat olivat nyt syytettyinä maasodankäyntiin osallistumisen suunnittelusta Syyrian

---

³²¹ Helsingin KO nro 17/103187, s. 84, 111, 177.

³²² Helsingin KO nro 17/103187, s. 149, 151, 183.

hallitusta vastaan, oli heitä pidettävä aseellisen konfliktin osapuolina, jotka ottivat osaa sisällissotaan. Heidän tässä roolissaan tekemissä rikoksissa olisi siten kyse sotarikoksista, mutta ei terrorismista.³²³

Asiantuntijalausunnoissa ”riitaista” oli siten se, mitä tarkoitetaan sodan laillisilla osapuolilla. Ottaen huomioon jo edellä alaluvussa 5.2 Geneven sopimusten ja Haagin yleissopimuksen perusteella tehdyn selvityksen siitä, kenet voidaan katsoa aseellisessa konfliktissa sodan osapuoleksi, *Scheininin* toteamaa myötäillen katsoisin, ettei laillisten ja laittomien osapuolien erottelulla ole ollut tapauksessa merkitystä. Koska kaikkien toimijoiden edellytetään noudattavan sodan oikeussääntöjä ja ryhmittymien todettiin tapauksessa tosiasiallisesti ottaneen osaa sisällissotaan, ainoaksi arviointia edellyttäväksi seikaksi olisi jäänyt ryhmien toiminnan arviointi aseellisen konfliktin ulkopuolella.

Vaikka lainvoimasta kannanottoa ei käräjäoikeudelta saatu, löysin perusteluista kuitenkin muutamia jo alaluvussa 5.2 esitettyjä linjauksia, jotka saavat tukea nyt myös oikeuskäytännöstä. Ensinnäkin voidaan todeta rajanvedon tekemisen olevan haastavaa, kun on kyse valtioista ja alueista, joilla vallitsee aseellinen konflikti. Lähtökohtana tulkinnassa voidaan kuitenkin pitää niitä olosuhteita, joissa yksittäinen terroriteoksi esitetty teko on tehty. Jos teko tehdään täysin ilman yhteyttä taisteluihin sellaisella alueella tai tilanteessa, jossa taistelua ei käydä, on kyse herkemmin terrorismista. Jos teko taas tehdään esimerkiksi sisällissodassa aktiivisten taistelujen yhteydessä, olisi lähtökohtaisesti tekoa arvioitava sotarikoksena. Kyseeseen ei todennäköisesti voi tulla terrorismilainsäädännön soveltaminen, jos kyse on puhtaasti aseellisten joukkojen välisestä sotatoimesta, ja jos teko on tehty kunnioittaen sodan oikeussääntöjä. Teot aseellisen konfliktin tilanteissa edellyttävät näin ollen tilannekohtaista harkintaa. Terrorismin ja sodan rajapintaa arvioitaessa on hyvä lähteä sen selvittämisestä, kumpaan luokkaan kuuluvan rikoksen piirteet ovat vahvemmin läsnä; yritetäänkö tekoa käyttää esim. propagandan levittämisen välineenä, ja mikä on teon pääasiallinen päämäärä.

8. Johtopäätöksiä

Tekemäni tutkimus antoi kattavan vastauksen tutkimuskysymykseeni siitä, miten terrorismirikosten erityisiä tunnusmerkistötekijöitä on käytännössä tulkittava ja sovellettava.

---

³²³ Helsingin KO nro 17/103187, s. 156–161.

Terrorismirikoksia voidaan ensinnäkin pitää siltä osin haasteellisina, että ne edellyttävät aina jollakin tasolla tietoa siitä, mitä tekijä on tiennyt, halunnut tai tavoitellut, koska niin kuin tutkimuksessani kävi ilmi, kaikki kulminoituu loppujen lopuksi terroristiseen tarkoitukseen. Tutkimukseni toi kuitenkin selvästi esille, että sen luotettava toteen näyttäminen, mitä tekijä on tekohetkellä tosiasiallisesti halunnut on mahdotonta, minkä vuoksi joudutaan tukeutumaan siihen aineistoon, jota on saatavissa koskien teko tapaa ja teko-olosuhteita. Näistä ulkoisista seikoista saatavilla olevan näytön, ja mahdollisen näyttöä tukevan selvitetyn motiivin perusteella, voidaan arvioida terroristisen tarkoituksen täyttymistä teon ja itse tekotavan luonnetta, ympäröiviä olosuhteita ja tekijän mieltämistä arvioimalla. Tutkimuksen perusteella voidaan mielestäni todeta, että itsessään terrorististen tarkoitustyyppien määritelmät ovat kuitenkin selkeitä, eivätkä aiheuta ongelmalliseksi luokiteltavaa tulkinnanvaraisuutta. Teon tarkoitus ja teko-olosuhteet osoittautuivat lainsäädännön ja oikeuskäytännön perusteella olennaisiksi myös arvioitaessa sotatoimien ja terrorismin välistä eroa aseellisen konfliktin tilanteissa. Tutkimustulokset osoittivat, ettei todellinen ongelma ole niinkään sotatoimien ja terroritekojen välisessä erottelussa, vaan jälleen kerran tekijän tarkoituksen arvioinnissa.

Vahinkoedellytystä koskevan tutkimuksen perusteella kävi nähdäkseni selväksi, että edellytyksen soveltamisala tulee laajenemaan huomattavasti, maa-sanan käyttöön siirtymisen myötä. Edellytyksen arviointi abstraktin vaarantamisen kannalta saattaa puolestaan tosiasiallisesti muuttua merkitykseltään vähäisemmäksi, jopa niin ettei vaarallisuuden arviointia katsota tarpeelliseksi tehdä jatkossa lainkaan. Joka tapauksessa vahinkoedellytyksen näyttökynnys tulee vähintäänkin laskemaan. Esitetyt muutokset ovat suora seuraus tutkimukseni osoittamasta tunnusmerkistötekijöiden yhteen sulautumisesta. Katson lopputuloksena olevan se, että jos jatkossa pystytään osoittamaan tekijällä olleen teon tehdessään terroristinen tarkoitus, luetaan myös vahinkoedellytys toteen näytetyksi sillä perusteella, että terroristisessa tarkoituksessa tehty teko on itsessään niin vaarallinen. Terroristisessa tarkoituksessa tehtyä tekoa tullaan siten pitämään lakimuutoksen myötä päämääriltään ja keinoiltaan niin vaarallisena, että teon on oltava myös omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa.

Pääpaino näytöllisessä arvioinnissa ja ylipäänsä terrorismirikoksen toteen näyttämisessä tulee nähdäkseni siten siirtymään erityisten tunnusmerkistötekijöiden osalta terroristiseen tarkoitukseen. Pidän näin ollen välttämättömänä, että tarkoitukseen kohdistuvan todistelun on jatkossa oltava laadukkaampaa. Ongelmakohtana tähän asti kertyneessä oikeuskäytännössä on ollut todistelun painottuminen henkilön motiiviin ja ideologioihin. Vaikka pidän tätä

ymmärrettävänä sen vuoksi, että terrorismi on aina liitetty ja tullaan varmasti tulevaisuudessakin liittämään vahvasti uskontoon ja politiikkaan, ei kenenkään tuomitseminen perustuen puhtaasti henkilökohtaiseen aatteeseen ole oikeusvaltioperiaatteen kannalta hyväksyttävää. Koska kuitenkin sitä ei voida nähdäkseni kieltää, etteikö terroristisen tarkoituksen toteen näyttäminen olisi helpompaa, jos pystyttäisiin näyttämään toteen teon taustalla vaikuttanut motiivi, katson tutkimustulostenkin perusteella motiivin kohdistuvan aiheodistelun olevan lähes välttämätöntä. Olennaista tältä osin on kuitenkin se, ettei motiiviin perustuva todistelu saa jäädä ainoaksi tai merkittävimmäksi näytöksi terroristisesta tarkoituksesta.

Tekijän motiiviin keskittyvän todistelun rinnalla, on pystyttävä osoittamaan tekotapaan ja teko-olosuhteisiin perustuvaa, tarkoitustahallisuuden tasoisen näyttövaatimuksen mukaista todistelua terroristisesta tavoitteellisuudesta. Jo pelkästään näitä seikkoja koskevalla selvityksellä pystytään osoittamaan nähdäkseni paljon tekijän tarkoituksesta, kun arvioidaan onko tekotapa ollut sellainen, että päämäärä olisi todellisuudessa ollut mahdollista saavuttaa, ja onko teko tehty sellaisissa olosuhteissa, että se on osoittanut tosiasiallisen pyrkimyksen aiheuttaa esimerkiksi vakavaa pelkoa väestössä.

Oikeuskäytännön perusteella vallalla ollut epävarmuus koskien vahinkoedellytyksen roolia osana terrorismirikoksia, huokuu tutkielmassa esitetyin tavoin jo siitä, kuinka laaja harkintavalta jäsenvaltioille on sen suhteen annettu puitepäätöksestä lähtien. Viimeistään terrorismidirektiivin implementoinnin yhteydessä EU on vahvistanut jäsenvaltioiden vallan itse päättää, minkälaisen merkityksen ne antavat vahinkoedellytykselle. Vaikka Suomessa vahinkoedellytyksen rooli, ja siten myös koko terrorismirikosten arviointitapa, muuttuu sen sulautuessa tekijän tarkoituksen arviointiin, en usko että sen merkitys itsessään kuitenkaan vähenee. Kun ennen lainsäädäntömuutosta terrorismirikoksia käsiteltiin kolmiportaisesti ensin perustekoa, ja sitten erityisiä tunnusmerkistötekijöitä toisistaan irrallisina arvioimalla, tulee tämä arviointitapa muuttumaan nähdäkseni vain kaksiosaiseksi. Jatkossa oikeudellinen arviointi tulisi teoriansi mukaan keskittymään perusteon arvioinnin jälkeen erityisten tunnusmerkistötekijöiden yhteiseen arviointikokonaisuuteen, johon sisältyy sekä tekijän tarkoitus, että teon vaarallisuus. Pääpaino tulisi kuitenkin olemaan terroristisen tarkoituksen arvioinnissa siten, että jos edellä kuvatusti oltaisiin ensin selvitetty, että tekijällä on ollut terroristinen tarkoitus, voitaisiin tekoa tämän kvalifioivan seikan perusteella pitää abstraktia vaaraa aiheuttavana, eli sellaisena, joka on omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa.

Muutos tuntuu järkevältä sinänsä, että jo nyt tuomioistuimet ovat joutuneet käyttämään samaa näyttöä molempien erityisten tunnusmerkistötekijöiden osoittamiseksi. Muutos kohdistuisi siten enemmän siihen, miten tunnusmerkistötekijöiden käsillä oloa arvioitaisiin. Käytännössä vahinkoedellytyksen arviointi tulisi tehtyä jo terroristisen tarkoituksen kohdalla, kun tekoa arvioitaisiin tekotavan ja teko-olosuhteiden perusteella. Esitän teoriaani havainnollistavana skenaariona tilanteen, jossa syytetty on tehnyt teon sellaisissa olosuhteissa, joissa mittava vahinko on todennäköinen, kuten julkisella paikalla sellaiseen aikaan päivästä, jolloin ihmisiä on paljon liikkeellä ja teko on vieläpä tehty käyttäen välinettä, joka heijastaa tekijän tarkoitusta saada mahdollisimman paljon tuhoa ja pelkoa aikaan. On nähdäkseni helppo sanoa sekä terroristisen tarkoituksen että vahinkoedellytyksen täyttyvän. Jos teko taas tehtäisiin keskellä yötä kaupungin nukkuessa, ja välineenä käytettäisiin jotakin sellaista, esim. pamppua, jolla ei todennäköisesti voisi saada vakavaa vahinkoa aikaan, ei teon voitaisi sanoa olleen omiaan aiheuttamaan vakavaa vahinkoa. Tekijän todella tavoitellessa jotain päämäärää, valitsisi hän keinot ja tekoajankohdan sen mukaisesti, että päämäärän saavuttaminen ei olisi niin selkeästi poissuljettua, kuin mitä se jälkimmäisessä tilanteessa oli. Tällaisessa tilanteessa ei voitaisi sanoa järjellisesti ajattelevan henkilön todellisuudessa halunneen ja pyrkineen esim. väestön vakavaan pelotteluun. Tekijällä ei siten katsottaisi olleen terroristista tarkoitustakaan.

Kansallinen oikeuskäytäntö on tutkimuksesta selväksi käyvin tavoin osoittanut, ettei Suomessa käytössä ollut tapa arvioida erityisiä tunnusmerkistötekijöitä toisistaan täysin irrallaan, ole ollut toimiva ratkaisu. Vaikutus voi olla negatiivinen oikeustilan muutokseen liittyvien tulkinnanvaraisuuksien ja soveltamiskäytännön puuttumisen vuoksi, ja se voi lisäksi aiheuttaa näyttökynnyksen liiallisen alentumisen, mikä ei tämän vakavuusluokan rikoksissa ole välttämättä oikeusvaltioperiaatteen mukaista. Vahinkoedellytyksen soveltuminen voi lisäksi automatisoitua liiaksi siten, ettei teon vahingollista luonnetta enää arvioida erikseen. Vaikutus voi kuitenkin olla myös positiivinen soveltamisedellytysten selkeytyessä ja vahingon vaaran arvioinnin helpottuessa. Katsonkin, että kunhan edelleenkin pidetään kiinni siitä, että tekijältä edellytetään sekä erityistä tarkoitusta, että teolta erityistä vaarallisuutta, voi sanottu muutos olla vastaus oikeuskäytännössä esiin tulleisiin soveltamisongelmiin. Kyseiset soveltamisongelmat saattavatkin juuri olla suurin syy siihen, miksi muutos tässä vaiheessa tehtiin, kun siihen olisi ollut mahdollisuus jo useamman kerran aiemminkin.